

KEVSER SURESİ

Rahman Rahim Allah'ın Adıyla

Şüphesiz biz, sana Kevser'i verdik.

Şu hâlde Rabbin için namaz kıl ve tekbir
alırken, namazda ellerini boğazına kadar kaldır.

Doğrusu asıl soyu kesik olan, sana kin duyandır.

ALLAME MUHAMMED HÜSEYİN
TABATABAÎ

TEMEL DİNÎ BİLGİLER

Cilt: 1

Çeviri: Ertuğrul ERTEKİN

KEVSER

Kevser Yayınları: 216

Kitabın Adı: Temel Dinî Bilgiler c. 1

Eserin Orijinal Adı: Amûziş-i Akaid ve Destûrhay-i Dinî

Yazar: Allame Muhammed Hüseyin Tabatabaî

Çeviri: Ertuğrul Ertekin

Mizanpaj: Kevser

Kapak: Faruk Atlan

Baskı: Yılmaz Matbaacılık (Sertifika: 27185)

Litros Yolu 2. Matb. Sitesi 3 NB 2 Zeytinburnu

Topkapı / İstanbul Tel: 0212 493 00 85

Basım Tarihi: Şubat 2014

ISBN: 978-605-4792-11-5 (Tk.) 978-605-4792-12-2 (1.c)

Kevser Yayınları

Sofular Mah. Simitçi Şakir Sok.

No: 14 / 1 Fatih – İSTANBUL

Tel: 0212 – 534 35 28 / 555 16 66

Faks: 0212 – 631 36 01 / 555 22 12

www.kevseryayincilik.com

İÇİNDEKİLER

Takdim	15
--------------	----

BİRİNCİ BÖLÜM

1. Ders:

Din	21
1. İnanç İlkeleri.....	21
2. Ahlak	22
3. Amel	23
Dinin Faydaları.....	23
İslâm Dini	25

2. Ders:

Kur'ân-ı Kerim	27
Kur'ân-ı Kerim.....	29
Kur'ân'ın Öğretileri.....	29
<i>Kur'ân Açısından İlim ve Cehalet:</i>	30
Kur'ân'ın Dünyanın Yaratıcısına Dair Öğretileri.....	31
<i>Yaratıcının Varlığı:</i>	31

3 Ders:

Tevhid.....	35
Tevhid	37
Allah'ın Kudreti.....	37
Allah'ın İlmi	38
Diğer Kemal Sıfatlar.....	38
Adalet.....	39
Rahmet	40
Nübüvvet.....	40
Peygamberler	41
Peygamberlerin Sayısı	42

4. Ders:

Azim Sahibi Peygamberler	43
Azim Sahibi Peygamberler	45
Hz. Muhammed b. Abdullah (s.a.a)	45
<i>Davetin Başlangıcı:</i>	46
<i>Hicret:</i>	47
<i>Davetin İlerlemesi:</i>	47
Hz. Peygamber'in (s.a.a) Hayat Tarzı.....	48

5. Ders:

İmamet.....	51
İmamet.....	53
On Dört Masum.....	55
Kısaca On İki İmam'ın Hayatı	55

6. Ders:**İmamların Hayat Tarzları Hakkında Genel Bilgiler.....59**

İmamların Hayat Tarzları Hakkında Genel Bilgiler..... 61

Emîrû'l-Müminin Ali (A.S) 61

İmam Hasan ve İmam Hüseyin (A.S)..... 62

İmam Seccâd (a.s) 63

İmam Muhammed Bâkır ve İmam Cafer Sâdık (a.s)..... 63

İmam Kâzım (a.s)..... 64

İmam Rıza (a.s) 64

İmam Muhammed Taki -Cevad- (a.s)..... 65

İmam Ali Naki ve İmam Hasan Askerî (a.s)..... 65

Özet 65

Meâd 66

7. Ders:**Ahkâm 69**

Ahkâm 71

Namaz 71

Farz Namazlar 73

Namaza Hazırlık 73

1- Taharet 73

Necaset..... 74

Temizleyiciler 74

Abdest Hükümleri 75

Abdesti Bozan Şeyler 76

8. Ders:

Gusül	79
Gusül.....	81
Teyemmüm.....	82
<i>Teyemmümün Alınış Şekli</i>	<i>82</i>
<i>Teyemmüm Ahkâmı.....</i>	<i>82</i>
2- Vakit	83
3- Elbise	84
4- Mekân	84
5- Kible	85
Namazın Farzları.....	85
Namazın Rükünleri.....	86
1) Niyet:	86
2) İftitah Tekbiri:	86
3) Kıyam:	86
4) Rükû:	87
5) Secde:	87
6) Teşehhüd ve Selam:	87

9. Ders:

Ayat Namazı	89
Ayat Namazı	91
<i>Ayat Namazının Kılınış Şekli.....</i>	<i>91</i>
Yolcu Namazı	92
Cemaat Namazı	92
<i>Cemaat Namazının Şartları</i>	<i>92</i>

<i>Cemaat Namazının Hükümleri</i>	93
<i>Oruç</i>	93
<i>Orucu Bozan Şeyler</i>	94
<u>10. Ders:</u>	
Ahlak	95
Ahlak	97
1) İnsanın Allah'a Karşı Vazifesi	97
<i>Allah'a Tapmak</i>	99
2) İnsanın Kendisine Karşı Vazifesi	100
<i>Sağlık</i>	101
<u>11. Ders:</u>	
Ruh Sağlığı	105
Ruh Sağlığı	107
İlim Tahsili	107
İslâm Açısından İlim Tahsil Eden Kimsenin Önemi	108
Öğretmenin Önemi	109
Öğretmenin ve Öğrencinin Vazifesi	109
İnsanın Ana Babasına Karşı Vazifesi	110
Büyüklerle Saygı	111
İnsanın Akrabalarına Karşı Vazifeleri	111
İnsanın Komşularına Karşı Vazifesi	112
<u>12. Ders:</u>	
İnsanın Çalışanlarına ve Çaresizlere Karşı Vazifesi	115
İnsanın Çalışanlarına ve Çaresizlere Karşı Vazifesi	117

İnsanın Topluma Karşı Vazifesi.....	118
Adalet.....	119

13. Ders:

Doğru Sözlülük	123
Doğru Sözlülük	125
Yalanın Zararları.....	126
İyi Geçinmek	126
İyilerle Birlikte Olmak	128
Kötülerle Birliktelik.....	129

İKİNCİ BÖLÜM

1. Ders:

İnançlar	133
İnançlar	135
Yaratılışın Bir Kaynağı Olduğu İnancı Fitrîdir.....	135
Allah'ı Tanımak ve Milletler	137
İnsan Hayatında Merakın Etkisi	138

2. Ders:

Kur'ân-ı Kerim'in Tevhid Metodu	141
Kur'ân-ı Kerim'in Tevhid Metodu.....	143
İnsan Bu Gerçeği Kabul Etmekten Niçin Kaçar?	144
Açıklama ve Bir Örnek	145
Özet.....	146
<i>Allah'ın Varlığı, Kudreti ve İlmi</i>	<i>146</i>

3. Ders:

Adalet	147
Adalet.....	149
Nübüvvet.....	150
Nübüvvet Delili	151
İnsan ile Başka Varlıklar Arasındaki Fark.....	152

4. Ders:

Nübüvvet (1)	155
Nübüvvet.....	157
Peygamberin Özellikleri.....	157
İnsanlar Arasında Peygamberler.....	158
Şariat Sahibi Peygamberler	158
Hz. Muhammed'in Hayatı	159

5. Ders:

Nübüvvet (2)	163
Nübüvvet.....	165
Hz. Peygamber'in Manevî Şahsiyeti.....	167

6. Ders:

Hz. Peygamber'in Manevî Şahsiyeti Fevkalade İdi	171
Hz. Peygamber'in Manevî Şahsiyeti Fevkalade İdi	173
Hz. Peygamber'in Yöntemi	174
Nebevî Yöntem	175

7. Ders:

İmamet (1)	177
Kısaca Masum İmamlar'ın (a.s) Hayatları	177
Kısaca Masum İmamlar'ın (a.s) Hayatları.....	179
İmamet	179
İmamet Delili.....	179
İmam'a Her Zaman İhtiyaç Duyulur	180
İmamın Masumiyeti.....	181
İmam'ın Ahlakî Faziletleri	181
İmam'ın İlmi.....	181
Hidayet İmamları (a.s).....	181
İmamların İsimleri.....	182
İmamların Hayatlarına Kısa Bir Bakış.....	182

8. Ders:

İmamet (2)	185
Masum İmamlar'ın Yöntemleri	185
Masum İmamlar'ın Yöntemleri	187
Müminlerin Emîri'nin (a.s) Yöntemi	187
İmam Hasan Müçteba ve İmam Hüseyin (a.s).....	189
İmam Hasan Müçteba (a.s)	189
İmam Hüseyin (a.s).....	190

9. Ders:

İmamet (3)	193
-------------------------	------------

Masum İmamlar'ın Yöntemleri 193

Masum İmamlar'ın Yöntemleri..... 195

İmam Seccad (a.s) 195

İmam Muhammed Bâkır (a.s)..... 196

İmam Cafer Sâdık (a.s)..... 196

İmam Musa Kâzım (a.s)..... 197

10. Ders:**İmamet (4)..... 199****Masum İmamlar'ın Yöntemleri 199**

Masum İmamlar'ın Yöntemleri..... 201

İmam Rıza (a.s) 201

İmam Muhammed Taki, İmam Ali Naki ve İmam Hasan Askerî (a.s)..... 203

İmam-ı Zaman: Beklenen Mehdî (a.s) 204

11. Ders:**Meâd 207**

Meâd 209

İslâm Öncesi Dinlerde Meâd İnancı 209

Kur'ân-ı Kerim'de Meâd 210

Ölen Bedendir, Ruh Değil 211

İslâm'a Göre Ölümün Anlamı..... 212

12. Ders:**Ahlak (1)..... 215**

Ahlak (1)..... 217

Çalışmanın Gerekliği, Meslek ve Zanaatın Önemi.....	217
İşsizliğin Zararları	218
Çiftçilik ve Çiftçiliğin Faydaları	218
Özgüven.....	219
Başkalarına Ümit Bağlamanın Zararları	220

13. Ders:

Ahlak (2).....	221
Ahlak.....	223
Ölçüye Hile Karıştırmak.....	223
Zulüm.....	223
İnsanları İncitmek ve Kötülük Etmek.....	224
Yalan.....	225
Gıybet ve iftira	225
Rüşvet.....	226
Hırsızlık	226

TAKDİM

Allah'ın Adıyla

Derin ilmî meseleleri herkesin anlayabileceği sade bir dille anlatmak, konunun uzmanlarını hedef alan, terimlerle dolu bir yazı yazmaktan her zaman daha zor olmuştur. Allâme Muhammed Hüseyin Tabatabaî'nin İslam inancı, ahkâmı, ahlakı ve tarihi üzerine yazdığı elinizdeki kitap işte böyle bir kitaptır.

Allâme Tabatabaî, kitabı, Tebriz'deki Medrese-i Aleviyye'nin ders programındaki boşluğu doldurmak üzere, şehrin ileri gelenlerinden Hacı Hüseyin Aga Kağeziyan'ın ricası üzerine 1342/1963 yılında kaleme almıştır. Allâme Tabatabaî, kitabını, adı geçen okulda tedris edilmek üzere, öğrencileri, akaid, ahkâm, ahlak, ibadet, tarih konularında bilinçlendirmek için yazmıştır. İlk kez dört kitapçık formunda yayımlanan kitap, okul öğrencilerinin yanı sıra halka da ücretsiz olarak dağıtılmıştır.

İlk baskısı Akaid ve Dinî Kurallar (Akaid ve Desturha-yi Dinî) adını taşıırken daha sonra farklı isimlerle birçok baskı yapmıştır. Elinizdeki tercümede kitabın 1370/1991 yılında Mustazafar ve İslam İnkılâbı Gazileri Vakfı tarafından Akaid ve Dinî Kurallar Eğitimi (Amûzeş-i Akaid ve Desturha-yi Dinî) adıyla iki cilt halinde yayımlanan baskısı esas alınmıştır. Ünitelere

ayrılan ve her ünitenin sonuna sorular eklenen kitabın bu formu, İslâm maarifi sınıflarında okutulmuştur. Çağımızın büyük âlimlerinden Ayetullah Cevadi-i Amulî kitabın bu baskısına yazdığı Sunuş'ta, Allah'ı fiilleri ve sıfatlarıyla tanımanın ve Resul-i Ekrem ile Masum İmamlar'ı (a.s) örnek almanın önemine değinmiş; salih kul, gayb ve şuhud âleminin mevlası sözleriyle nitelediği Allâme Tabatabaî'nin sade ve akıcı bir dille kaleme aldığı bu eserin derinliklerinde hazinelerin gizli olduğunu ifade etmiştir.

Kitaba son şeklini veren Allâme Tabatabaî olmuştur. Kitaba eklemelerde bulunan ve düzeltmeler yapan yazar, kitabı tekrar tanzim etmiştir. Ayrıca ilk defa 1342/1963 yılında yayımladığı İslam ve Toplum adlı eserini de kitabın sonuna eklemiştir. Kitabın bu son hali İslâm Öğretisi (Taalim-i İslâm) adıyla Bostan-ı Kitap Yayınlarınca yayımlanmıştır (Kum, 1387/2008). Kitap bu son şekliyle de Yayınevimizce yayımlanacaktır.

Dört bölümden oluşan iki ciltlik eser, toplam 53 ders içermektedir. Çağımızın en büyük Kur'ân müfessiri de olan büyük üstad Allâme Tabatabaî'nin kaleminden çıkan bu eserin başta gençlerimiz olmak üzere bütün Ehlibeyt (a.s) dostlarına faydalı olmasını ümit ederiz.

Kevser

Birinci Bölüm

(13 Ders)

1- Din

2- Kur'ân-ı Kerim

3- Tevhid

4- Azim Sahibi Peygamberler

5- İmamet

6- İmamların Hayat Tarzları Hakkında Genel Bilgiler

7- Ahkam

8- Gusûl

9- Ayat Namazı

10- Ahlak

11- Ruh Sağlığı

12- İnsanın Çalışanlarına ve Çaresizlere Karşı Vazifesi

13- Doğru Sözlülük

Birinci Ders

DİN

- İnanç İlkeleri
- Ahlak
- Amel
- Dinin Faydaları
- İslâm Dini
- Birinci Dersin Soruları

DİN

Din; Peygamberlerin (hepsine selam olsun) insanlığa yol göstermek, insanoğlunu hidayete ulaştırmak için Allah tarafından getirdikleri inanç ilkeleri ile amelî ve ahlakî düsturların toplamıdır. Bu inanç ilkelerini bilmek ve bu düsturları eyleme koymakla insan iki dünyada da saadet bulur. Dindar olur, Allah'ın ve Elçisi'nin (s.a.a) emirlerine itaat edersek, bu geçici dünyada mutlu olduğumuz gibi kalıcı ve ebedî hayatta da mesut oluruz.

Biz, mesut insanın, hayatını yanlışlar ve dalalet üzere sürdürmeyen; güzel ahlak sahibi ve iyilik yapan insan olduğunu biliriz. Allah'ın dini, bizi işte bu saadete yönlendirerek, bize önce doğru inanç ilkelerini aklımızla ve vicdanımızla idrak edip inançlarımıza saygı duymayı, sonrasında ise iyi işler yapabilmemiz için güzel ahlaklı olmamızı emreder.

Buna göre din üç kısma ayrılır: İnanç ilkeleri, ahlak ve amel.

1. İnanç İlkeleri

Aklımızın ve vicdanımızın sesini dinlersek eğer, insanı hayrette bırakan düzeniyle bu geniş varlık dünyasının kendi kendisine var olamayacağını, onu baştan başa kuşatan bu uyumlu düzenin bir düzenleyici olmaksızın yürümeyeceğini anlar, bu büyük dünyayı sonsuz kudreti ve ilmiyle var eden, her alanda sabit ve değişmez kurallar koyarak dünya düzenini adalet

üzere işleyen bir yaratıcının mevcudiyetine yakın ederiz. Bu düzende hiçbir şey boşu boşuna yaratılmamıştır ve hiçbir varlık ilahî kurallardan müstesna değildir.

Yarattıklarına karşı inayet ve lütuf sahibi olan böylesine şefkatli bir ilahın, insanı, çoğunlukla heva ve hevesinin esiri olan, neticede de dalalete ve bedbahtlığa uğrayan aklının kılavuzluğuna bırakacağına inanmak mümkün değildir. Dolayısıyla hatadan ve günahattan beri olan Peygamberler vasıtasıyla insanoğluna, uyguladığı takdirde saadete ereceği bir takım kurallar, düsturlar göndermiştir.

Koyduğu kuralları, düsturları yerine getirmek suretiyle Allah'a itaatin karşılığı bu dünya hayatında tam manasıyla ortaya çıkmadığından, insanların eylemlerinin değerlendirileceği; hayırlı işlerine karşılık ödül alacakları, kötü işlerine karşılık ise ceza görecekları başka bir dünya daha olmalıdır. Din, insanları üç temel inanç ilkesini ve daha sonra etraflıca açıklayacağımız bu üç temel inanca bağlı inanç ilkelerini kabul etmeye çağırılmış ve onları cehaletten sakındırmıştır.

2. Ahlak

Din, bizden kendimizi hayat boyunca beğenilen özelliklerle donatmamızı ve güzel ahlak sahibi olmamızı ister. Bizden, görevini bilen, hayırsever, insansever, müşfik, güleryüzlü ve adil olmamızı; haklının yanında yer almamızı; haddimizi ve haklarımızı bilmemizi; başkalarının malına ve ırzına yan gözle bakmamamızı, kimsenin canına kastetmememizi; ilim elde etme uğrunda hiçbir fedakârlıktan kaçınmamamızı, sonuç itibarıyla hayatımız boyunca adalet ve itidal üzere olmamızı ister.

3. Amel

Din bizlere hayatımızda kendi salahımıza ve toplum menfaatine olan işleri yapmamızı, fesada yol açan davranışlardan ise sakınmamızı emreder. Ayrıca bizden, Allah'a ibadet edip O'na tapınmak adına namaz gibi kulluk nişanesi olan amelleri de yerine getirmemizi ister.

Dinin belirlediği, bizleri uymaya davet ettiği kurallar bunlardır. Görüldüğü üzere bu kurallardan bazıları itikadî, bazıları ahlakî, bazıları ise amelîdir. Yukarıda ifade ettiğimiz gibi bunları kabul etmek ve eyleme koymak insanın saadete ermesine sebep olur; çünkü biz, gerçekleri görmek, güzel ahlak ve beğenilen davranışlarda bulunmak dışında insanı saadete götürecek başka bir yolun olmadığını biliriz.

Dinin Faydaları

Söylediklerimizden anlaşıldığı üzere din bireyin ve toplumun ıslahında güçlü bir etkiye sahiptir; üstelik insanı saadete ulaştıracak tek vesiledir.

Mütedeyyin olmayan bir toplum, gerçekçiliğini ve aydın fikirliliğini kaybedip ömrünü dalalette ve yüzeysellikte geçirir. Böyle bir toplumu oluşturan bireyler, akıldan yoksun hayvanlar gibi yaşarlar, akıllarını ayaklar altına alırlar; ahlakî düşkünlüklere ve çirkin amellere duçar olur ve tabiatıyla insanî üstünlüklerinden mahrum kalırlar. Böylesi bireylerden oluşan bir toplum da ebedî saadete ve nihâî kemale eremeyeceği gibi, bu dünyanın kısa ve geçici hayatında inhırafının ve dalaletinin uğursuz sonuçlarına katlanmak zorunda kalır, er ya da geç aymazlığının karşılığını görür. Bu noktada saadetin tek yolunun din olduğunu açıkça görerek yaptıklarından pişman olur. Yüce Allah Kur'an'da şöyle buyurur:

“Nefsini arıtan saadete ermiştir. Onu kötülöklere gömen de ziyan etmiştir.”⁽¹⁾

Özetle, kendisini kirlerden koruyan kurtulur; çirkinliklere yaklaşan ise hedefine, yani saadete ve kurtuluşa eremez.

Bilinmelidir ki, birey olarak insanın saadeti de, toplumun huzuru da dinî düsturları uygulamaya bağlıdır. İsmın tek başına bir faydası yoktur; asıl olan hakikattir, hakikat iddiasında bulunmak değil. Kendisine Müslüman dediğı halde içten içe kötü ahlaka, çirkin davranışlara sahip olan ancak buna rağmen saadet meleğini bekleyen bir kimse, doktorun yazdığı reçeteyi koltuğunun altına sıkıştırıp iyileşmeyi bekleyen bir hastaya benzer. Böyle bir kimsesinin umduğuna kavuşamayacağı açıktır. Yüce Allah Kur’ân’da şöyle buyurur:

“Şüphesiz, inananlar (Müslümanlar) ile Yahudiler, Hıristiyanlar ve Sâbiîlerden⁽²⁾ (her bir grubun kendi şeriatında) “Allah’a ve ahiret gününe inanan ve salih ameliler işleyenler için Rableri katında mükâfat vardır; onlar korkuya uğramayacaklar, mahzun da olmayacaklardır” (diye hükmedilmiştir).”⁽³⁾

Tek başına ele alındığında ayetin, Allah’a ve kıyamet gününe inanıp salih amel işleyenlerin, Peygamberlerin tamamını ya da bir kısmını kabul etmeseler dahi kurtuluşa erecekleri anlamına geldiğı düşünülebilir. Ancak Nisa Suresi’nin 150 ve 151’inci ayetlerinden Allah’ın Peygamberlerin tamamına ya da bir kısmına iman etmeyenleri kâfir olarak isimlendirdiğı anlaşılmaktadır. Buna göre ancak bütün peygamberlere iman edip salih amel işleyen bir kimse imanının faydasını görür.

1- Şems, 9-10

2- Mecusîlikten Yahudîliğe geçen, Mecusîlik ile Yahudîlik arasında bir dine inananlara Sabîî denilir.

3- Bakara, 62.

İslâm Dini

Mukaddes İslâm dini son semavî dindir. Bu yüzden de dinlerin en kâmilidir. İslâm'ın gelmesiyle önceki dinler nesholunmuş, yürürlükten kaldırılmıştır. Nitekim kâmil varken nakısa ihtiyaç duyulmaz. Mukaddes İslâm dini, peygamberimiz Hz. Muhammed Mustafa (s.a.a) vasıtasıyla insanlığa gönderilmiştir. Bu kurtuluş ve saadet kapısı, insanların yüzüne insan toplumları hamlık dönemlerini geride bırakıp insanî kemâlini kesbetme, ulvî bilgileri ve yüce ilahî maarifi elde edip onları hayata geçirme güç ve yetisine ulaştıklarında açıldı. Bu yüzden İslâm, gerçekleri gören insanın kavrayış gücünün alacağı hakikatleri ve marifetleri, insanı insan yapan güzel ahlakı ve insanın bireysel ve toplumsal bütün işlerini düzene koyan düsturları getirmiş ve insana bunları eyleme koymayı tavsiye etmiştir.

Birinci Dersin Soruları

- 1- Dini tanımlayınız.
- 2- Dini oluşturan üç unsur nelerdir?
- 3- Allah'ın peygamber gönderme amacını yazınız.
- 4- Dinin ahlakî düsturları neleri kapsar, yazınız.

İkinci Ders

KUR'ÂN-I KERİM

- Kur'ân'ın Öğretileri
- Kur'ân Açısından İlim ve Cehalet:
- Kur'ân'ın Dünyanın Yaratıcısına Dair Öğretileri
- İkinci Dersin Soruları

KUR'ÂN-I KERİM

İslâmî hakikatlerin ve maarifin kaynağı Kur'ân-ı Kerim'dir. Kur'ân-ı Kerim, semavî bir kitap olup Hz. Peygamber'in (s.a.a) peygamberliğinin mesnedi ve Allah'ın kelimidir. Bu kutsal kitabın İslâm ve Müslümanlar açısından önemi buradan anlaşılabilir. Kur'ân-ı Kerim nüzulünden bu yana, on dört yüzyıl boyunca, farklı toplumlar arasında yüksek bir yere sahip olmuş ve dünya halklarının ilgisini kendisine çekmiştir.

Kur'ân'ın Öğretileri

Kur'ân-ı Kerim, Hz. Peygamber'in (s.a.a) yirmi üç yıllık davet süresi boyunca peyderpey nazil olmuş ve toplumun ihtiyaçlarına cevap vermiştir.

Kur'ân, öğretilerinde insanları saadete yönlendirmekten başka bir amaç gütmeyen bir kitaptır. Bireyin ve toplumun mutluluğunun temeli olan doğru inancı, güzel ahlakı ve salih ameli apaçık bir biçimde şöyle beyan eder:

"Biz, sana her şeyi açıklayıp Kitab'ı indirdik."⁽¹⁾

Kur'ân, İslâmî maarifi kısaca beyan etmiş, bu maarifin ayrıntılı açıklaması, bilhassa fikhî izahlar için bizleri nübüvvet kâpısına yönlendirmiştir; şöyle buyurur:

1- Nahl, 89.

“İnsanlara, kendilerine indirileni açıklamak için sana bu Zikr’i (Kur’ân’ı) indirdik.”⁽¹⁾

“Biz bu Kitab’ı sana sırf hakkında ihtilafa düştükleri şeyi insanlara açıklayasın diye indirdik.”⁽²⁾

Bilinmelidir ki, Hz. Peygamber (s.a.a) Allah’ın Kitabı’nın tefsirinde ve dinî maarifin izahında Ehlibeyti’nin (a.s) sözü-nü kendi sözü gibi bilmiş ve şöyle buyurmuştur: “Kur’ân ve Ehlibeytim kıyamete kadar birbirlerinden ayrılmazlar. Kur’ân’dan istifade etmek isteyen Ehlibeytime sarılsın!”

Kur’ân Açısından İlim ve Cehalet:

Hiçbir semavî kitapta Kur’ân-ı Kerim’deki kadar ilim övülmemiş, insanlar tefekkür etmeye, düşünmeye teşvik edilmemişlerdir. Yine cehaleti, bilgisizliği kınamak da Kur’ân’a özgü özelliklerden birisidir. Öyle ki ilim, hayat; cehalet ise ölüm olarak nitelendirilmiş ve İslâm öncesinin fesat dolu toplumu Cahiliye toplumu diye isimlendirilmiştir.

Zümer Suresi’nin 9’uncu ayetinde **“Hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu?”** buyrulur. En’âm Suresi’nin 122’nci ayetinde ise **“Ölü iken dirilttiğimiz ve kendisine insanlar arasında yürüyebileceği ilimden bir ışık verdiğimiz kimse, ölü gibi cehalet karanlığında kalıp ondan hiç çıkamayacak durumdaki kimse gibi olur mu?”** buyrulmaktadır. Bu konudaki ayetlerden bazıları şöyledir.

“Gözleri görmeyen kör değildir; gerçek şu ki asıl kör ilimden nasibi olmayandır.”⁽³⁾

“Cehaletleri yüzünden hak sözü kabul etmeyenlerin kalpleri vardır, düşünmezler onunla; gözleri vardır, gör-

1- Nahl, 44.

2- Nahl, 64.

3- Hac, 46.

mezler o gözlerle; kulakları vardır, duymazlar o kulaklarla. Onlar dört ayaklı hayvanlara benzerler, hatta daha da sapıktır onlar. (Çünkü dört ayaklı hayvanlar kendi kavrayış güçlerinden faydalanırlar; oysa bunlar idrak yetilerinden faydalanmazlar.) Onlardır gaflette kalanların tâ kendileri.”⁽¹⁾

“Körle gören bir olmaz. Karanlıkla aydınlık da bir olmaz. Gölge ile sıcak da bir olmaz. Dirilerle ölüler de bir olmaz.”⁽²⁾

Yüce Allah Kur'ân'ın birçok ayetinde insanları tefekküre ve dikkatlice düşünmeye teşvik eder. Kullarına göklerin, yerin ve bu ikisi arasındaki muhtelif varlıkların yaratılışı üzerinde düşünmeyi emreder. Bilhassa insanın yaratılışı üstüne düşünmelerini ister onlardan. İnsanlara, insanlığın farklı dönemlerinin ilmî birikiminin göstergesi olan geçmiş milletlerin, ümmetlerin bıraktıkları tarihî mirasla gelenek ve göreneği incelemelerini, bu incelemelerden gerçek saadete ulaşma yolunda faydalanmalarını tavsiye eder. Bilinmelidir ki, ilmî kuramları, teknoloji teorilerini incelemede amaç yalnızca şu üç günlük dünyada ilerleme sağlamak değildir; bilakis insan, ilmî araştırmalar yoluyla, sonraki kalıcı hayatında saadete ve huzura erişmeyi amaçlamalıdır.

Kur'ân'ın Dünyanın Yaratıcısına Dair Öğretileri

Yaratıcının Varlığı:

“Gökleri ve yeryüzünü yaratan Allah'ın varlığından şüphe edilir?”⁽³⁾

1- A'râf, 179.

2- Fâtır, 19-22.

3- İbrahim, 10.

Güneşin aydınlığında her şey göz önünde belirgindir; kendimizi, başkalarını, şehri, çölü, dağı, ormanı, denizi vs. görürüz. Ama akşam olup da hava karardığında bütün bu gördüğümüz şeyler aydınlıklarını kaybederler. İşte o zaman bu aydınlığın kendilerinden kaynaklanmadığını; aslında aydınlığın Güneş'e ait olduğunu, nesnelerle Güneş arasındaki ilişkiden dolayı nesnelerin aydınlandığını anlarız. Güneş, bizzatıhi aydındır ve yeryüzüyle onun üzerindeki aydınlatır, belirginleştirir. Aydın olma özelliği nesnelerin zafî özelliği olmuş olsaydı hiçbir zaman aydınlıklarını kaybetmezlerdi.

İnsan ve hayvanlar, göz, kulak, vb. yetileriyle nesneleri algılar; elleri, ayakları, vb. organları sayesinde hareket ederler. Ama bir süre sonra hiçbir şekilde algılayamaz ve hareket edemez hale gelerek ölürler.

Biz bu gözlemimiz sonucunda, canlıların algılama, isteme ve hareket etme yetilerinin cesetlerinden, bedenlerinden kaynaklanmadığı; bütün bunların asıl kaynağının ruh olduğu sonucuna varırız. Çünkü ruhun bedenden ayrılmasıyla hayat durur, hareketlilik sona erer. Mesela duymak ve görmek yalnızca kulağa ve göze bağlı yetiler olsaydı, bu iki organımız var oldukça duymaya ve görmeye devam ederdik; oysa durum böyle değildir.

Yine bizim de bir parçası olduğumuz, dolayısıyla varlığından şüphe edemeyeceğimiz geniş varlık dünyası kendi kendine var olmuş olsaydı asla varlığını kaybetmezdi; oysa varlık dünyasını oluşturan unsurların birbiri arkası sıra varlıklarını kaybettiklerini, durmadan değiştiklerini, dönüştüklerini, başkalaştıklarını ve evrildiklerini görürüz. Şu halde bütün varlıkların varlık kaynağının başka bir şey olduğunu, bunun da yaratıcı olduğunu kesinlikle kabul etmemiz gerekir. Bu yaratıcı, herhangi bir varlıkla yaratıcılık bağıni kopardığın-

da o varlık yokluğa karışır, yok olur. Sonsuz varlığıyla varlık dünyasının dayanağı ve varlıkların koruyucusu olan varlığa Allah denilir. O, yokluk kabul etmeyendir. Eğer yokluk kabul etseydi diğer varlıklar gibi bizatihi varlık sahibi olamaz başkasına muhtaç olurdu.

İkinci Dersin Soruları

- 1- Hz. Peygamber'in (s.a.a) peygamberliğinin mesnedi nedir?
- 2- Kur'ân Hz. Peygamber'e (s.a.a) kaç yılda nazil olmuştur?
- 3- Kur'ân'ın öğretileri nelerdir?
- 4- Kur'ân'ın ilim ve cehalet hakkındaki tabiri nedir?
- 5- Kur'ân'ın âlim ile cahil hakkındaki ayetlerinin tercümelelerini söyleyiniz.
- 6- Kur'ân'ın dünyanın yaratıcısı hakkındaki öğretisini açıklayınız.
- 7- Varlıkların varlıkları niçin kendilerinden değildir, başka bir varlıktan kaynaklanır?

Üçüncü Ders

TEVHİD

- Allah'ın Kudreti
- Allah'ın İlmî
- Diğer Kemal Sıfatlar
- Adalet
- Rahmet
- Nübüvvet
- Peygamberler
- Peygamberlerin Sayısı
- Üçüncü Dersin Soruları

TEVHİD

“Eğer yerde ve gökte tek olan Allah’tan başka ilahlar olsaydı, kesinlikle ikisinin de düzeni bozulurdu.”⁽¹⁾

Eğer dünyaya birkaç ilah hâkim olsaydı; putperestlerin dediği gibi dünyanın her bir bölümünü bir tanrı yönetseydi, yer-yüzünün, gökyüzünün, denizin, ormanın, vb. ayrı ayrı birer tanrısı olsaydı, tanrıların anlaşmazlıkları yüzünden dünyanın her bölümünde farklı bir düzen kurulur, bu durumda da kaçınılmaz olarak dünyanın düzeni bozulurdu. Oysa biz dünyada tam bir uyumun olduğunu, dünyanın her bir parçasının tek bir nizam oluşturduğunu görürüz. Bu da bize dünyanın ilahının ve yaratıcısının birden fazla olmadığını gösterir.

Varsayılan tanrıların akıllı oldukları, birbirleriyle olan anlaşmazlıkları dünyanın düzenini bozacağından asla aralarında ihtilafa düşmedikleri düşünülmesin. Böyle olsaydı her biri bir diğerinin hâkim olduğu alanda etkili olurdu. Her bir tanrı bir başkasının onayına veya iznine ihtiyaç duyacağından tek başına bir iş yapamazdı. Oysa Allah ihtiyaçtan münezzehtir.

Allah’ın Kudreti

“Göklerde, yerde ve ikisi arasında ne varsa hepsinin mülkiyeti Allah'a aittir. O dilediğini yaratır ve Allah her şeye tam manasıyla kadirdir.”⁽²⁾

1- Enbiyâ, 22.

2- Mâide, 17

Falancanın araba almaya gücü yeter, dediğimizde, onun araba almak için gereken şeye (paraya) sahip olduğunu anlatmak isteriz. Veya filanca yirmi kiloluk taşı kaldırma gücüne sahiptir, dediğimizde, o kimsenin yirmi kiloluk taşı kaldırabilecek güce sahip olduğunu anlatmak isteriz.

Bu şu anlama gelir: Bir şeyi yapabilme gücüne sahip olmak, o şeyi yapabilmenin gerekli şartıdır. Varlık dünyasında mevcudiyeti farz olunabilecek bütün varlıkların, varlık bulmada ve varlığını idame ettirmedeki bütün ihtiyaçlarını Yüce Allah karşılar. Buna göre Allah'ın her şeye gücü yeter; çünkü O'nun mukaddes zatı varlığın kaynağıdır.

Allah'ın İlmi

“Hiç Allah yarattığını bilmez mi?”⁽¹⁾

Her varlığın varlığı Allah'ın sonsuz varlığına bağımlı olduğundan varlık ile Allah arasında bir hicap ve engel olduğu ya da varlığın Allah'tan gizli olduğu düşünülemez. Bilakis her şey Allah'a aşikârdır ve O, her şeyin içine ve dışına musallattır, her şeyi ihata eder.

Diğer Kemal Sıfatlar

“Rabbin zengindir, mutlak manada ihtiyaçsızdır ve yaratıklarına karşı merhametlidir.”⁽²⁾

Varlık dünyasındaki her iyilik ve güzellik, tasavvur edebildiğimiz her sıfat Yüce Allah'ın yaratıklarına bahsettiği, sayesinde yaratılış ihtiyaçlarından birini ortadan kaldırdığı birer nimettir. Eğer Allah bizzat bu sıfatlara sahip olmasaydı, kemal

1- Mülk, 14.

2- En'âm, 133.

sıfatları başkasına bağışlamaktan aciz olur, muhtaç olma açısından başka varlıklarla eşit olurdu. Öyleyse Allah, kemallerden bir kemali başkasından almaksızın veya kimseye ihtiyaç duymaksızın bütün kemal sıfatlarına sahiptir. Hayat, ilim, kudret, vb. kemal sıfatlarla muttasıftır. Eksiklik sayılabilecek sıfatlardan veya güçsüzlük, cahillik, ölümlülük gibi muhtaçlık barındıran sıfatlardan da beridir.

Adalet

Yüce Allah adildir; çünkü adalet kemal sıfatlarından biridir. Âlemlerin Rabbi olan Allah bütün kemal sıfatlarına sahiptir. Ayrıca Kitabı'nda defalarca adaletten övgüyle söz etmiş, zulmü ve haksızlığı kınamış, insanlara adaletli olmayı emrederek zulümden sakındırmıştır. Çirkin saydığı bir sıfatla muttasıf olabileceği veya güzel addettiği bir sıfata sahip olmayacağı nasıl düşünebilir?

Yüce Allah Nisâ Suresi'nin 40'ıncı ayetinde şöyle buyurur:

“Şüphe yok ki Allah zerre kadar haksızlık etmez.”

Yine Kehf Suresi'nin 49'uncu ayetinde şöyle buyurur:

“Senin Rabbin hiç kimseye zulmetmez.”

Ayrıca Nisâ Suresi'nin 79'uncu ayetinde ise şöyle buyurur:

“Sana gelen iyilik Allah'tandır. Başına gelen kötülük ise nefsindendir.”

Secde Suresi'nin 7'inci ayette ise şöyle buyurur:

O ki, yarattığı her şeyi güzel yaptı.

Buna göre her varlık kendi ölçüsünde güzelliğin son mertebesinde yaratılmıştır. Bazı varlıkların çirkin veya eksik oldukları düşüncesi varlıkların birbirleriyle karşılaştırmalarından kay-

naklanır; görecelidir. Örneğin yılan ve akrebin varlığı insana nispetle çirkindir, kötüdür. Veya güle nispetle diken güzel değildir. Ama kendi yerlerinde değerlendirildiklerinde yaratıklar baştan ayağı hayret verici bir güzelliğe sahiptirler.

Rahmet

Bir düşkün gördüğümüzde gücümüz ölçüsünde onun ihtiyaçlarını karşılar, ona el uzatırız veya âmâ biriyle karşılaştığımızda elinden tutar, onu gideceği yere kadar götürürüz. Bu tür davranışlarımızı şefkat veya rahmet sayar, beğenilen, şayanı takdir işler olarak addederiz.

Hiçbir şeye muhtaç olmayan Allah'ın yaptıkları rahmet dışında bir şey olamaz, çünkü katından bağışladığı sayısız nimetlerden herkesi faydalandırır ve kimseye muhtaç olmadan yaptığı her bir bağışla varlıkların ihtiyaçlarından bir kısmını karşılar. Nitekim şöyle buyurur:

“Eğer Allah'ın nimetlerini saymaya kalkışsanız sayamazsınız.”⁽¹⁾

Ve şöyle buyurur:

“Rahmetim her şeyi kuşatır.”

Nübüvvet

Yüce Allah kâmil kudretiyle her şeyden müstağni olduğu halde varlık dünyasını ve içindeki türlü türlü yaratıkları vücuda getirmiş, onları sayıya gelmeyecek nimetleriyle nimetlendirmiştir.

İnsan ve canlı cansız diğer bütün yaratıklar, yaratılışlarının başından varlıklarının son gününe dek Allah'ın terbiyesi altın-

1- İbrahim, 34.

dadırlar. Her varlık belli bir düzen içerisinde, belirlenmiş bir hedefe yönlendirilir, bu hedef doğrultusunda ilerlerler. Bütün bu süreçte bütün varlıklar her an Allah'ın inayeti altındadırlar.

Yalnızca kendi hayatımızı göz önüne alsak, yani bebeklik, çocukluk, gençlik ve yaşlılık çağlarımıza bir baksak, vicdanımız Allah'ın bize yönelik inayetine şahitlik eder. Bu mesele bizim açımızdan aydınlığa kavuştuğunda aklımız, âlemi yaratan Allah'ın yaratıklarının her birine herkesten daha şefkatli olduğuna hükmeder. Bu şefkati dolayısıyla daima yaratıklarının salahını gözetir ve perde arkasında bir maslahat veya hikmet bulunmadığı sürece işlerinde fesada yol açacak bir şeye razı olmaz. İnsan, mahlûkatın bir türüdür ve saadeti, gerçekçi ve hayırsever olmasına, yani sahih bir inanca, güzel bir ahlaka ve doğru davranışlara sahip olmasına bağlıdır.

İnsanın Allah vergisi aklıyla iyiyi ve kötüyü tanıyabileceği, maksada ulaştıracak yolu kendisini uçuruma götüren yoldan ayırt edebileceği söylenebilir. Ancak bilinmelidir ki akıl tek başına düğümü çözüp insanı gerçeğe ve hayra ulaştıramaz. Nitekim çeşitli insan topluluklarında şahit olduğumuz bunca kötü sığata ayırt etme gücüne sahip akıllı insanların sahip olduklarını görürüz. Bencillikleri, çıkarıcı tutumları, nefsanî istekleri akıllarını duygularına mağlup etmiş ve onları heveslerinin esiri kılmıştır. Bütün bunların sonucunda da dalaletle düşmüşlerdir. Bu yüzden Allah bizim için başka bir yol belirlemiştir. Bu yol, heva ve hevesinin esiri olmayacak, rehberlik ederken asla hataya düşmeyecek ve bizi saadete davet edip ona ulaştıracak nübüvvet yolundan başkası değildi.

Peygamberler

Aklımız, insanoğlunun nübüvvet yolu adı verilen bir yola ihtiyaç duyduğuna hükmeder. Bu yol tarihte uygulanmış ve so-

nuşlanmışır. İnsanlar arasından “Peygamberler” adını verdiğimiz bir grup Allah tarafından seçilmiş, insanlara birtakım inanç esasları ve amelî uygulamalar getirmiş ve halkı doğru yola davet etmişlerdir.

Peygamberler davetlerinin doğruluğunu, dinlerinin sıhhatini insanların anlayabileceğı yollarla ispat etmişler, terbiye mekteplerinde seçkin insanlar yetiştirmişlerdir.

Peygamberlerin Sayısı

Dinler tarihi araştırmalarının sonuçlarına göre peygamberlerin sayısı oldukça fazladır. Şimdiye dek Yüce Allah insanları tevhide ve hak dine davet eden binlerce peygamber (genel kabul gören görüşe göre yüz yirmi dört bin peygamber) göndermiştir.

Peygamberler iki gruptur: Bir grup Allah tarafından gönderilen bir kitaba ve şeriata sahip olmuşlardır ve bunlara azim sahibi peygamberler (*ulu’l-azm*) denir. Bir başka grup ise yeni bir kitap ve şariat getirmemiş, azim sahibi peygamberlerin getirdikleri kitabı ve şeriati yaymışlardır.

Üçüncü Dersin Soruları

- 1- Kur’ân’ın tevhid konusundaki delilini yazınız.
- 2- “Kudret” kavramını ilgili ayeti de zikrederek tanımlayınız.
- 3- Allah’ın ilmi ve zengin oluşuyla ilgili ayeti yazınız.
- 4- Adalet hakkında üç ayet yazınız.
- 5- Niçin akıl tek başına iyiliğı ve kötülüğü tanıyamaz.
- 6- Peygamberler kimlerdir ve hangi amaçla gelmişlerdir?

Dördüncü Ders

AZİM SAHİBİ PEYGAMBERLER

- Hz. Muhammed b. Abdullah (s.a.a)
- Hz. Peygamber'in (s.a.a) Hayat Tarzı
- Dördüncü Dersin Soruları

AZİM SAHİBİ PEYGAMBERLER

Azim sahibi, yani kendilerine kitap ve şariat verilen büyük peygamberler beş tanedir:

- 1) Hz. Nuh (a.s)
- 2) Hz. İbrahim (a.s)
- 3) Hz. Musa (a.s)
- 4) Hz. İsa (a.s)
- 5) Hz. Muhammed b. Abdullah (s.a.a)

Hz. Muhammed b. Abdullah (s.a.a)

Peygamberimiz Hz. Muhammed'in (s.a.a) yaşamına dair bilgiler, geçmiş peygamberlerin tamamının hayatına ilişkin bilgilerden daha fazla ve daha nettir. Çünkü zamanla tarihe ve peygamberlerin kitaplarına, şariatlarına yapılan müdahalelerin etkisiyle geçmiş peygamberlerin hayat hikâyelerinde birtakım belirsizlikler meydana gelmiştir.

Aslında İslâm'ın semavî kitabı Kur'ân'ın, Hz. Peygamber'in (s.a.a) ve Ehlibeyti'nin (a.s) anlattıkları dışında geçmiş peygamberler hakkında elimize ulaşan güvenilir bir bilgi yoktur. Buna karşın Hz. Peygamber'in (s.a.a) hayat hikâyesini ayrıntılarıyla biliyoruz.

Sevgili Peygamberimiz on dört yüzyıl önce Mekke'de, en asil Arap ailelerinden sayılan bir ailede (Haşimoğulları – Kureyş)

dünyaya geldi. Peygamberimiz çocukluk yıllarında yetim kalmış, okuma yazma öğrenmemiş, gençliğinden itibaren adaletli davranmış ve zamanın zengin hanımlarından olan Hatice-i Kübra'nın (s.a) kervanında tacirlik yapmıştır. Sonradan gösterdiği özveri ve dürüstlük neticesinde Hz. Hatice kendisine evlenme teklif etmiş, Peygamberimiz de bu teklifi kabul ederek onunla evlenmiştir.

Hz. Peygamber (s.a.a) kırk yaşına kadar halk arasında sıradan insanlar gibi yaşamıştır; ancak asla puta tapmamıştır. Dürüst, doğru sözlü, güvenilir ve akıllı birisi olduğundan insanlar ona "emin" adını vermişler, değerli eşyalarını ona emanet etmişlerdir.

Peygamberimiz kırk yaşında yüce peygamberlik makamına erişmiş, Allah tarafından dünya halklarına önderlik etmek üzere seçilmiştir. Geri kalan yirmi üç yıllık hayatında insanları tevhide davet etmiş ve aralarında hakkı ve adaleti tesis etmiştir.

Hz. Peygamber (s.a.a) peygamberliğe seçildiğinde küfür, şirk, cehalet ve zulüm dünyayı baştan başa kuşatmıştı. Rum İmparatorluğu'nun hâkim olduğu topraklarda kilise ve Hıristiyan öğretisi, İran'da ise Mecusilik hüküm sürüyordu. Başta Arabistan yarımadası olmak üzere dünyanın geri kalan ülkelerinde putperestlik yaygındı.

Davetin Başlangıcı:

Peygamberimiz davetinin başlangıcında putperestliği ortadan kaldırmak için yoğun çaba harcamıştır. Amacını gerçekleştirmek uğruna verdiği mücadelede, zulüm ve tehdit yönteminden başka bir yöntem bilmeyen Mekkelilerin ve Mekte çevresinde yaşayan halkların baskılarına ve dayanılmaz işkencelerine maruz kalmıştır. Ama kavminin günden güne

katlanılmaz hale gelen eziyetlerine karşı dimdik ayakta durmuş ve takipçilerine sabırlı olmayı emretmiştir. Peygamberimiz on üç yıl boyunca davetinde sebat etti; öyle ki kâfirlerin ve müşriklerin tehditleri demir gibi iradesine hiçbir zarar veremedi. Bunun üzerine Mekkeliler ve kabile reisleri onu öldürmeye karar verdiler ve bir gece evini kuşattılar.

Hicret:

Peygamberimiz Allah'ın emriyle geceleyin insanlar arasında en değer verdiği kişi olan vasisi Ali b. Ebi Tâlib'i (a.s) yatağına yatırdı ve Mekke'den Medine'ye doğru hareket etti.

Çoğu önceden iman eden Medine halkı Peygamberimizi saygıyla karşıladılar. Medine, Peygamberimizin oraya yerleşmesiyle ilk İslâm şehri olma özelliği kazanmıştır.

Medine halkı mallarını ve canlarını İslâm'ın ilerlemesi ve hak İmamların ihyası için Hz. Peygamber'e teslim ettiler. Mekke'de kalan Müslümanlar zamanla hicret ederek Medine'de bir araya geldiler. Hicret edenlere Muhacir, Medine halkına ise Ensâr denilmiştir.

Davetin İlerlemesi:

Hız. Peygamber vefat edinceye dek Medine'de kalmış, gece gündüz hiç yorulmadan ve tembellik göstermeden Allah'ın kendisine verdiği görevi yerine getirmek için çalışmıştır. Allah'ın yardımı, Muhacirlerin ve Ensârın fedakârlıklarıyla mukaddes İslâm dinini Arabistan yarımadasında yaymış, putperestliğin kökünü kazımıştır. Zamanın yöneticilerini, Rum kayserini, İran şahını, Mısır hükümdarını ve Habeşe sultanını İslâm'a davet etmiş, mukaddes İslâm dininin vefatından çeyrek yüzyıl sonra birçok ülkeye yayılması için gereken altyapıyı oluşturmıştır.

Peygamberimizin yirmi üç yıllık daveti süresinde Yüce Allah Kur'ân-ı Kerim'i ona nazil etmiş, İslâm şeriatını eksiksiz tamamlamış, kelimada Hz. Peygamber'in peygamberlerin sonuncusu, getirdiği dinin geçerliliğini her zaman koruyacak son evrensel din ve kitabının son semavî kitap olduğunu ilan etmiştir:

“Muhammed (s.a.a), sizin erkeklerinizden hiçbirinin babası değildir. Fakat o, Allah'ın Resulü ve peygamberlerin sonuncusudur. Allah her şeyi hakkıyla bilendir.”⁽¹⁾

Hız. Peygamber'in (s.a.a) Hayat Tarzı

Hız. Peygamber'in hayat tarzını iki kelimedede özetlemek mümkündür: Hakk'a uymak ve adaleti icra etmek.

Peygamberliği ve daveti süresince, gerek Mekke'de özgürce hareket edemeden müşriklerin baskısı altında yaşarken, gerekse Medine'de İslâm'ın hızla yayılmasıyla günden güne güçlendiği dönemde asla hakikatten ayrılmamış, Allah'ın Kur'ân'ında buyurduğu **“Emrolunduğun gibi dosdoğru ol.”⁽²⁾** emrinde hak yolda sabitkadem olmuştur.

Peygamberimiz adaletin icrasında asla kayıtsız kalmamıştır. Kişisel nedenlerle intikam gütmek, kendi hakkından hep vazgeçmiştir. İlahî ahkâmın icrasında ve insanların haklarını korumada hiçbir zaman af yoluna gitmemiştir. Onun katında akraba yabancı, güçlü güçsüz ve büyük küçük Allah'ın hükümlerinin icrası bakımından eşit olmuştur. Peygamberimiz şöyle buyurmuştur: “Nazarımda insanların en sevimlisi olan kızım Fatıma hırsızlık yapsa elini keserim.” Allah'ın Kitabı'nda kendisine emrettiği şekilde adaleti tesis etmek için

1- Ahzab, 40.

2- Hûd, 112.

çaba göstermiş ve bu doğrultuda insanlar arasında kardeşlik ve eşitlik sağlamıştır. İslâm toplumunda üstünlük takva sahiplerine aittir. Kimse malı veya makamı dolayısıyla başkalarına üstünlük taslayamaz. Ayrıca bütün ırkî ve kabilevî üstünlükler ortadan kaldırılmıştır. Kimse nüfuzuna dayanarak başkasının hakkını çiğneyemez veya zararına olacak kanunî bir hükmün uygulanmasını önleyemez. Peygamberimiz de yaşam standartları açısından insanlardan farklı değildi. Bu açıdan diğer insanlardan ayırt edilemiyordu. Otururken, kalkışında, uykusunda, yeme içmesinde, günlük yaşama dair diğer işlerinde sadeydi. Eline geçen malı zaruret miktarınca kendisi için harcar, geri kalanını Allah yolunda fakirlere verirdi. Kendisi açken başkalarını doyurduğu çokça görülmüştür.

Dördüncü Dersin Soruları

- 1- Azim sahibi peygamberlerin isimlerini sayınız.
- 2- Hz. Peygamber, peygamber olmadan önce hangi sıfatla tanınırdı?
- 3- Hz. Peygamber kaç yaşında peygamber oldu?
- 4- Hz. Peygamber hangi sosyal şartlarda davetini başlattı?
- 5- Hz. Peygamber'in hicret etme sebeplerini açıklayınız.
- 6- Hz. Peygamber'in hayat tarzını belirleyen ölçüt neydi? Açıklayınız.

Beşinci Ders

İMAMET

- On Dört Masum
- Kısaca On İki İmam'ın Hayatı
- Beşinci Dersin Soruları

İMAMET

Bir ülkenin kamu işlerini düzenleyen ve yürüten devlet mekanizması, kendi kendini yöneten bir kurum değildir; salahi yetli ve ehil insanlar devletin korunması ve idare edilmesi işini üstlenmezlerse bu mekanizmanın bekası mümkün olmaz ve halk ondan faydalanamaz.

İnsan toplumlarında vücuda gelen kültürel, ekonomik, vb. bütün kurumlar da aynı özelliğe sahiptir; onlar da salahi yetli ve ehliyetli idarecilere muhtaçtır. Aksi bir durumda kısa sürede dağılar ve yok olurlar. Bu, akıl sahibi her insanın kabul edeceği bir gerçektir ve deneyimler bu görüşün doğruluğuna şahitlik etmektedir.

Kuşkusuz en kapsamlı evrensel kurum adını verebileceğimiz İslâm kurumu için de aynı şey geçerlidir. İslâm'ın bekası ve işlerliği muhafızları ve idarecileri gereksinir. Daima salahi yetli insanlar İslâm maarifini ve kanunlarını halka açıklamak, ince ayrıntısına kadar kurallarını İslâm toplumunda uygulamak istemişler, uygulanmasında ve muhafazasında hiçbir surette gaflet etmemiş ve tolerans göstermemişlerdir.

Aklî Bir Delil:

Öte yandan, nübüvvet delilini ele alırken ifade ettiğimiz üzere, yaratılışın amaçlarından birisi insanların doğru yola hidayetidir. Rahim olan Allah bütün yaratıklarının ihtiyaçlarını

karşılamiş ve ilerlemeleri için gereken araçları onlara vermiş, insanın doğru inanç, güzel ahlak ve salih amele olan ihtiyacını ise peygamberler göndererek ve mesajlarını onlar aracılığıyla insanlara ulaştırarak ortadan kaldırmıştır.

Bu bağlamda Rahim olan Allah'ın Hz. Peygamber'in (s.a.a) vefatından sonra dinin muhafazası ve insanların hidayeti için imam tayin etmesi ve insanları, çoğu zaman heva ve hevese mağlup olan akıllarıyla baş başa bırakmaması lazım gelir. Nasıl ki bireysel ve toplumsal ihtiyaçların ve sorunların çözüm mercii karar kıldığı Peygamberini her türlü hatadan ve günahattan masum kıldıysa, imam tayin ettiği kimseye de ilim ve ismet (masumiyet) ihsan etmesi gerekir.

Bu aklî delil çerçevesinde insanların hidayeti, dinin muhafazası ve kanunların uygulanması için Hz. Peygamber'in vefatından sonra Allah tarafından bir imamın belirlenmiş olması gerektiği açıklığa kavuşur.

Bir Başka Aklî Delil:

Hız. Peygamber'den muhtelif yollarla defalarca İslâm ümmetinin başına kendisinden sonra halife olacak imamların geleceğini bildirdiği rivayet edilmiştir.

Şia'nın ve Ehlisünnet'in rivayet ettiği meşhur bir hadîste Peygamberimiz şöyle buyurur:

“İmamlar on ikidir ve hepsi Kureyş'tendir.”

Câbir Ensârî'den nakledilen bir başka hadîste Hız. Peygamber imamların on iki kişî olduklarını söyleyip tek tek isimlerini saymış, sonra da Câbir'e “*Sen beşincilerini göreceksin, ona benim selamımı ilet.*” buyurmuştur.

Bunların yanı sıra Hız. Peygamber (s.a.a), Emîre'l-Müminin Ali'yi (a.s) kendi halifesi tayin etmiştir. Hız. Ali Efendimiz de

kendisinden sonraki imamı açıklamıştır. Bu şekilde her imam, kendisinden sonraki imamın kim olduğunu açıklamıştır.

On Dört Masum

Hiz. Peygamber'e (s.a.a), sevgili kızı Hiz. Fâtıma'ya (s.a) ve On İki İmam'a (a.s) "On Dört Masum" denilir. Bu on dört kişiden ilk beşi, yani Hiz. Peygamber, Hiz. Ali, Hiz. Fâtıma, Hiz. Hasan ve Hiz. Hüseyin (a.s.) "Âl-i Abâ" ve "Ashab-ı Kisâ" olarak da isimlendirilirler. Çünkü Hiz. Peygamber bir gün abâsını başının üzerine almış ve adı geçen dört kişiyi abâsının altında toplayarak dua etmiştir. Bunun üzerine Yüce Allah onlar hakkında tathir ayetini nazil etmiştir.

"Allah yalnızca siz Ehlibeyt'ten her türlü pisliği uzak tutmak ve sizi tertemiz yapmak istiyor."⁽¹⁾

Kısaca On İki İmam'ın Hayatı

Birinci İmam: Şia'nın ilk imamı Hiz. Ali'dir (a.s). Hiz. Ali'nin lakabı Emîre'l-Müminin'dir. Hicretten yirmi üç yıl önce, Receb ayının on üçünde dünyaya gelmiş, hicretten sonra kırk yılında Ramazan ayının yirmi yedisinde şehit olmuştur. Kabri Necef'tedir.

İkinci İmam: Birinci İmam'ın oğlu olup adı Hasan, lakabı Müctebâ'dır. Hicretin ikinci yılının Ramazan ayının on beşinde dünyaya gelmiş, hicretten sonra elli yılında Safer ayının yirmi sekizinde şehit olmuştur. Kabri Medine'dedir.

Üçüncü İmam: Birinci İmam'ın oğludur. Adı Hüseyin, lakabı Seyyidü's-Şüheda'dır (Şehitlerin Efendisi). Hicretin üçüncü yılının Şaban ayının üçünde dünyaya gelmiş, hicretten sonra

1- Ahzab, 33.

altmış bir yılının Muharrem ayının onunda Âşûrâ günü şehit olmuştur. Kabri kutsal Kerbela şehrinde dir.

Dördüncü İmam: Üçüncü İmam'ın oğludur. Adı Ali, lakapları Zeynülâbidîn ve Seccâd'dır. Hicrî otuz dokuzuncu yılın Şaban ayının beşinde dünyaya gelmiş, hicrî doksan beş yılının Muharrem ayının yirmi beşinde şehit olmuştur. Kabri Medine'dedir.

Beşinci İmam: Dördüncü İmam'ın oğludur. Adı Muhammed, lakabı Bâkır-ı'l-Ulûm'dur (ilimleri genişleten). Hicrî elli yedi yılının Safer ayının üçüncü dünyaya gelmiş, hicrî yüz on dört yılının Zihicce ayının yedisinde şehit olmuştur. Kabri Medine'dedir.

Altıncı İmam: Beşinci İmam'ın oğludur. Adı Cafer, lakabı Sâdık'tır. Hicrî seksen üç yılının Rabiulevvel ayının on yedisinde dünyaya gelmiş, hicrî yüz on dört yılının Şevval ayının yirmi beşinde şehit olmuştur. Kabri Medine'dedir.

Yedinci İmam: Altıncı İmam'ın oğludur. Adı Musa, lakabı Kâzım'dır (öfkeyi dindiren). Hicrî yüz yirmi sekiz yılının Safer ayının yedisinde doğmuş, hicrî yüz seksen üç yılının Receb ayının yirmi beşinde şehit olmuştur. Kabri Kâzımeyn şehrinde dir.

Sekizinci İmam: Yedinci İmam'ın oğludur. Adı Ali, lakabı Rızâ'dır. Hicrî yüz kırk sekiz yılının Zilkade ayının on birinde doğmuş, hicrî iki yüz üç yılının Safer ayının sonunda şehit olmuştur. Kabri Meşhed'dedir.

Dokuzuncu İmam: Sekizinci İmam'ın oğludur. Adı Muhammed, lakapları Takî ve Cevâd'dır. Hicrî yüz doksan beş yılının Receb ayının onunda dünyaya gelmiş, hicrî iki yüz yirmi yılının Zilkade ayının sonunda şehit olmuştur. Kabri Kâzımeyn'dedir.

Onuncu İmam: Dokuzuncu İmam'ın oğludur. Adı Ali, lakabları Nakî ve Hâdî'dir. Hicrî iki yüz on iki yılının Zilhicce ayının üçünde doğmuş, hicrî iki yüz elli dört yılının Receb ayının üçünde şehit olmuştur. Kabri Samirra'dadır.

On Birinci İmam: Onuncu İmam'ın oğludur. Adı Hasan, lakabı Askerî'dir. Hicrî iki yüz otuz iki yılının Rabiussani ayının onunda dünyaya gelmiş, hicrî iki yüz altmış yılının Rabiulelvel ayının sekizince şehit olmuştur. Kabri Samirra'dadır.

On İkinci İmam: On Birinci İmam'ın oğludur. Adı Hz. Peygamber'in adı, lakabı Mehdî'dir. Hicrî iki yüz elli altı yılının Şaban ayının on beşinde dünyaya gelmiştir. Babasının şehadetinin ardından imam olmuştur, ancak gözlerden gizli kalmıştır. Dört kişiden oluşan özel naipleri ve temsilcileri aracılığıyla Şiîleriyle irtibat sağlamıştır. Bu gizlilik dönemine küçük gaybet (gaybet-i sugra) adı verilir. Bundan sonra büyük gizlilik (gaybet-i kübra) dönemi başlamıştır. Bu ikinci gaybet, Allah'ın emriyle zuhur edip yeryüzünü adaletle doldurunca ya dek devam edecektir. Gaybeti konusunda Şia ve Ehlisünnet kaynaklarında Hz. Peygamber'den nakledilen çok sayıda hadîs mevcuttur. Ayrıca İmamlar da bu konuda birçok hadîs buyurmuşlardır.

Beşinci Dersin Soruları

- 1- İslâm dininin bekası ve takviyesi nelere ihtiyaç duyar?
- 2- İmametin aklî delilini açıklayınız.
- 3- İmamda bulunması gereken iki sıfatı söyleyiniz.
- 4- İmametin naklî delilini yazınız.
- 5- Ahzab Suresi'nin 33'üncü ayeti nedir ve kimler hakkında nazil olmuştur?

6- On İki İmam'ın mübarek lakaplarını sırayla yazınız.

7- Gaybet-i sugra ve gaybet-i kübra ne demektir, açıklayınız.

Altıncı Ders

İMAMLARIN HAYAT TARZLARI HAKKINDA GENEL BİLGİLER

- Emîrû'l-Müminin Ali (a.s)
- İmam Hasan ve İmam Hüseyin (a.s)
- İmam Seccâd (a.s)
- İmam Muhammed Bâkır ve İmam Cafer Sâdık (a.s)
- İmam Kâzım (a.s)
- İmam Rıza (a.s)
- İmam Muhammed Taki -Cevad- (a.s)
- İmam Ali Naki (Hadi) ve İmam Hasan Askerî (a.s)
- Özet
- Meâd
- Altıncı Dersin Soruları

İMAMLARIN HAYAT TARZLARI HAKKINDA GENEL BİLGİLER

Hız. Emîrû'l-Müminin'in beş yıllık zahirî hilafeti ile İmam Hasan'ın babasından sonraki beş yıllık hilafeti istisna tutulursa İmamlar hiçbir zaman tam manasıyla halka önderlik edememişlerdir. Hız. Peygamber'in vefatından sonraki süreçte halkın arasında olmuşlarsa da hiçbir surette eylem özgürlüğüne sahip olamamışlar, daima çağdaşları halifelerin şiddetli baskılarına maruz kalmışlar, gözetim altında tutulmuşlardır. Kendileri ve Şiîleri düşmanların işkencelerine maruz kalmışlardır. Kimi zaman bu işkenceler karanlık ve dar zindanlarda vuku bulmuştur. Buna karşın İmamlar imamet vazifelerini yerine getirmekten asla kaçınmamışlar, halkı hidayet etmekten ve takipçilerinin ellerini tutarak onlara doğruyu göstermekten bir an olsun imtina etmemişlerdir. İslâm maarifini yaymada ve Allah'ın ahkâmının hakikatlerini beyan etmede bir lahza gaflette bulunmamışlardır.

Emîrû'l-Müminin Ali (A.S)

İlk üç halife döneminde inzivaya çekilip sessiz kalan ve sonra beş yıllık zahirî hilafet görevini üstlendiğinde iç savaşlarla karşı karşıya kalan Emîrû'l-Müminin açık beyanlarıyla İslâm dünyasında hakikatleri ve maarifi yaymış; Kumeyl, Meysem, Mâlik, İbn Abbas gibi ilim ehli insanları yetiştirmiş, Şia'nın temelini, sonradan Emevî ve Abbasî halifelerinin altı yüz yıl

boyunca yıkmaya çalıştıkları halde yıkamayacakları denli sağlam bir şekilde atmıştır.

Muâviye'nin emriyle Emevî halifeleri döneminde (Ömer b. Abdülaziz dönemine kadar) minberlerde Hz. Ali'ye lanet edilmişse de çok geçmeden onun menkıbeleri ve dine yaptığı hizmetler lanetin ve düşmanlığın yerini almıştır; öyle ki düşmanları dahi onun faziletlerini itiraf etmek zorunda kalmışlardır.

İmam Hasan ve İmam Hüseyin (A.S)

İmam Hasan ve İmam Hüseyin, değerli babalarından sonra Muâviye ile karşı karşıya gelmiş, Ehlibeyt'in ve Şiîlerin en zor zamanlarında yaşamış, dinî hakikatleri yaymaya muktedir olamamışlarsa da güzel ahlakları ve salih amelleri sayesinde halkı doğru yola hidayet etmişlerdir.

İmam Hasan, yirmi beş defa yaya olarak Allah'ın evini ziyaret etmiş, iki kez bütün mal varlığını fakirler arasında paylaşmıştır. Öyle ki iki çift ayakkabısından birini bile fakirlere vermiştir.

Hz. Hasan insanı hayrette bırakan hilme, affediciliğe ve sabra sahipti. Birisi kendisine kötü bir söz söylediğinde onu bağışlamakla kalmaz ona lütufta bulunur, şefkat gösterirdi.

Muâviye'nin kışkırtmasıyla eşi tarafından zehirlendikten sonra ölüm döşeğine düştüğünde, hayatının son anlarındayken kendisinden katilini açıklaması istendiğinde sessiz kalmayı tercih etmiştir.

İmam Hüseyin (a.s) fakirlere el uzatmada, yoksul ve güçsüzlerin işlerini yoluna koymada hiçbir fedakârlıktan kaçınmazdı. Fakirlere yüzlerce altın dinar bağışlar ama yine de bağışını

az bulur, utanarak yüzünü gizlerdi. O babası ve kardeşi gibi geceleri fakirlerin evlerini dolaşır, onlara yardım ederdi.

İmam Seccâd (a.s)

Acıklı Kerbela olayında Şehitlerin Efendisi Hz. Hüseyin (a.s), akrabalarından ve dostlarından yetmiş iki kişiyle birlikte canhıraş bir vaziyette şehit edildikten sonra aralarında İmam Seccâd'ın da bulunduğu ailesini esir alıp şehitlerin kesik başlarıyla birlikte Şam'a götürdüler. Bu bakımdan Emevîler Ehlibeyt'in hakkını gasp etmede hiçbir şeyden çekinmediler. Bahanelere başvurarak kendilerine Dördüncü İmam'ın kanını akıtma, hatta Hz. Peygamber'in ailesinden geride kimse'nin kalmaması hakkını tanıyorlardı. Bu yüzden İmam Seccâd, Kerbela'dan döndükten sonra Medine'de Emevîlerin eline bahane vermeyecek şekilde yaşamış, takiyye yaparak ve ihtiyatlı davranarak imamet vazifesini yerine getirmiş, halkı hidayet etmiştir. İmam Seccâd, önceki imamlar gibi İslâmî ahlakın en kâmil örneğiydi; düşkünlerle oturup kalkar, geceleri bizzat yoksulların kapılarına gidip onlara başta erzak olmak üzere ihtiyaç duydukları şeyleri götürürdü.

İmam Muhammed Bâkır ve İmam Cafer Sâdık (a.s)

İmam Muhammed Bâkır ile İmam Cafer Sâdık (a.s) zamanlarında iç savaşlardan doğan kargaşa ortamı yöneticileri meşgul ediyordu. Bu bakımdan İmam Bâkır ile İmam Sâdık, İslâmî maarifi neşretme imkânı bulmuşlardı. Halkı bilinçlendirmek, insanları yetiştirmek için çaba harcıyorlardı. Nitekim birçok öğrenci yetiştirmişlerdi ve İslâmî maarifin birçok alanında ders veriyorlardı. Bu nedenle Şia mezhebi bu dönemde Caferîlik adını almıştır.

İmam Kâzım (a.s)

Hz. Musa b. Cafer (s.a) değerli babasından sonra dört Abbâsî halifesi zamanında yaşamış ve hayatı boyunca, bilhassa son döneminde daima baskı altında tutulmuş ve işkence görmüştür. Yıllarca Harun'un emriyle hapiste tutulmuş, bir zindandan diğeri nakledilmişse de asla İslâmî maarifi yaymaktan ve insanları bilinçlendirmekten geri durmamıştır. Her yerde ve her durumda etrafındaki insanlara doğru yolu göstermiştir.

İmam Kâzım o kadar sakin, sabırlı ve hataların üzerini örten bir insandı ki, kendisine kötülük eden, hatta kendisini öldürmeyi planlayanları bile yanına çağırır, onlara bağışta bulunurdu. İmam Musa b. Cafer, çokça affetmesinden, sakin tavrından ve öfkeleri dindirmesinden dolayı Kâzım (öfkeyi dindiren) lakabıyla tanınmıştır.

İmam Rıza (a.s)

İmam Rıza (a.s) değerli babasından sonra bir süre Abbâsî Halifesi Harun, ondan sonra da Abbâsîlerin en bilgili ve en zeki halifesi sayılan oğlu Me'mun zamanında yaşadı. Bu açıdan babalarından hiçbirinin tecrübe etmediği denli tehlikeli bir siyasetin uygulandığı dönemde yaşadı. Bu siyaset şuydu: Me'mun, önceki halifelerin Ehlibeyt'e yönelik baskı ve işken- ce siyasetini bir kenara bırakıp zahirde onlara sevgi ve saygı göstererek İmam Rıza'yı (a.s) kendisine yaklaştırmak, onu dönemin kirli siyasetine bulaştırmak istedi. Böylelikle İmam Rıza'yı gözetim altında tutabileceğini ve takipçilerini ondan soğutabileceğini düşünüyordu. Elbette bu amacına ulaştıktan sonra İmam Rıza'yı ortadan kaldırmak Me'mun açısından bir sorun teşkil etmeyecekti. Bu nedenle İmam Rıza'yı isteyerek veya zorla veliahtlığını kabul etmeye zorladı. İmam Rıza, şart koştuğu üzere hilafet işleriyle azil ve tayin işlerine hiç karış-

madı; buna karşın elde ettiği gücü, yoksulların sorunlarına çare bulmak ve ihtiyaçlarını karşılamak için kullandı. Öte yandan Halife tarafından düzenlenen, farklı dinlerden birçok âlimin katıldığı ilim meclislerinde İslâm maarifini ve dinî hakikatleri fasih bir dille çok güzel bir şekilde açıkladı. Halka şefkatle yaklaşıyordu; alçak gönüllüydü. Yemek yerken yanında çalışanlarının ve hizmetçilerinin tamamını yanına, sofraya başına toplardı.

İmam Muhammed Taki -Cevad- (a.s)

İmam Rıza'nın (a.s) şehadetinden sonra değerli oğlu küçük yaşına rağmen imamet makamına nail oldu.

İmam Muhammed Taki -Cevad- (a.s) zamanın halifelerinin yoğun gözetimi altında yaşamasına rağmen dinî maarifi yaymış; farklı mezheplerden âlimlerle tartışmış ve takipçilerine dinî ilim hazinesi bırakmıştır. Efendimiz cömertliğiyle tanındığında Cevad adıyla ünlenmiştir.

İmam Ali Naki ve İmam Hasan Askerî (a.s)

İmam Muhammed Taki'den (Cevad) sonra değerli oğlu İmam Ali Naki (Hadi), ondan sonra da kıymetli oğlu İmam Hasan Askerî imamet makamına geçtiler. Bu iki büyük insan Samirra'da yaşıyorlardı. Onların sayesinde çok sayıda Şiî âlimi yetişmiştir. Bu dönemde Ehlibeyt'in ilim hazinelerine dair çok sayıda kitap kaleme alınmıştır. İmam-ı Zaman'ın (a.f) gaybetinden sonra naiplik görevini üstelenen dört saygıdeğer naip de İmam Ali Naki (Hadi) ile İmam Askerî'nin ashabındandır.

Özet

Tarihte On İki İmam'ın özelliklerine dair kaydedilenler şu şekilde özetlenebilir:

İmamlar'ın (a.s) Allah tarafından nazil edilen İslâm şariatını muhafaza ve takviye etmekten başka bir amaçları yoktu. Sözleriyle ve davranışlarıyla İslâm maarifini, yüce ahlakı ve dinî ahkâmı yayıyorlar, istidat sahibi insanları yetiştiriyorlardı.

Meâd

Kullarına yönelik sonsuz rahmeti, lütfü ve inayetiyle, onları hidayet etmek amacıyla şefkatli Yaradan'ın Peygamberler gönderdiğini daha önce ifade etmiştik. Kullar peygamberleri takip ederek doğru inanca, güzel ahlaka ve beğenilen davranışlara sahip olabilir, kendilerini cehalet zincirlerinden kurtarabilirler.

Elbette dini kabul etmek ve dine göre yaşamak seçime bağlıdır; zira iyi kötüden, salih fasitten zorla ayrılamaz. Bu yüzden Allah insanları din konusunda özgür bırakmıştır. Bu durumda açıkça anlaşılacağı üzere bu dünyada dinî kurallara göre yaşamanın etkisi ve faydaları tam manasıyla zahir olmaz; ne salih insanlar ödüle ulaşabilir, ne de fasit ve zalim insanlar amellerinin cezasının görebilirler. Allah'ın adaleti ve rahmeti göz önüne alındığında akıl insanların yaptıklarının karşılığını bulacakları başka bir dünyanın var olması gerektiğine hükmeder. Ve ölüm, insanın yok oluş değildir; bilakis yalnızca bu dünya öbür dünyaya geçiştir.

Altıncı Dersin Soruları

- 1- Hz. Emîre'l-Müminin kaç yıl hükümet etti?
- 2- Hz. Peygamber'in vefatından sonra İmamlar'ın yaşamı nasıl oldu?
- 3- Hz. Emîr'in yetiştirdiği dört kişinin adını sayınız.

- 4- İmam Hasan'ın üç sıfatını sayınız.
- 5- İmam Hasan nasıl şehit oldu?
- 6- İmam Seccâd'ın yaşamını ve ahlakını kısaca özetleyiniz.
- 7- Şia mezhebine niçin Caferilik denilmiştir?
- 8- İmam Kâzım kaç Abbasî halifesi ile aynı çağda yaşamıştır?
- 9- İmam Rıza'nın siyasî yaşamını ve Me'mun'un palanlarını kısaca özetleyiniz.
- 10- İmamlar'ın genel amaçlarını kısaca anlatınız.
- 11- İslâm'ın ölüm hakkındaki görüşü nedir?
- 12- Ceza ve ödülün meâd ile ilişkisini açıklayınız.

Yedinci Ders

AHKÂM

- Namaz
- Farz Namazlar
- Namaza Hazırlık
- 1- Taharet
- Necaset
- Temizleyiciler
- Abdest Hükümleri
- Abdesti Bozan Şeyler
- Yedinci Dersin Soruları

AHKÂM

Kitabımızın başında da ifade ettiğimiz üzere Allah'ı tanıdıktan sonra namaz ve oruç gibi kulluk nişanesi olan birtakım amelleri yerine getirmemiz gerekir. İmdi önce namaz ahkâmını, daha sonra oruç hükümlerini açıklayacağız.

Namaz

Yüce Allah şöyle buyurur:

“Sizi şu yakıcı ateşe sokan nedir? Onlar şöyle cevap verirler: Biz namaz kılanlardan değildik.”⁽¹⁾

Hız. Peygamber (s.a.a) şöyle buyurmuştur:

“Namaz dinin direğidir. İlahî dergâhta kabul olunursa diğer bütün ameller de kabul olunur. Ama eğer kabul olunmazsa diğer ameller de kabul olunmaz.”

Nasıl ki günde beş kez akarsuda yıkanan bir kimsenin bedeninde kirden iz kalmazsa günde beş vakit namaz kılan insan da günahlardan arınır.

Yine bilinmelidir ki namaz kılan ancak namazına önem vermeyen kimse hiç namaz kılmayan kimse gibidir. Yüce Allah Kur'ân'da şöyle buyurur:

1- Müddessir, 42.

“Yazıklar olsun o namaz kılanlara ki, onlar namazlarını ciddiye almazlar.”⁽¹⁾

Hız. Peygamber (s.a.a) bir gün mescide girdi. Orada bir adamı namaz kılariken gördü. Adam rükû ve secdelerini gerektiği gibi yerine getirmiyordu. Efendimiz: *“Bu adam bu halde dünyadan ayrılrsa Müslüman olarak ölmüş sayılmaz.”* buyurdu. Buna göre insanın namazı huşu ve huzu içerisinde kılması gerekir. Namaz kılariken kimin huzurunda olduğunu bilmeli, rükûu, secdeyi ve diğer amelleri doğru bir biçimde yerine getirmelidir ki namazın bereketli tesirlerinden faydalanabilsin.

Yüce Allah Kur’ân’da namaz hakkında şöyle buyurur:

“Muhakkak ki namaz, hayâsızlıktan ve kötülükten alıkoyar.”⁽²⁾

Kuşkusuz böyledir; çünkü namaz, adabı itibariyle, tabii eğer namaz kılan riayet ederse, asla kötülüklerin yakınına dahi yaklaşamaz. Mesela namaz adabından birisi namaz kılanın mekânının ve namaz kılanın elbisesinin gasp olmamış olmasıdır. Hatta namaz kılanın elbisesinin ipi dahi gasp olmuş olsa namazı sahih olmaz. Haramlardan bu denli sakınması gereken namaz kılanın haram mala el uzatması veya başkasının hakkına tecavüz etmesi asla mümkün değildir. Ayrıca namaz ancak insan hırs ve haset gibi kötü huylardan uzak durduğunda kabul olur. Açıktır ki bütün kötü huyların menşei bu sıfatlardır. Bu kötü sıfatlardan arınan namaz kılan bütün kötülüklerden uzak duracaktır.

İnsanlardan bir kısmı namaz kıldıkları halde hâlâ çirkin işler işliyorlarsa bunun nedeni namazın adabına riayet etmeme-

1- Maun, 4–5.

2- Ankebut, 45.

leri, dolayısıyla namazlarının kabul olmamasıdır. Onlar bu yüzden namazın ulvî semerelerinden faydalanamazlar. Mukaddes şariat koyucu namaza o denli ehemmiyet vermiştir ki, her durumda hatta ölüm döşğinde bile insanı namaz kılmakla yükümlü kılmıştır. Gücü yetmediğinden namazı kılamadığında gönlünden geçirmelidir. Savaş ve korku durumlarında zorunluluk halinden dolayı kibleye dönük olarak namaz kılınmayacağından kibleye yönelme şartı ortadan kalkar. Hangi halde olursa olsun insan mutlaka namaz kılmalıdır.

Farz Namazlar

Farz namazların sayısı altıdır: 1) Günlük namazlar⁽¹⁾, 2) Ayât (korku) namazı, 3) Cenaze namazı, 4) Farz tavafın namazı, 5) Büyük erkek çocuğa farz olan ana babanın kaza namazları, 6) Nezir, yemin ve ahit yüzünden farz olan namazlar.

Namaza Hazırlık

Namaz kılmadan, yani âlemlerin Rabbi olan Allah'ın huzurunda kulluğumuzu izhar edip O'nun mukaddes zatına ibadet etmeden önce hazırlık yapmamız gerekir. Bu hazırlık olmadan namaz sahih olmaz. Bu hazırlık şunlardan ibarettir: 1) Taharet, 2) Vakit, 3) Elbise, 4) Mekân, 5) Kible. Şimdi sırasıyla bunları açıklayalım:

1- Taharet

Namaz kılan namazda taharetli olmalıdır; yani namazdan önce, içinde bulunduğu duruma göre vazifesini yerine getire-

1- Günlük namazlar şunlardır: İki rekât sabah namazı, her biri dört rekât olan öğle ve ikindi namazı, üç rekât akşam namazı ve dört rekât yatsı namazı.

rek abdest veya gusül ya da teyemmüm almış olmalı, bedenini ve elbisesini necis şeylerden temizlemiş olmalıdır.

Necaset

Birkaç şey necistir:

1-2. Eti haram olan hayvanlardan damarı kesildiğinde kanı fışkıranlar (örneğin kedi, tilki ve tavşan vb.) ile necis bir şeyi yemelerinden dolayı haram olan hayvanların (örneğin tavuk vb.) idrar ve dışkıları⁽¹⁾ necistir.

3. İster eti helal olsun ister haram olsun kesildiğinde kanı fışkıran hayvanın leşi necistir. Ancak ölü hayvanın kılı, tüyü, tırnağı gibi ruha sahip olmayan uzuvları paktır.

4. İster eti helal olsun ister haram bütün hayvanların kanı necistir.

5-6. Karada yaşayan köpeğin ve domuzun kılı, pençesi, tırnağı ve teri necistir.

7. İnsanı sarhoş eden şarap vb. her türlü içki necistir.

8. Bira.

Temizleyiciler

Necaseti pak eden şeylere temizleyiciler (*mutahhirat*) denilir.

Temizleyiciler şunlardır:

1- İdrar mahalli yalnızca suyla pak olur. Dışkı (gaita) mahalli ile suyla veya dışkının etrafa yayılmamış olması durumunda üç taş parçası ya da benzeri şeylerle temizlenebilir. Ayrıca hatırlatmak gerekir ki eğer dışkı mahalli üç taş parçasıyla temizlenmezse mahal pak oluncaya dek temizlemeye devam edilmelidir.

1- Su: Su mutlak olması şartıyla necis olan her şeyi pak eder. Buna göre portakal suyu ve vişne suyu gibi muzaf sularla necaset pak olmaz. Muzaf suyla alınan abdest ve gusül de sahih değildir.⁽¹⁾

2- Yer: Ayağın altını ve elin ayasını pak eder.

3- Güneş: Necis olan yeri ve hasırı ışıması sayesinde pak eder.

4- İstihale (Başkalaşım): Necis olan bir şeyin değişimine uğrayarak pak bir şeye dönüşmesidir. Tuz madenine düşen bir köpeğin tuza dönüşmesinde olduğu gibi.

5- İntikal: İnsanın veya kesildiğinde kanı sıçrayarak çıkan bir hayvanın kanının, kesildiğinde kanı sıçrayarak çıkmayan bir hayvanın bedenine geçmesi. Örneğin insanın kanının sivrisineğin bedenine geçmesi gibi.

6- Necasetin hayvanın dışından, insanın ise içinden bertaraf olması; örneğin hayvanın arkası veya insanın burnunun içi kanar, sonra kan bertaraf olursa pak olur, ayrıca yıkamaya gerek yoktur.

7- Tabeiyet: Necis bir şeyin necis olan başka bir şeyin pak olması sonucunda pak olmasıdır. Örneğin Müslüman olan bir kâfir pak olduğu gibi ona tabi olan çocuğu da pak olur.

8- Noksan: Üzüm suyunun üçte ikisinin azalması anlamına gelir. Üzüm suyu kaynadığında necis olur ancak kaynamaya devam eder ve üçte ikisi azalırsa geri kalan kısmı paktır.

Abdest Hükümleri

Abdestten önce dişlerin fırçalanmak, gargara yapmak ve burnu içine su çekerek temizlemek müstehaptır.

1- Su iki kısma ayrılır: Kür su ve az su. Kür su yaklaşık olarak 384 kilogramdır. Kür su, kendisine necaset bulaştığında necis olmaz.

Abdestte yüz saçların çıktığı yerden çeneye kadar; kollar dirsekten parmak uçlarına kadar yıkanmalı, başın ön kısmı ve ayakların üstü mesh edilmelidir. Abdest alırken şu birkaç hususa riayet edilmelidir:

- 1- Abdest alınan uzuvlar pak olmalıdır.
- 2- Abdest suyu pak, mutlak ve mubah⁽¹⁾ olmalıdır.
- 3- Niyette: Abdest Allah rızası için alınmalıdır. Serinlemek için veya başka bir amaçla alınan abdest sahih değildir.
- 4- Tertip: Önce yüz, sonra sağ kol, sonra sol kol yıkanmalı, ardından baş, sonra ayaklar mesh edilmelidir.
- 5- Art Ardalık (Müvalat): Abdest esnasında yapılan işlemler birbiri ardı sıra yapılmalı, iki işlem arasında bir önceki abdest uzvunun kuruyacağı kadar ara verilmemelidir. Ancak art ardılığı riayet ettiği halde hava sıcaklığı veya aşırı beden ısısı gibi sebeplerle uzuvdaki ıslaklık kurursa abdest sahihtir.

Not: Baş mesh ederken eli deriye temas ettirmek gerekmez; başın ön kısmındaki saçın üzerine yapılan mesh sahihtir. Ancak insanın saçı başının ön tarafında toplanırsa saçlarını geriye atmalıdır. Yine eğer başının ön kısmındaki saçlar, örneğin tarandığında yüze dökülecek kadar uzun olursa, bu durumda, saç diplerini veya saçlarını iki yana ayırıp ortasını mesh etmelidir.

Abdesti Bozan Şeyler

Abdesti bozan şeyler sekiz tanedir: 1. İdrar, 2. Dışkı, 3. Yellenmek. İnsan normal mahrecinden veya ameliyat gibi ne-

1- Yani ya su kendine ait olmalıdır ya da suyun sahibi o suyla abdest alınmasına razı olmalıdır.

denlerle vücudunun başka bir yerinden gaz çıkarırsa abdesti bozulur. 4. Baygınlık, 5. Sarhoşluk, 6. Göz görmeyecek, kulak işitmeyecek kadar derin uykuya dalmak. Eğer göz görmez fakat kulak işitirse abdest batıl olmaz. 7. Delilik, 8. Guslü gerektirecek bir durumla karşılaşmak; örneğin cünüp olmak. Yine kadınların ara sıra karşılaştıkları istihaze hali de abdesti batıl eder.

Yedinci Dersin Soruları

- 1- Hz. Peygamber (s.a.a) namaz hakkında ne buyurmuştur?
- 2- Namaz insanı nasıl kötülüklerden ve kötü huylardan alıkoyar?
- 3- Farz namazlar hangileridir, sayınız.
- 4- Namazın hazırlıklarını yazınız.
- 5- Necaset kaç tanedir, yazınız.
- 6- Temizleyicileri sayınız.
- 7- Abdest hükümlerini açıklayınız.
- 8- Namazı bozan şeyleri yazınız.

Sekizinci Ders

GUSÜL

- Teyemmüm
- Teyemmümün Alınış Şekli
- Teyemmüm Ahkâmı
- Vakit:
- Elbise:
- Mekân:
- Kible:
- Namazın Farzları
- Namazın Rükünleri
- Niyet:
- İftitah Tekbiri:
- Kıyam:
- Rükû:
- Secde:
- Teşehhüd ve Selam:
- Sekizinci Dersin Soruları

GUSÜL

İki şekilde gusül almak mümkündür: Tertibî ve irtimasî.

Tertibî gusül; tertip üzere, sırayla baş ile boynu, sonra bedenin sağ yanını, daha sonra sol yanını yıkamaktır.

İrtimasî gusül ise, insanın bedenini bir defada tümünden suya sokmasıdır.

Gusül iki kısımdır: Farz ve müstehap.

İslâm'da müstehap gusüller oldukça fazladır. Ancak farz gusüller yedi tanedir:

1) Cenabet guslü, 2) cenaze guslü, 3) ölüye dokunma guslü: İnsanın, bedeni soğumuş ve guslü verilmemiş cenazeye dokunmasıyla, bedeninin cenazenin bedenine değmesiyle farz olan gusül. 4) Nezir veya ahit sonucunda farz olan gusül, 5) Hayız guslü, 6) Nifas guslü, 7) İstihaze guslü. İlk dört gusül erkek ve kadın için ortaktır, ancak son üç gusül kadınlara özgüdür.

Cünüp olan kimseye haram olan şeyler şunlardır:

- 1) Bedeninin bir yerini Kur'ân'ın yazısına, Allah'ın, Hz. Peygamber'in (s.a.a) ve İmamlar'ın (a.s) isimlerine dokundurması,
- 2) Mescid-i Haram'a ve Mescid-i Nebi'ye girmek,
- 3) Mescitlerde beklemek veya mescitlere bir şey bırakmak,
- 4) İçerisinde secde ayeti bulunan Necm, Alak, Fussilet ve Secde surelerini okumak.

Cenabet, hayız, nifas ve istihaze hallerine dair hükümlerin geri kalanını ilmihal kitaplarından öğrenebilirsiniz.

Not: Gusülde, abdestte olduğu gibi, niyet etmek gerekir. Gusle başlamadan beden önce temizlenmeli, suyun deriye sirayet etmesini önleyecek engellerden arındırılmalıdır.

Teyemmüm

Vakit darlığı veya hastalık ya da su bulamamak gibi nedenlerle namaz veya başka bir amaçla abdest veya gusül alamayan bir kimsenin teyemmüm etmesi gerekir.

Teyemmümün Alınış Şekli

Teyemmümde dört şey farzdır:

- 1) Niyet,
- 2) Her iki elin avuç içini toprağa veya teyemmüm almanın sahih olduğu başka bir şeye aynı anda vurmak,
- 3) Her iki elin avuç içlerini alnın tamamına, saçların çıktığı yerden kaşların ve burnun üzerine kadar sürmek (avuç içlerinin kaşların üzerine kadar indirilmesi daha iyidir),
- 4) Sol elin avuç içini sağ elin arkasının tamamına sürmek, sonra da sağ elin avuç içini sol elin arkasının tamamına sürmek.

Abdest yerine alınan teyemmüm bu kadardır. Ancak gusül yerine alınan teyemmümde bu işlem aynı şekilde bir kez daha tekrarlanmalıdır.

Teyemmüm Ahkâmı

- 1) Toprak bulunmaz ise çakıla, çakıl bulunmaz ise keseğe, o da bulunmaz ise taşla teyemmüm edilir. Bunlardan hiçbirisi bulunmaz ise bir köşede birikmiş toz ile teyemmüm almak gerekir.

- 2) Kireç ve madenî taşlar ile teyemmüm etmek sahih değildir.
- 3) Pahalı da olsa su satın alabilecek durumda olan bir kimse teyemmüm edemez. Su satın alarak abdest veya gusül almalıdır.

2- Vakit

Öğle ve ikindi namazlarının her birinin özel ve müşterek vakitleri vardır. Öğle namazının özel vakti, öğle başlangıcından dört rekâtlık öğle namazı kılınacak kadar vaktin geçmesidir. Bir kimse yanılarak dahi olsa ikindi namazını öğle namazının özel vaktinde kılsa namazı batıldır.

İkinci namazının özel vakti, akşam ezanına ikindi namazını kılacak kadar zaman kaldığı vakittir. Bir kimse bu vakte kadar öğle namazını kılmamış ise öğle namazı kazaya kalır; ikindi namazını kılması gerekir.

Öğle namazının özel vakti ile ikindi namazının özel vakti arasında kalan zaman dilimi öğle ve ikindi namazlarının müşterek vaktidir. Bir kimse yanılarak müşterek vakitte öğle namazını kılamadan ikindi namazını kılsa namazı sahihtir; ardından öğle namazını kılmalıdır.

Akşam ve yatsı namazlarının her birinin de özel vakitleri vardır. Akşam namazının özel vakti, akşam namazı vaktinin başlangıcından üç rekâtlık namaz kılacak kadar geçen zamandır.

Yatsı namazının özel vakti ise, gece yarısına yatsı namazını kılacak kadar vakit kalmasıdır. Eğer bir kimse akşam namazını gece yarısına kadar geciktirirse önce yatsı namazını, ardından akşam namazını kılmalıdır.

Akşam namazının özel vakti ile yatsı namazının özel vakti arasında kalan zaman dilimi akşam ve yatsı namazlarının müşterek vaktidir. Bir kimse yanılarak müşterek vakitte yatsı

namazını akşam namazından önce kılsa namazı sahihtir; ardından akşam namazını kılması gerekir.

Sabah namazının vakti, fecr-i sadıktan itibaren güneşin doğmaya başladığı zamana kadardır.

3- Elbise

Namaz kılanın elbisesi;

1) Mubah olmalıdır, yani namaz kılanın kendisine ait olmalıdır veya kendisine ait değilse elbisenin sahibi o elbiseyle namaz kılmasına razı olmalıdır.

2) Necis olmamalıdır.

3) İster eti helal olsun ister haram olsun murdar hayvanın derisinden yapılmış olmamalıdır.

4) Eti haram olan hayvanın yününden, kılından veya kürkünden yapılmış olmamalıdır; ancak sansarın kürkünden yapılmış elbise ile namaz kılınabilir.

5) Namaz kılan erkek ise elbisesi ipek ve altın işlemeli olmamalı, üzerinde altın ziynet eşyası bulunmamalıdır. Namaz dışında da erkeğe ipek elbise giymek ve altın ziynet eşyası kullanmak haramdır.

4- Mekân

Namaz kılınan mekân;

1) Mubah olmalıdır,

2) Hareketsiz olmalıdır. Araba veya gemi gibi hareket eden bir mekânda namaz kılmak zorunda kalınırsa bunun bir sakıncası yoktur, ancak eğer araç kible yönünden saparsa kibleye doğru dönülmesi gerekir.

3) Eğer namaz kılınan mekân necis ise necaseti namaz kılının elbisesine veya bedenine sirayet ettirecek şekilde ıslak olmalıdır. Ancak secde ettiği yer necis ise, kuru dahi olsa, namaz batıldır.

4) Secde ettiği yer dizlerden ve ayak parmak uçlarından dört kapalı parmak ölçüsünde yüksek veya alçak olmamalıdır.

5- Kible

Mekke'deki Kâbe kiblelerdir. Namaz kılınırken Kâbe'ye dönülmelidir. Kâbe'den uzakta namaz kılınmak istendiğinde ayakta ya da otururken kibleye doğru namaz kılıyor denilmesi kâfidir. Yine hayvan kesimi gibi kibleye yönelerek yapılması gereken amellerde de bu ölçü kâfidir.

Oturarak namaz kılamayan kimse sağ yanına yatarak namaz kılmalı, bedeninin ön tarafı kibleye dönük olmalıdır. Sağ yanına yatamıyorsa sol yanına yatmalı, ama bedeninin ön kısmı yine kibleye dönük olmalıdır. Bunu da yapamazsa ayaklarının altı kibleye gelecek şekilde sırtüstü yatmalıdır.

Namaz kılmak isteyen bir kimse araştırmasına rağmen kible yönünü saptayamazsa Müslümanların mihrabından veya Müslüman mezarlarından ya da başka yollardan el ettiği zana göre amel etmelidir.

Namazın Farzları

Namazın farzları on bir tanedir:

1) Niyet, 2) İftitah tekbiri, 3) Kıyam, 4) Kıraat, 5) Rükû, 6) Secde, 7) Teşehhüd, 8) Selam, 9) Tertip: namazda kurallara uymak, sırayı gözetmek, 10) Namazı sükûnetle kılmak, 11) Muvalat: namazın cüzlerini aralıksız, peş peşe yapmak.

Bu on bir farzdan beş tanesi rükündür; bilerek ya da bilmeyerek yapılmaz ya da fazladan yapılırsa namaz batıl olur. Geri kalanlar ise rükün değildir, ancak bilerek yapılmaz ya da fazladan yapılırsa namaz batıl olur.

Namazın Rükünleri

Namazın rükünleri şunlardır: 1) Niyet, 2) İftitah tekbiri, 3) Kıyam: İftitah tekbiri alırken ve rükûdan önce ayakta durmak, 4) Rükû, 5) İki secde.

1) Niyet:

Niyet insanın namazı Allah'a yakınlaşmak, yani namazı Allah'ın emrini yerine getirmek için kılmasıdır. Niyeti gönlünden geçirmesi veya dile getirerek, mesela Allah'a yakınlaşmak kastıyla dört rekât ögle namazı kılıyorum, demesi gerekmez.

2) İftitah Tekbiri:

Ezan ve kametin ardından niyet edip tekbir getirmekle namaz başlar. İftitah tekbiri ile birlikte yemek, içmek, gülmek, kibleye sırt çevirmek gibi şeyler haram olduğundan bu tekbire tekbiretü'l-ihram (haram edici tekbir) de denilir. Tekbir alırken elleri yukarı kaldırmak müstehaptır. Böyle yaparak Allah'ın büyüklüğünü göz önüne getirir, O'ndan gayrisini küçük görür ve arkamıza alırız.

3) Kıyam:

İftitah tekbiri alınırkenki ve rükûa gitmeden önceki kıyam (bu kıyama rükûa bitişik kıyam denir) rükündür. Ancak kıraat esnasındaki kıyam ile rükûdan sonraki kıyam rükün değildir. Dolayısıyla bir kimse rükûu unuttur, secdeye gitmeden

rükû etmediğini hatırlarsa önce ayakta durmalı, sonra rükûa gitmelidir. Ama eğer iyice doğrulmadan, eğilmişken rükûa giderse rükûa bitişik kıyâmı yerine getirmediğinden namazı batıl olur.

4) Rükû:

Kıraattan sonra elleri diz kapaklarına gelecek şekilde eğilmek gerekir. Bu amele rükû denilir. Rükûda bir kez “subhane rebbiye’l-ezîmi ve bi-hemdi” veya üç kez “subhanellah” demek gerekir. Rükûdan sonra tamamen doğrulur, ardından secdeye gideriz.

5) Secde:

Secde; alnı, avuç içlerini, diz kapaklarını ve ayak baş parmaklarını yere koyarak bir kez “subhane rebbiye’l-ela ve bi-hemdihi” veya üç kez “subhanellah” demekten ibarettir. Bu ameli bir kez yaptıktan sonra oturur, sonra aynı ameli bir kez daha tekrarlarız.

Alnı koyduğumuz yer toprak veya topraktan yetişen veya toprak mahsülü bir şey olmalıdır. Yenilecek, giyilecek şeyler ile madenî eşyalar üzerine secde etmek caiz değildir.

6) Teşehhüd ve Selam:

İki rekâtlık namazda iki secdeden sonra ayağa kalkar, bir Fatiha ve bir sure okur, sonra kunutu⁽¹⁾ yerine getiririz.

Rükûun ve iki secdenin ardından teşehhüd⁽²⁾ okur ve se-

1- Fatiha ve sureden sonra elleri yüz hizasına kadar kaldırır ve istediğimiz bir duayı okuruz.

2- Teşehhüd, “Eşhedu en la ilâhe illallahu vehdehu la şerîke leh ve eş-

lam⁽¹⁾ veririz.Üç rekâtlık namaz kılıyorsa teşehhüdden sonra kalkar, sadece Fatıha suresini okur veya bunun yerine üç kez “Sunhanellahi ve’l-hemdu lillahi ve la ilâhe illellahu vellahu ekber” deriz. Sonra rükûu, iki secdeyi yerine getirir, teşehhüdü ve selamı okuruz. Eğer dört rekâtlık namaz kılıyorsak dördüncü rekâtı üçüncü rekât gibi kılar, sonra teşehhüdü ve selamı okuruz.

Sekizinci Dersin Soruları

- 1- Gusûl çeşitlerini açıklayınız.
- 2- Farz gusülleri sayınız.
- 3- Cünüp olan kimseye haram olan şeyleri açıklayınız.
- 4- Teyemmümün farzlarını ve hükümlerini yazınız.
- 5- Namazların özel vakitlerini yazınız.
- 6- Namaz kılının elbisesinin şartlarını yazınız.
- 7- Namaz kılınan mekânın şartlarını yazınız.
- 8- Namazın farzlarınız sayınız. Rükünler ile farzlar arasındaki farkları yazınız.

hedu enne Muhammeden ebduhu ve resuluh. Ellahumme selli ela Muhammedin ve Âl-i Muhammed.” demektir.

- 1- Selam: “es-Selamu eleyke eyyuhe’n-nebiyyu ve rehmetullahi ve berekâtuh. Es-selamu eleyna ve ela ibadillahi’s-salihîn. Es-selamu eleykum ve rehmetullahi ve berekâtuh.”

Dokuzuncu Ders

AYAT NAMAZI

- Cemaat Namazı
- Cemaat Namazının Şartları
- Cemaat Namazının Hükümleri
- Oruç
- Orucu Bozan Şeyler
- Dokuzuncu Dersin Soruları

AYAT NAMAZI

Ayat namazı dört şeyden dolayı farz olur: 1) Güneş tutulması, 2) Ay tutulması (kısmi ay tutulması olsa, kimse korkmasa dahi farz olur), 3) Deprem (kimse korkmasa da farz olur), 4) Gök gürültüsü, şimşek çakması, kara ve kıyıl rüzgârların esmesi ve benzeri hava olayları (halkın çoğunluğunun korkması durumunda farz olur).

Ayat Namazının Kılınış Şekli

Ayat namazı iki rekâttır ve her rekâtında beş rükû vardır. Kılınış şekli şöyledir: Niyet edildikten sonra tekbir alınır ve bir Fatiha ve bir sure tam olarak okunur. Rükûa gidilir ve rükûdan kalkılır. Yine bir fatiha ve bir sure okunarak tekrar rükûa gidilir; bu amel beş defa tekrarlanır, beşinci rükûdan doğrulduktan sonra iki secde yapılır, ayağa kalkılıp ikinci rekât birinci rekât gibi kılınır. Sonra teşehhüd okunur ve selam verilir.

Ayat namazında niyet, tekbir ve Fatiha'dan sonra okunan sure beş bölünüp, bir ayet veya daha fazlası okunup rükûa gidilebilir. Rükûdan kalktıktan sonra Fatiha okumadan daha önce okunan surenin sonraki ayeti okunup rükûa gidilir. Beşinci rükûa kadar bu şekilde devam edilerek beşinci rükûdan önce okunan sure bitilir. İkinci rekât da aynı şekilde kılınarak namaz sonlanır.

Yolcu Namazı

Yolculukta olan bir kimse altı şart altında namazı kısaltarak iki rekât kılar:

- 1) Yol, sekiz ferahtan (46102.4 m) az olmamalıdır. Veya gidişi dört, dönüşü dört fersah olan bir yolculuk olmalıdır.
- 2) Yolculuğun başında sekiz fersah yol gitmeye niyet etmiş olmalıdır.
- 3) Yolculuk esnasında niyetinden dönmemelidir.
- 4) Yolculuk günah amaçlı olmamalıdır.
- 5) Mesleği yolculuk olmamalıdır. Mesleği yolculuk olan bir kimse (örneğin şoför) namazını tam kılmalıdır. Ancak on gün evinde kalır, sonra yolculuğa çıkarsa üç kez yolculuk edene dek namazını kısaltarak kılar.
- 6) Ruhsat haddine ulaşmalıdır; yani vatanından veya on gün kalmaya niyetlendiği yerden, yolculuğa başladığı şehrin duvarlarını görmeyecek ve ezanını duymayacak kadar uzaklaşmalıdır.

Cemaat Namazı

Müslümanların günlük namazlarını cemaatle kılmaları müstehaptır ve cemaat namazının sevabı münferit, tek başına kılınan namazdan binlerce kat daha fazladır.

Cemaat Namazının Şartları

- 1) Cemaat imamı mükellef, mümin, adil ve helalzâde olmalı, namazı sahih bir şekilde kılmalıdır. Cemaat imamına uyanlar erkek olduğunda imamın da erkek olması gerekir.

- 2) İmam ile muktedi arasında perde gibi imamın görünmesini engelleyecek bir engel olmamalıdır. Muktedinin kadın olması durumunda perde ve benzeri engellerin olmasında sakınca yoktur.
- 3) İmamın durduğu yer muktedinin durduğu yerden yüksek olmamalıdır. Ancak biraz yüksek olmasının (dört parmak veya daha az miktarda) sakıncası yoktur.
- 4) Muktedi imamın arkasında veya yanında olmalıdır.

Cemaat Namazının Hükümleri

- 1) Muktedi Fatiha ve sure dışında kalan zikirleri bizzat okumalıdır. Ancak muktedinin birinci veya ikinci rekâtı, imamın üçüncü veya dördüncü rekâtı ise Fatiha ve sureyi de bizzat okumalıdır. Sure okuduğu takdirde imamın rükûuna yetişemeyecekse yalnızca Fatiha'yı okumalı, imam rükûdan kalkmadan önce ona yetişmelidir. Eğer yetişemezse namazını münferit olarak tamamlamalıdır.
- 2) Muktedi rükû, secde gibi namaz amellerini imamlarla birlikte veya ondan biraz sonra yapmalıdır. Ancak iftitah tekbirini imamdan sonra almalı, selamı da imamdan sonra okumalıdır.
- 3) İmam rükûda iken namaza bağlanacak olan muktedi imamın rükûuna yetişirse namazı sahihtir ve bu bir rekât olarak hesaplanır.

Oruç

Mukaddes İslâm dininin füruatından birisi oruçtur. Her mükellege Ramazan ayında oruç tutmak, yani âlemleri Rabbi olan Allah'a itaat kastıyla sabah ezanından akşam ezanına kadar orucu bozan şeylerden kaçınmak farzdır.

Orucu Bozan Şeyler

Birkaç şey orucu bozar:

- 1) Yemek ve içmek. Yenilmesi ve içilmesi normal karşılanmayan şeyleri (örneğin toprak veya ağacın gövdesinden çıkan reçineyi yemek) de yiyip içmek orucu bozar.
- 2) Allah'a, Hz. Peygamber'e (s.a.a) ve İmamlar'a (a.s) yalan nispet etmek.
- 3) Boğaza yoğun toz kaçırmak.
- 4) Başın tamamını suya sokmak.
- 5) Bilerek kusmak.

Orucu bozan diğer şeyler ve açıklamaları için ilmihal kitaplarına müracaat ediniz.

Dokuzuncu Dersin Soruları

- 1- Ayât namazı nedir ve ne gibi durumlarda farz olur?
- 2- Yolcu olan bir kimse hangi şartlar altında namazını kısaltarak kılar?
- 3- Cemaat namazının dört şartını yazınız.
- 4- Cemaat namazının hükümlerini yazınız.
- 5- Orucu bozan şeyleri yazınız.

Onuncu Ders

AHLAK

- İnsanın Allah'a Karşı Vazifesi
- Allah'a Tapmak
- İnsanın Kendisine Karşı Vazifesi
- Sağlık
- Onuncu Dersin Soruları

AHLAK

Kitabımızın başında da ifade ettiğimiz üzere mukaddes İslâm dinî Allah tarafından insanların yaşamını düzene koymak ve toplumda uygulanmak, böylelikle insanlık gemisini cehalet girdabından ve bedbahtlıktan kurtuluş sahiline ulaştırmak üzere Peygamberlerin Hatemi'ne (s.a.a) nazil olan evrensel ve sonsuz bir programdır.

Din bir hayat programı olduğundan kaçınılmaz olarak hayatla irtibatlı her alanda insana bir vazife biçmiştir ve ondan vazifesini yerine getirmesini beklemektedir.

Genel olarak hayatımız üç alanla irtibatlıdır:

- 1) Bizi yaratan Allah'ın hakkı üzerimizdeki hakların hepsinden daha büyüktür. O'na karşı vazifemizi yerine getirmemiz ise her farzdan daha elzem bir farzdır.
- 2) Kendimiz.
- 3) Kaçınılmaz olarak birlikte yaşamak ve işlerimizi birlikte yapmak zorunda olduğumu hemcinslerimiz.

Buna göre bizim belli başlı üç vazifemiz vardır:

1) İnsanın Allah'a Karşı Vazifesi

Allah'a karşı vazifemiz bütün vazifelerin başında gelir. İnsan canıgönülden, halis bir niyetle vazifesini yerine getirmek için

çabalamalıdır. Her insanın öncelikli vazifesi Allah'ı tanımaktır. Zira nasıl ki Allah'ın varlığı her varlığın varlık ve her türlü mahlûkun ortaya çıkış kaynağı ise, mukaddes varlığı hakkın-da marifet kesbetmek de gerçekleri gören herkesin gözünün nurudur. Bu vicdanî gerçeği görmezden gelmek her türlü cehaletin, basiretsizliğin ve vazifesinassızlığın menşeidir. Allah'ı tanımayı önemsemeyen bir kimse neticede vicdan alevini söndürür ve gerçek saadete ulaşmaya bir yol bulamaz.

Allah'ı tanımaktan yüz çeviren, hayatlarında bu gerçeğe önem vermeyen insanların insanî maneviyattan tamamen uzaklaştıklarını görürüz; onlar otçul ve etçil hayvanların mantığından başka bir mantığa sahip değildirlere. Yüce Allah Kur'ân-ı Kerim'de şöyle buyurur:

“Onun için sen bizi anmaktan yüz çeviren ve dünya hayatından başka bir şey istemeyen kimselere yüz verme. İşte onların erişebilecekleri bilgi budur.”⁽¹⁾

Elbette hatırlatmamız gerekir ki Allah'ı tanımak, gerçeği gören ve istidlal yetisine sahip bir insan için kaçınılmaz, elzemdir. Çünkü insan Allah vergisi şuuruyla mahlûkat âleminin hangi köşesine bakarsa baksın Allah'ın varlığını, ilmini ve kudretini müşahade edebilir. Dolayısıyla Allah'ı tanımaktan maksat insanın kendine göre bir Allah bilgisi oluşturması değildir; bilakis maksat, insanın hiçbir perdeyle perdelene-meyecek apaçık hakikati görmezlikten gelmemesi, her an kendisini Allah'a davet eden vicdanına olumlu cevap vermesi ve bu bilgiyi takip ederek gönlünü her türlü şüphe ve tereddüitten arındırmasıdır.

1- Necm, 29-30.

Allah'a Tapmak

Allah'ı tanımanın ardından ikinci vazifemiz Allah'a tapmaktır. Zira Allah'ı tanıdıktan sonra hedefimiz olan saadete ulaşmanın yolunun amel etmek, Rahman olan Allah'ın bizler için hazırladığı ve elçileri aracılığıyla bizlere bildirdiği programı icraya koymak olduğu gerçeğini anlarız. Şu halde Allah'ın emrine itaat ve O'na kulluk emek her türlü vazifenin karşısında değersiz ve küçük kaldığı biricik vazifemizdir.

Yüce Allah şöyle buyurur:

“Rabbin, sadece kendisine kulluk etmenizi, ana-babanıza da iyi davranmanızı kesin bir şekilde emretti.”⁽¹⁾

Yine şöyle buyurur:

“Ey Âdemoğulları! Ben, size, şeytana kulluk etmeyin. Çünkü o, sizin için apaçık bir düşmandır. Bana kulluk edin. İşte bu dosdoğru yoldur, diye emretmedim mi?”⁽²⁾

Buna göre muhtaç birer kul olduğumuzu bilmek, Allah'ın sonsuz azametini ve yüceliğini göz önünde bulundurmak, O'nun bizi her yönden kuşattığının farkında olarak O'nun emirlerine boyun eğmek bizim vazifemizdir. Bize düşen vazife, Allah'ın dışında bir varlığa tapmamak ve Allah'ın bizlere itaatlerini farz kıldığı Hz. Peygamber'den (s.a.a) ve Hidayet İmamları'ndan (a.s) başkasına itaat etmemektir.

Yüce Allah şöyle buyurur:

“Allah'a itaat edin. Peygamber'e ve sizden olan emir sahiplerine de itaat edin.”⁽³⁾

1- İsra, 23.

2- Yasin, 60.

3- Nisa, 59.

Elbette Allah'a ve din büyüklerine itaatini sonucunda Allah ile irtibatlı her şeye ihtiram göstermek; Allah'ın ve din büyüklerinin mübarek isimlerini edeple yâd etmek gerekir. Allah'ın Kitabı'na, Kâbe'ye, camilere ve din büyüklerinin türbelerine saygı göstermek için çaba göstermeliyiz. Nitekim Yüce Allah şöyle buyurur:

"Her kim de Allah'ın nişanelerini yüceltirse, şüphesiz ki bu kalplerin takvasındandır."⁽¹⁾

2) İnsanın Kendisine Karşı Vazifesi

Hangi yöntemi izlerse izlesin, hangi yolu kat ederse etsin insan hayatı boyunca aslında saadete ulaşmaktan ve mutlu olmaktan başka bir şey istemez. İnsan kendisini tanımadan, karşılandığı surette kendisini saadete ulaştıracak gerçek ihtiyaçlarını bilemez. Dolayısıyla insanın en elzem vazifesi kendisini tanıması, bilmesidir. Kendisini tanırsa bu vesileyle saadeti ve mutluluğu idrak eder ve elinde mevcut olan imkânlarla ihtiyaçlarını karşılamaya çalışır. Tek sermayesi olan değerli ömrünü bedavaya elden vermez.

Hız. Peygamber (s.a.a) şöyle buyurur:

"Kim kendini tanırsa Rabbini tanır."

Müminlerin Emîri Ali (a.s) ise şöyle buyurur:

"Kendini tanıyan kimse marifetin en yüce mertebesine ulaşmıştır."

İnsan kendini tanıdıktan sonra en büyük vazifesinin, içindeki insanlık cevherinin kıymetini bilmek olduğunun farkına varır. Bu parlak cevheri nefsanî isteklerle paramparça etmez;

1- Hac, 32.

zahirini ve batınını temizleyerek ebedî tatlı bir hayata nail olmaya gayret eder.

Müminlerin Emîri şöyle buyurur:

“Kendine saygı duyan bir insanın nazarında nefsanî ve şehvanî istekler zelil olur.”

İnsan iki boyutlu bir varlıktır: Ruha ve bedene sahiptir. İnsan her iki boyutunun da sıhhatini ve istikametini muhafaza etmekle yükümlüdür. Nitekim mukaddes İslâm dininde her iki boyuta yönelik birtakım dakik ve kâfi emirler vardır.

Sağlık:

Zarar Verici Şeylerden Kaçınmak:

Mukaddes İslâm dini birtakım kurallar koyarak sağlığı korumayı emretmiştir. Örneğin kan içmeyi, murdar eti yemeyi, sarhoş edici içkiler içmeyi, haddinden fazla yemeyi, bedene zarar vermeyi yasaklamıştır. Bütün bu yasaklanan şeyleri saymak ve haklarından açıklama yapmak bu kitabın hacmine sığmaz.

Temizlik:

Temizlik sağlığın en önemli ilkelerinden biridir. Bu yüzden mukaddes İslâm dininde temizliğe çok önem verilmiştir. İslâm'ın temizliğe verdiği önemi başka hiçbir dinde bulmak mümkün değildir. Hz. Peygamber (s.a.a) “Temizlik imandır.” buyurmuşlardır.

İslâm genel olarak temizliği emretmenin yanı sıra özel olarak da genel temizliği oluşturan hususlar üzerinde durmuştur. Örneğin el ve ayak tırnaklarını kesmek; saç tıraşı ve etek tıraşı olmak; yemekten önce ve sonra elleri yıkamak; saçları taramak; ağız ve burnu temizlemek, günde birkaç kez dişleri

fırçalamak; ev temizliği yapmak; yolları, ev önlerini ve ağaç diplerini temiz tutmak vb.

İslâm bu emirlerin yanı sıra daimî temizliği de beraberinde getiren bedeni ve elbiseleri necasetten arındırmak, günde birkaç kez abdest almak, gusletmek gibi birtakım ibadetleri emretmiştir.

Gargara ve Dişleri Fırçalamak:

İnsanın yemek yeme organı olan ağız yemeğin teması sonucunda kirlenir ve yemek artıkları dişetleri arasında, dilin yüzeyinde ve ağız boşluklarında kalarak ağzın kötü kokmasına sebep olur. Kimi zaman kimyasal reaksiyonlar sonucunda yemek artıkları oksitlenerek yemeğe karışır ve mideye iner. Ayrıca böyle bir kimse topluluk içerisinde teneffüs ettiğinde havanın kötü kokmasına sebep olur ve insanları rahatsız eder.

Bu yüzden mukaddes İslâm şeriatı Müslümanlara her gün (özellikle her abdestten önce) dişlerini fırçalamalarını, temiz suyla gargara yapmalarını ve böylece ağızlarını artıklardan arındırmalarını emretmiştir.

İstinşak:

İnsan yaşamak için teneffüs etmek zorundadır. İnsanların yaşadıkları yerleşim bölgelerinde genellikle hava tozla, toprakla kirlenmiş durumdadır. Şüphesiz böyle bir havayı solumak insana zarar verir. Bu zararı önlemek için Allah, insanın burnunun içinde toz toprağın akciğerlere gitmesini önleyen kıllar var etmiştir. Ama buna rağmen toz burun içerisinde yoğunlaştığında bu kıllar görevlerini tam anlamıyla yerine getirmekten aciz kalırlar. Bu yüzden İslâm şeriatında Müslümanların günde birkaç kez abdestten önce istinşak yapmaları (içine su çekerek burunlarını temizlemelerini) emretmiştir.

Onuncu Dersin Soruları

- 1- İnsanın üç boyutla irtibatını yazınız ve her birini açıklayınız.
- 2- İnsanın Allah'a karşı en önemli vazifesi nedir?
- 3- Allah'ı tanımak ve Allah'a tapmak nedir? Açıklayınız.
- 4- İnsanın kendine karşı vazifesi nedir? Açıklayınız.
- 5- Hz. Peygamber'in (s.a.a) temizlik hakkında buyurdıkları meşhur hadisi yazınız.
- 6- Sıhhat açısından diş fırçalamanın önemini yazınız.
- 7- İstinşak nedir? Açıklayınız.

On Birinci Ders

RUH SAĞLIĞI

- İlim Tahsili
- İslâm Açısından İlim Tahsil Eden Kimsenin Önemi
- Öğretmenin Önemi
- Öğretmenin ve Öğrencinin Vazifesi
- İnsanın Ana Babasına Karşı Vazifesi
- Büyüklere Saygı
- İnsanın Akrabalarına Karşı Vazifeleri
- İnsanın Komşularına Karşı Vazifesi
- On Birinci Dersin Soruları

RUH SAĞLIĞI

İnsan Allah vergisi vicdanıyla güzel ahlakın değerini bilmiş ve güzel ahlakın bireysel ve toplumsal açıdan öneminin farkına varmıştır. Bu yüzden insan toplumunda güzel ahlakı övmeyecek, güzel ahlak sahip insana saygı duymayacak birisi bulunamaz.

İnsanın güzel ahlaka verdiği önem açıklamaya ihtiyaç duymaz ve İslâm'ın ahlakî öğretilerinin genişliği herkese açıktır. Yüce Allah şöyle buyurur:

“Nefse ve ona birtakım kabiliyetler verene, sonra da ona iyilik ve kötülükleri ilham edene yemin ederim ki, nefsinin kötülüklerden arındıran kurtuluşa ermiştir, onu kötülöklere gömen de ziyan etmiştir.”⁽¹⁾

İlim Tahsili

Beğenilen manevî sıfatlardan birisi ilim sahibi olmaktır. Nitekim bilen bilmeyene üstünlüğü güneş gibi aşikârdır.

İnsanı hayvanlardan ayıran özelliklerden birisi, akıl kuvveti ve ilim zinetidir. Hayvanlar, her biri kendi yaratılış özelliklerine göre değişmez içgüdülere sahiptirler ve ihtiyaçlarını içgüdülerine uygun olarak tekdüze bir şekilde karşılarlar. Hayvanların asla tekâmül ümidi yoktur; kendilerine veya

1- Şems, 7-10.

başkalarına yeni yollar açamazlar. Yalnızca insan akıl kuvveti sayesinde önceki bilgilerine yeni bilgiler ekleyebilir ve tabiat ve tabiatüstü kanunları keşfederek maddî ve manevî hayatına yeni değerler kazandırabilir. Geçmişe bakarak kendine ve başkalarına bir gelecek planlayabilir.

İslâm ilim tahsiline çok önem vermiştir; öyle ki İslâm Peygamberi (s.a.a) *“İlim tahsil etmek her Müslümana farzdır.”* buyurmuşlardır. Yine şöyle buyurur: *“İlim Çin’de de olsa gidip alınız.”* *“Beşikten mezara kadar ilim öğrenmek için çabalayınız.”*

İslâm yaratılış sırlarını öğrenmeyi ve gökler, yeryüzü ve insan tabiatı, geçmiş kavimlerin tarihleri ve arkalarında bıraktıkları tarihî eserler üzerinde düşünmeyi (felsefe, matematik, doğa bilimleri vb) tavsiye etmiştir. Ayrıca ahlakî ve şer’î (İslâm ahlakı ve hukuku) meseleleri öğrenmeyi ve insanın hayatına çekidüzen veren sanayinin muhtelif dallarında maharet kazanmayı salık vermiştir. Hz. Peygamber (s.a.a) ilim öğrenmeye o denli önem vermiştir ki Bedir Savaşı’nda Müslümanlar tarafından esir alınan kâfirlerden okuryazar olanları on Müslüman gence okuma yazma öğretmeleri karşılığında özgür bırakmıştır.

İslâm Açısından İlim Tahsil Eden Kimsenin Önemi

Herhangi bir hedefe ulaşma yolunda gösterilen çaba, en az hedefin kendisi kadar önemlidir. Her insan Allah vergisi fitratı sayesinde insanlık âleminde ilmin öneminin her şeyden daha üstün olduğunu bildiğinden ilim tahsil eden kimsenin önemi en üstünde değere sahip olacaktır. İslâm, fitrat üzere kurulu bir din olduğundan hiç kuşkusuz en üstün değeri ilim tahsil eden kimseye vermiştir. Hz. Peygamber (s.a.a) buyurur:

“İlim tahsil etme yolunda olan bir kimse Allah’ın mahbubudur.”

Cihad dinin esaslarından birisidir. Hz. Peygamber veya İmam, cihad emri verdiğiğinde bütün Müslümanların cihada katılmaları gerekir. Ancak dinî ilim tahsil eden talebeler bu hükmün dışındadırlar. Müslümanlardan yeterli sayıda bir topluluk her zaman ilim merkezlerinde ilim tahsiliyle meşgul olmaları gerekmektedir. Yüce Allah şöyle buyurur:

“(Ne var ki) müminlerin hepsi toptan seferber olacak değillerdir. Öyleyse onların her kesiminden bir grup da, din konusunda köklü ve derin bilgi sahibi olmak ve döndükleri zaman kavimlerini uyarmak için geri kalsa ya! Umulur ki sakınırlar.”⁽¹⁾

Öğretmenin Önemi

İlim ve ilim tahsil edenin önemi hakkında yukarıda yapılan açıklamalardan İslâm açısından öğretmenin önemi de ortaya çıkmış oldu. Müminlerin Emîri şöyle buyurur:

“Bana bir şey öğretenin kölesi olurum.”

Yine şöyle buyurur:

“İnsanlar üç gruptur: Birincisi rabbanî âlimler, ikincisi kendi kurtuluşları ve başkalarının kurtuluşu için ilim tahsil edenler ve üçüncüsü, ilimden ve akıldan yoksun olanlar. Onlar hayvanların üzerlerine konan ya da her rüzgârla savrulan sineklere benzerler.”

Öğretmenin ve Öğrencinin Vazifesi

Kur’ân-ı Kerim, ilmin insanın gerçek hayatı olduğunu belirtir; çünkü ilim olmasaydı insan cansız varlıklardan veya ölümlerden farksız olurdu.

1- Tevbe, 122.

Buna göre öğrenci, öğretmenini gerçek hayatı kendisinden azar azar aldığı bir hayat kurumu olarak görmelidir. Bu yüzden onun sayesinde hayat bulduğunu bilmeli, ona saygıda kusur etmemeli ve eğitim öğretimi boyunca, zorlu bir program uygulasa dahi öğretmenine karşı çıkmamalıdır. Öğretmenin huzurunda, gıyabında, hayatında ve ölümünden sonra ona saygıda kusur etmemelidir.

Aynı şekilde öğretmen öğrencisinin hayatından mesul olduğunu bilmeli, öğrencisini onurlu bir insan haline getirene dek yorulmak bilmemelidir. Öğrenci eğitim öğretim programında gevşeklik gösterdiğinde ondan soğumamalı, kendisinden beklenenden fazlasını yerine getirdiğinde takdir etmelidir. Öğrencisinde yorgunluk belirtileri gözlemlediğinde onu teşvik ederek moralini düzeltmelidir. Sözle veya davranışla öğrencisinin moralini asla bozmamalıdır.

İnsanın Ana Babasına Karşı Vazifesi

Ana bana çocuğun yaratılış vesilesidirler; çocuğa ilk terbiyeyi veren de onlardır. Bu yüzden mukaddes İslâm dini ana babaya itaat ve ihtiram konusunda çokça tavsiyede bulunmuştur; öyle ki Allah Kur’ân’da tevhidi vurguladıktan sonra ana babaya iyilik etmekten söz açmıştır:

“Rabbin, kendisinden başkasına asla ibadet etmemenizi, anaya babaya iyi davranmanızı kesin olarak emretti.”⁽¹⁾

Büyük günahların sıralandığı hadislerde ise ana babaya kötü davranmak, şirkin ardından ikinci büyük günah olarak sayılmıştır. Yüce Allah mezkûr ayetin devamında şöyle buyurur:

“Eğer onlardan biri, ya da her ikisi senin yanında ihti-

1- İsra, 23.

yarlık çağına ulaşırsa, sakın onlara ‘öf!’ bile deme; onları azarlama; onlara tatlı ve güzel söz söyle. Onlara merhamet ederek tevazu kanadını indir.”

Zâl oğlunun cesur bir pehlivan olduğunu görünce ona ne güzel dedi: / Kucağında çaresiz bir bebek olduğun çağı hatırlasaydın eğer bana cefa etmezdin. / Şimdi sen aslan gibisin, bense yaşlı bir kadımsın.

Mukaddes İslâm dininde ana babaya itaat, farzlardan birinin terkinin veya bir haramı işlemeyi emretmeleri dışında farzdır. Ana babalarını inciten insanların hayatlarında mutlu ve mesut olmadıkları, sonunda da esenliğe kavuşamadıkları tecrübeyle sabittir.

Büyükklere Saygı

Yaşlılara saygı göstermek gerekir. Nitekim Peygamberimiz (s.a.a) “*Yaşlılara hürmet Allah’a hürmettir.*” buyurmuştur.

İnsanın Akrabalarına Karşı Vazifeleri

İnsanlar ana babaları aracılığıyla akraba oldukları insanlarla doğal bir topluluk meydana getirirler. Kan bağı insanı bir ailenin parçası haline getirir. Bu birlik ve irtibat dolayısıyla İslâm müntesiplerine akraba ziyaretini (sılayırahim) emreder. Kur’ân’da ve hadîslerde sılayırahim çokça tavsiye edilmiştir.

Yüce Allah şöyle buyurur:

“Allah’a karşı gelmekten ve akrabalık bağlarını koparmaktan sakının. Şüphesiz Allah, üzerinizde bir gözetleyicidir.”⁽¹⁾

1- Nisa, 1.

Hz. Peygamber (s.a.a) şöyle buyurur:

“Ümmetime akraba ziyaretini tavsiye ediyorum. Akrabaları ile aralarında bir yılda kat edecekleri kadar uzun bir mesafe olsa da akrabalık bağlarını koparmasınlar.”

İnsanın Komşularına Karşı Vazifesi

Aynı yerde yaşadıklarından dolayı komşular birbirleriyle daha fazla irtibat halindedir ve bu sebeple büyük bir aile konumundadırlar. İnsanların birbirlerine karşı iyi ya da kötü tutumları komşuları başkalarıyla olan ilişkilerinden daha fazla etkiler.

Evinde akşamını kavga gürültüyle geçiren birisi etrafında oturan insanlara rahatsızlık verirken komşusunun huzurunu kaçıır. Güzel bir köşkte yiyip içerek zamanını geçiren zengin bir insan uzaktaki kimsesizlerin gözünden ıraktır ama toprak bir baraka içerisinde yaşam mücadelesi veren yoksul komşusunun yanı başındadır ve mutlaka bir gün yaptığıın karşılığını görecektir. Bu yüzden mukaddes İslâm şeriatında komşunun halini gözetmek çokça tavsiye edilmiştir.

Hz. Peygamber (s.a.a) şöyle buyurmuştur:

“Cebrail komşu hakkında bana o kadar çok tavsiyede bulundu ki Allah’ın komşuyu mirasçı yapacağı zannına kapıldım.”

Yine şöyle buyurur:

“Allah’a ve kıyamet gününe inanan bir kimse asla komşusuna eziyet etmez. Kendisinden borç istediğinde verir; üzüntüsünde ve neşesinde ona ortak olur. Kâfir bile olsa komşuya eziyet etmemek gerekir.”

Yine şöyle buyurur:

“Komşusuna eziyet eden kimse cennet kokusunu alamayacaktır. Komşusunun hakkını gözetmeyen bizden değildir. Komşusunun aç olduğunu bildiği halde komşusuna bir şey vermeden karnını doyuran Müslüman değildir.”

On Birinci Dersin Soruları

- 1- İnsanı hayvandan ayıran özellik nedir?
- 2- Hz. Peygamber’in (s.a.a) ilim tahsil etmekle ilgili hadislerinden bir tanesini yazınız.
- 3- Müminlerin Emîri’nin (a.s) insanları üçe ayırdığı hadisini yazınız.
- 4- Kur’ân-ı Kerim ilmi neye benzetmiştir?
- 5- İnsanın akrabalarına karşı vazifesi nedir?
- 6- İnsanın komşularıyla ilişkilerindeki vazifesi nedir?

On İkinci Ders

İNSANIN ÇALIŞANLARINA VE ÇARESİZLERE KARŞI VAZİFESİ

- İnsanın Topluma Karşı Vazifesi
- Adalet
- On İkinci Dersin Soruları

İNSANIN ÇALIŞANLARINA VE ÇARESİZLERE KARŞI VAZİFESİ

Toplum oluşturma'nın amacının insanın bireysel ihtiyaçlarını karşılamak olduğu tartışmasız bir gerçektir. Toplumu oluşturan her bir üyenin vazifesi yoksullara ve çaresizlere yardım etmek, tek başkalarına ihtiyaçlarını karşılayamayan insanların bir vesileyle ihtiyaçlarını karşılamaktır.

Bugün artık zenginlerin yoksullara karşı kayıtsız kalmasının toplumu yok edecek denli büyük bir tehlike olduğu apaçık bilinmektedir. Böyle bir durumda zenginler bu tehlikenin ilk kurbanları olacaklardır.

İslâm bin dört yüz yıl önce bu tehlikeyi görmüş ve zenginlerden her yıl servetlerinin bir kısmını yoksullarla paylaşmalarını istemiştir. Bu şekilde ihtiyaçlar ortadan kalkmazsa yoksulların yaşam kalitelerini yükseltmek için Allah yolunda infakta bulunmak müstehaptır.

Yüce Allah şöyle buyurur:

“Sevdiğiniz şeylerden Allah yolunda harcamadıkça iyiliğe asla erişemezsiniz.”⁽¹⁾

Halka hizmet konusunda elimize ulaşan hadîslerin sayısı oldukça fazladır. Hz. Peygamber (s.a.a) bu hadîslerinin birinde şöyle buyurur:

1- Al-i İmran, 92.

“İnsanların en hayırlısı insanlara en faydalı olanıdır.”

Yine şöyle buyurur:

“Kıyamet gününde Allah katında makamı en yüksek olan kimse Allah’ın kullarının hayrına çalışmak için en fazla yol alan kimsedir.”

Kara gününde yaranına yarenlik et ki

Allah’ın fazlı sana yardım etsin

Bir gün sen de düşersin,

İyisi mi iyilik tohumunu şimdiden ek!

İnsanın Topluma Karşı Vazifesi

Bildiğimiz gibi insanlar yardımlaşarak çalışır, birbirlerinden faydalanarak ihtiyaçlarını karşılarlar. Dayanışma içerisinde olan böyle insanlardan meydana gelen bir toplum büyük bir insana benzer. Bu toplumu oluşturan her bir birey bu büyük insanın bir organı gibidir.

İnsan bedeninin her bir organı kendine düşen görevi yerine getirir. Başka organlarla birlikte, yerine getirdiği görevinin faydasını kendisi de görür. Başkalarının yaşamlarını idame ettirmelerini sağlarken kendi yaşamını da idame ettirir. Organlardan her biri bencil davranarak başkalarının ihtiyaçlarını karşılamasalar; örneğin göz, el ve ayakla işbirliği yapmaydı ya da ağız sadece tat almak için besini öğütse ama onu mideye göndermeseydi insan, dolayısıyla da bireyselleşen bencil organlar da ölürlerd.

Bireylerin topluma karşı vazifelerini organların vazifelerine benzetebiliriz. İnsan kendi menfaatıyla birlikte toplumun menfaatini de gözetmelidir. Çalışıp çabalarlarken toplumun faydasını da düşünmelidir. Ancak bu şekilde çabalarının kar-

şılığını görüp herkese fayda ulaştırabilir. Kendi hakkını koruyabilmek için herkesin hakkını savunmalıdır. Bu Allah vergisi fıtratımızla idrak ettiğimiz bir gerçektir. Mukaddes İslâm dini de fıtrat üzere temellendiğinden bunun dışında bir görüşe ve hükme sahip değildir.

Hız. Peygamber (s.a.a) şöyle buyurur:

“Müslümanlar birbirlerinin kardeşleridirler. Yabancılar karşı tek bir el gibidirler ve tek yüreklerler.”

Yine şöyle buyurur:

“Müslüman, Müslümanların elinden ve dilinde güvende oldukları kimsedir.”

Ayrıca şöyle buyurur:

“Müslümanların işlerine önem vermeyen Müslüman değildir.”

İşte bu yüzden Hız. Peygamber’in (s.a.a) İslâm ordusuyla birlikte Rum sınırlarına dayandığı Tebük Savaşı’na üç kişi katılmamış, geri döndüklerinde bu üç kişi Hız. Peygamber’i karşılamaya gittiklerinde Efendimiz onlardan yüz çevirerek selamlarına cevap vermemişti. Müslümanlar da onlardan yüz çevirmişlerdi. Medine’de kimse, kendi eşleri bile onlarla konuşmadılar. Sonunda çaresizlik içerisinde dağa çıkarak tövbe ettiler. Birkaç gün sonra, Allah’ın onların tövbelerini kabul etmesi üzerine Medine’ye geri döndüler.

Adalet

Kur’ân’da ve din büyüklerinin sözlerinde adalet iki kısma ayrılmıştır: Bireysel ve sosyal. Adaletin her iki kısmı da İslâm dininde büyük önem taşır.

Bireysel Adalet:

Şahıs bazında adalet insanın yalan, gıybet, vb. büyük günahlardan sakınması, küçük günahlarda ısrar etmemesidir. Bu özelliklere sahip birisine adil denir ve İslâmî prensiplere göre böyle bir kimse yargı, yönetim, dinî önderlik gibi toplumsal işlere katılabilir. Böyle dindar bir kişiliğe sahip olmayanlar ise bu yönetme ve yürütme işlerinde bir görev alamazlar.

Sosyal Adalet:

Sosyal açıdan adalet insanın başkalarının hakları konusunda ifratta veya tefritte kalmaması, ilahî hukuk karşısında herkesi eşit görmesi, sözleşmelerinde hak yememesi, duygularının etkisinde kalarak doğru yoldan sapmamasıdır. Yüce Allah şöyle buyurur:

“Allah adaleti emreder.”⁽¹⁾

Birçok ayette ve hadîste sözde ve eylemde adaletli olmamız emredilmiştir. Allah zalimleri birkaç hususta açıkça lanetlemiştir.

Ahlak ilminde adalet, davranışlarda ve sıfatlarda itidal, orta yolluluk anlamına gelir. Bu özelliğe ise ancak bireysel ve sosyal adalet ilkelerine riayet edenler sahiptir.

On İkinci Dersin Soruları

- 1- Hz. Peygamber’e (s.a.a) göre insanların en hayırlısı kimdir?
- 2- Bireylerin topluma karşı vazifelerini açıklayınız.

1- Nahl, 90.

- 3- Hz. Peygamber'in (s.a.a) insanın topluma karşı vazifesi hakkındaki bir hadîsini yazınız.
- 4- Kur'ân'da ve din büyüklerinin sözlerinde adalet kaç kısma ayrılmıştır.
- 5- Mukaddes İslâm dinine göre kime adil insan denir.
- 6- Sosyal adalet nedir, tanımlayınız.

On Üçüncü Ders

DOĞRU SÖZLÜK

- Yalanın Zararları
- İyi Geçinmek
- İyilerle Birlikte Olmak
- Kötülerle Birliktelik
- On Üçüncü Dersin Soruları

DOĞRU SÖZLÜLÜK

Sosyal ilişkiyi oluşturan insanlar arası ilişkilerde belirleyici olan daha ziyade karşılıklı konuşmalardır. Dolayısıyla gizli bir hakikati ortaya çıkaran doğru sözlülük, sosyal ilişkinin kaçınılmaz esaslarından birisidir. Toplumun daima ihtiyaç duyduğu önemli faydalar doğru sözlülükle elde edilir.

Doğru sözlülüğün faydalarını birkaç cümlede şu şekilde özetlemek mümkündür:

- 1) İnsanlar doğru sözlü insana güven duyar. Doğru sözlü bir insanın söyledikleri araştırılmadan doğru kabul ederler.
- 2) Doğru sözlü vicdanen rahattır; yalanın verdiği huzursuzluk ve sıkıntıdan uzaktır.
- 3) Doğru sözlü ahdine vefa gösterir, kendisine verilen emanete ihanet etmez. Nitekim sözde doğruluk ile eylemde doğruluk birbirinden ayrılmaz.
- 4) Doğru sözlülük sayesinde birçok ihtilaf ve tartışma ortadan kalkar. Nitekim tartışmaların büyük çoğunluğunun nedeni tartışmada bir tarafın veya her iki tarafın hakkı ve hakikati inkâr etmesidir.
- 5) Doğru sözlülük sayesinde ahlakî kusurların ve yasadışı davranışların birçoğu kendiliğinden ortadan kalkar. Nitekim insanların büyük kısmı bu tür kusurları ve davranışları örtbas etmek için yalana başvururlar.

Müminlerin Emîri (a.s) şöyle buyurur:

“Gerçek Müslüman kendi zararına da olsa doğru sözü faydasına olacak yalana tercih eden ve tercihinden dolayı iç huzura kavuşan kimsedir.”

Yalanın Zararları

Doğru sözlülük üzerine yaptığımız açıklamalar bir taraftan da yalanın zararlarını ortaya koymaktadır. Yalancı insan, toplumun uslanmak bilmez düşmanıdır; cinayete benzetebileceğimiz yalana başvurmakla toplumu yaralar. Yalanı aynı zamanda uyuşturucu maddeye de benzetebiliriz: Yalan, toplumsal şuuru ve bilinci öldürür, hakikatleri örter. Veya yalanı insanları sarhoş eden ve onların iyiyi kötünden ayırt etmelerini sağlayan akıl güçlerini ellerinden alan alkollü bir içeceğe de benzetebiliriz.

Bu yüzdendir ki İslâm, yalanı büyük günahlardan saymış ve yalancının dindar bir kişiliğe sahip olamayacağını bildirmiştir.

Hz. Peygamber (s.a.a) şöyle buyurur:

“Namaz kılıp oruç tutsalar da üç grup insan münafıktır: Yalan söyleyen, sözünü tutmayan ve emanete hıyanet eden kimse.”

Müminlerin Emîri (a.s) ise şöyle buyurur:

“İnsan ancak şaka yollu da olsa yalan söylemeyi terk ettiği zaman imanın tadına varır.”

İyi Geçinmek

İnsan ister istemez toplum içerisinde yaşar ve insanlarla ilişki kurmaktan kaçamaz. Kuşkusuz toplumsal ilişkiler, insanın

sosyal statüsünü muhafaza etmesine, günden güne ilerleyip maddî ve manevî durumunu iyileştirmesine, sorunlarını daha kısa zamanda kolaylıkla çözmesine yarar. Şu halde ilişkilerimizi insanların sevgisini kazanacak şekilde sürdürmemiz gerekir. İlişkilerde insanın toplumsal ağırlığı günden güne artmalı, dostlarının sayısı günbegün artmalıdır. Çünkü karşılıklı ilişkilerde bir kendini beğenmişlik veya bir soğukluk hissedilirse nefret oluşur ve sonucunda herkes böyle duyguların ortaya çıkmasına sebep olan kişiden uzaklaşır. Böyle birisi toplum tarafından sevilmez, ona kin duyulur. Dışlanan insan kalabalıklar arasında yalnız yaşar, anayurdunda garip kalır. Bu durum insanın bedbahtlığının en acı, en tatsız örneğidir. Bu yüzdendir ki mukaddes İslâm dini müntesiplerine birbirleriyle iyi geçinmelerini tavsiye etmiş, bu konuda en güzel terbiyeyi vermiştir. Mesela Müslümanların bir araya geldiklerinde birbirlerine selam vermelerini emretmiş, önce selam verenin daha faziletli bir iş yapacağını bildirmiştir.

Hız. Peygamber (s.a.a) selam vermede herkesi geride bıraktı; kadınlara ve çocuklara da selam verirdi. Birisi kendisine selam verdiğinde ona daha güzeliyle karşılık verirdi.

Yüce Allah şöyle buyurur:

“Size bir selâm verildiği zaman, ondan daha güzeliyle veya aynı selâmla karşılık verin.”⁽¹⁾

Yine insanların birbirlerine karşı alçakgönüllü olmalarını ve birbirlerine, sosyal statülerinin gerektirdiği saygıyı göstermelerini emretmiştir.

Yüce Allah şöyle buyurur:

1- Nisa, 86.

“Rahmân’ın kulları, yeryüzünde vakar ve tevazu ile yürüyen kimselerdir.”⁽¹⁾

Burada hatırlatılması gereken bir husus vardır, o da şudur: Alçakgönüllülük insanın kendisini başkalarının gözünde küçülterek kendisine söz getirmesi değildir. Kastedilen, meziyetlerini ve üstünlüklerini başkalarının önünde sayıp dökmesi, kendisine hayalî üstünlükler yakıştırmaması, insanları küçük görmemesidir. İnsanlara saygı göstermenin anlamı ise işi dalkavukluğa vardırmaq değildir. Yapılması gereken herkese dinî meziyetleri ve sosyal statüsü gereğince değer vermektir. Büyüklere büyüklükleri ölçüsünde saygı göstermeli, başkalarına da insanlıkları ölçüsünde ihtiram etmelidir.

Yine insanlara saygı duymak yapılan her şeyi görmezden gelip susmak ya da bir insanlık onuruna yakışmayacak veya dinî kurallara aykırı davranışlarda bulunulan bir meclise katılmak, sırf rezil olurum korkusuyla topluluğa ayak uydurmak anlamına gelmez. Çünkü insanlara saygı aslında insanlık onuruna, insanların dinî meziyetlerine saygıdır; görüntüye, boy bosa saygı duymak değildir. İnsanlık onurunu kaybetmiş, dinî meziyetini yitirmiş bir insana saygı duymanın bir anlamı yoktur.

Hız. Peygamber (s.a.a) şöyle buyurur:

“Başkalarına itaat yüzünden Allah’a karşı günah işlenemez.”

İyilerle Birlikte Olmak

İnsan hayatında birçok insanla birlikte olur. Fakat birtakım zorunluluklar yüzünden birtakım insanlarla daha fazla bir

1- Furkan, 63.

araya gelir. İnsanın daha fazla birlikte olduklarına dost denmektedir. Dostluğa sebep olan şey, iki veya daha fazla insan arasındaki ahlakî veya hayat tarzından kaynaklanan müstereklerdir. Birliktelik zamanla iki arkadaştan birinin alışkanlıklarının ve ahlakının diğerine geçmesine sebep olduğundan insanın iyilerle birlikte olmayı tercih etmesi gerekir. Zira bu durumda iyi insanların beğenilen ahlakı kendisine geçer, onların şaibesiz, hayırhah dostluklarından faydalanır, onların kalıcı dostluklarıyla sevinir. Bütün bunların yanı sıra sosyal statüsü ve değeri de insanların gözündeki artar.

Müminlerin Emîri (s.a.a) şöyle buyurur:

“En iyi dost seni iyiye yönelten dosttur.”

Yine şöyle buyurur: *“İnsan arkadaşıyla ölçülür.”*

Arkadaşımı şöyle, / Sana kim olduğumu söyleyeyim.

Arkadaşının değeri, / Aynı zamanda senin değerindir.

Kötülerle Birliktelik

Kötülerle, tamahkâr insanlarla oturup kalkmak her türlü bahtsızlığın kaynağıdır. Bu konuda şunu söylememiz yeterli olacaktır: Hırsız, yol kesici, vb. kötü insanlara neden bu hale geldiklerini, niçin doğru yoldan saptıklarını sorsak bize kötü insanlarla birlikteliklerinin onları bu duruma getirdiğini söylerler. Bin tane kötü insan arasında kendi başına kötü yolu seçen birini bulamazsınız. Müminlerin Emîri (a.s) şöyle buyurur:

“Kötülerle bir arada olmaktan kaçın; çünkü kötü arkadaş seni kendine benzetir. Seni kendine benzetmedikçe de sana bağlanmaz.”

Yine şöyle buyurur:

“Kötü işler yapan arkadaştan uzak dur, çünkü seni az bir şey karşılığında satıverir.”

Kötülerle az otur; mahvolursun!

İnsan nefsi alışkanlıklara açıktır.

On Üçüncü Dersin Soruları

- 1- Doğru sözlülüğün faydalarını açıklayınız.
- 2- Yalancılığın zararlarını yazınız.
- 3- Hz. Peygamber’e (s.a.a.) göre namaz kılıp oruç da tutsalar üç grup insan münafıktır. Bu münafık insanların isimlerini söyleyiniz.
- 4- İnsan niçin sosyal ilişki kurar?
- 5- Kötü ahlakın bireysel ve toplumsal etkileri nelerdir?
- 6- Müslümanlar bir araya geldiklerinde birbirlerine karşı vazifeleri nedir?
- 7- Alçakgönüllülük nedir, açıklayınız.
- 8- İnsanlara saygı göstermek nedir, açıklayınız.
- 9- İnsan niçin iyilerle birlikte olmalıdır?
- 10- Müminlerin Em’îri’nin en iyi dostlar hakkındaki hadisini yazınız.
- 11- Kötülerle oturup kalkmanın etkileri nedir?
- 12- Müminlerin Em’îri’nin kötülerle oturup kalkmakla ilgili hadisini yazınız.

İkinci Bölüm

(13 Ders)

- 1- İnançlar
- 2- Kur'ân-ı Kerim'in Tevhid Metodu
- 3- Adalet
- 4- Nübüvvet (1)
- 5- Nübüvvet (2)
- 6- Hz. Peygamber'in Manevî Şahsiyeti Fevkalade idi
- 7- İmamet (1)
- 8- İmamet (2)
- 9- İmamet (3)
- 10- İmamet (4)
- 11- Meâd
- 12- Ahlak (1)
- 13- Ahlak (2)

Birinci Ders

İNANÇLAR

- Yaratılışın Bir Kaynağı Olduğu İnanıcı Fitrîdir
- Allah'ı Tanımak ve Milletler
- İnsan Hayatında Merakın Etkisi
- Birinci Dersin Soruları

İNANÇLAR

Hepimiz mukaddes İslâm öğretilerinin üç bölüme ayrıldığını biliriz: Usul-i din, ahlak ve fikhî hükümler. Yine biliriz ki, usul-i din, yani dinin temel esasları üç tanedir. Bir insan bu üçünden birine inanmadığı zaman dinden çıkar:

- 1) Tevhid: Allah'ın tek olduğuna inanmak,
- 2) Sonuncuları Hz. Muhammed (s.a.a.) olan Allah'ın Peygamberleri'nin nübüvvetlerine inanmak,
- 3) Meâd; Allah'ın herkesi ölümden sonra dirilteceğine ve hesaba çekerek iyilere ödül, kötülere hak ettikleri cezayı vereceğine inanmak.

Bu üç esas Müslüman olmanın esasıdır. Bu üç esasa eklenen iki esas, Şiîliğin ayırt edici özelliğidir. İnsan bu iki esasa inanmadığı takdirde İslâm'dan çıkmaz, ancak Şiî olamaz. Bu iki esas, imamet ve adalettir.

Yaratılışın Bir Kaynağı Olduğu İnancı Fitrîdir

İnsan, Allah vergisi içtepisiyle gözlemlediği her olayın meydana geliş sebebini araştırır. Olayların kendi başlarına, sebepsiz yere, tesadüfen meydana geldiğine inanmaz. Arabası birdenbire duran bir şoför arabadan iner ve arabasının bozulduğunu düşündüğü yerine bakarak anî duruşun sebebini anlamak ister. Hareket etmek için tasarlanmış arabasının sebepsiz yere

duracağına asla inanmaz. Arabasını hareket ettirmek istediğinde bagajına yerleştirilen araç gereci kullanır; boş bir ümitle arabasının kendiliğinden çalışmasını beklemez. Acıkan insan ekmeğinin derdine düşer; susadığında ise su arar. Üşüyen bir insan ise sıkı giyinerek veya bir ateş yakarak ısınma düşüncesinde olur; boş bir ümide kapılıp kendisini rahatsız eden sorunun kendiliğinden bertaraf olmasını beklemez. Apartman inşa etmek isteyen birisi doğal olarak inşaat malzemelerine ve işçiye ihtiyaç duyar; isteğinin kendiliğinden gerçekleşmesine dair en ufak bir ümidi yoktur.

Dağlar, ormanlar, uçsuz bucaksız okyanuslar, vb. insanla birlikte yeryüzünde hep varolmuştur. İnsan, güneşi, ayı, parlak yıldızları, vb. düzenli ve daimî hareketleriyle gökyüzünde hep görmüştür.

Bütün bunlarla birlikte bilginler yorulmak bilmez bir ilmî merakla varlıkların ve insanı hayran bırakan olayların meydana geliş nedenleri araştırmışlardır. Biz varolduğumuzdan beri çevremizi saran eşyanın aynı hal üzere görüyoruz. Buna rağmen akıl sahibi insan onların kendi kendilerine var olduğunu düşünmemiştir.

Sebeplere ilişkin bu merak duygusu insanı yaratılışın menşei ve akılları hayran bırakan yaratılış sistemi üzerinde araştırma yapmaya itmiş ve insanı, kendi kendisine, her bir parçası bir başka parçasına bağlı olan, aslında büyük tek bir düzeni meydana getiren bu geniş dünya kendiliğinden mi meydana gelmiştir, yoksa varlığını başka bir şeye mi borçludur, sorusunu sormaya zorlamıştır.

Acaba değişmeyen ve istisna kabul etmeyen kurallarıyla dünyanın dört bir yanında işleyerek insanı hayrette bırakan bu düzen sonsuz kudrete ve ilme sahip birisi tarafından mı idare edilmektedir? Yoksa tesadüfen mi ortaya çıkmıştır?

Allah'ı Tanımak ve Milletler

Bildiğimiz gibi içinde bulunduğumuz çağda dünya milletlerinin birçoğu dindardır; dünyayı yaratan bir Allah'a inanmakta ve O'na tapmaktadırlar.

Geçmiş milletler de bugünkü milletler gibiydiler; tarih kaynaklarında aktarılan bilgilerden insan ırkının çoğunlunun dindar olduklarını, dünyayı yaratan bir ilaha inandıklarını biliyoruz. Her ne kadar Allah'a inanan mütedeyyin topluluklar arasında görüş ayrılığı olmuş, her millet yaratılış kaynağını kendilerine özgü sıfatlarla vasıflandırmış olsalar da işin aslında söz birliği etmişlerdir. İlk insanlardan günümüze ulaşan en eski eserlerde dindarlık belirtilerini görürüz. Onların tabiat ötesi âleme inandıklarını gösteren alametler vardır.

Üstelik son yüzyıllarda keşfedilen Amerika, Avustralya ve uzak adalarda da yerel halk Allah'a inanıyor, farklı yöntemlerle yaratılış âleminin bir başlangıcı olduğunu ispat ediyorlardı. Oysa onların kadim dünyayla ilişkilerine dair elimizde tarihî bir malumat yoktur.

Bu konu üzerinde düşünürsek, Allah inancının insanlık arasında tarih boyunca var olduğu; Allah inancının fitrî bir inanç olduğu açıklığa kavuşur. İnsan Allah vergisi fitratıyla dünyayı yaratan bir ilah olduğunu kabul etmiştir. Kur'ân insanın bu fitrî özelliğine işaretle şöyle buyurur:

“Andolsun, onlara kendilerini kimin yarattığını sor-san elbette, ‘Allah’ derler. Öyleyken nasıl döndürülüyorlar?”⁽¹⁾

Yine şöyle buyurur:

1- Zuhurf, 87.

“Andolsun, eğer onlara, ‘Gökleri ve yeri kim yarattı?’ diye sorsan, mutlaka ‘Allah’ derler. De ki: Hamd, Allah’a mahsustur. Fakat onların çoğu bilmezler.”⁽¹⁾

İnsan Hayatında Merakın Etkisi

İnsan, dünyanın yaratıcısı, tek bir sistemin yapıcısı hakkında aklına gelen sorulara olumlu cevap verirse dünyanın yokluk kabul etmez kaynağı ve akılları hayrette bırakan düzeninin kaynağının ne olduğunu anlar ve her şeyin O’nun ilmine ve kudretine dayanan yenilmek bilmez iradesinden kaynaklandığını anlar.

Neticede bütün benliğini bir ümit kaplar; hayat yolunda karşılaştığı zorluklar, çözümsüz gibi görünen problemler karşısında asla ümitsizliğe kapılmaz. Çünkü güçsüz de olsa her türlü sebebin, her şey üzerindeki yegâne hâkimin Allah olduğunu, her şeyin O’nun hükmünde bulunduğunu bilir. Böyle bir kimse asla sebeplere teslim olmaz. Dünya ahvali kendi menfaatine işlediğinde de gururlanmaz, burnu havada olmaz; kendisini ve dünyanın gerçek konumunu unutmaz. Çünkü zahirî sebeplerin kendi başlarına var olmadıklarını, Allah’ın emrinde olduklarını, O’nun emrine tabi olduklarını bilir. Sonuç itibariyle böyle bir insan Allah’tan başkasına tazimde bulunmaz, O’nun emri dışında hiçbir emre teslim olmaz.

Söz konusu sorulara olumsuz cevap veren insana gelince; onun umutlu ve gerçekçi; neticede de yüksek karakterli ve cesur olması beklenemez.

Bu yüzden maddiyatın egemen olduğu ülkelerde günden

1- Lokman, 25.

güne intiharın arttığını görürüz. Her şeyi duyulur sebeplere bağlayan insanlar, en küçük bir sorunla karşılaştıklarında karamsarlığa kapılıp yaşamlarına son verirler. Oysa Allah'a inanan, iman nimetinden nasiplenmiş insanlar, ölüm döşeğinde olduklarını dahi hissetseler, karamsarlığa kapılmaz, her şeyi gören ve her şeye gücü yeten Allah'a inandıklarından ümitvar olurlar.

Hız. Hüseyin (a.s) hayatının son anlarında binlerce düşman askerinin oklarının ve kılıçlarının hedefi olmuşken şöyle buyurdu:

“Bana bu çetin musibete dayanma gücü veren, Allah'ın bütün amelleri görüyor olmasıdır.”

Birinci Dersin Soruları

- 1- İslâm öğretisi kaç bölümden oluşur, yazınız.
- 2- İnsanın merak dürtüsünü ve bunun Allah'ı tanımadaki rolünü açıklayınız.
- 3- Allah inancının ahlak ve maneviyat üzerindeki olumlu etkisi nedir?

İkinci Ders

KUR'ÂN-I KERİM'İN TEVHİD METODU

- İnsan Bu Gerçeği Kabul Etmekten Niçin Kaçar?
- Açıklama ve Bir Örnek
- Allah'ın Varlığı, Kudreti ve İlmî
- İkinci Dersin Soruları

KUR'ÂN-I KERİM'İN TEVHİD METODU

İnsan temiz bir fitrat ve huzurlu bir gönülle varlık dünyasına bir göz atsa, her yerde Yaratıcı'nın mübarek varlığını müşahade eder, her tarafta bu gerçeğin sübutuna delil olacak nişanelerle karşılaşır. Nitekim insanın bu dünyada karşılaştığı şeyler ya Allah'ın yarattığı bir mahlûktur ya da Allah'ın içerisinde bir özellik yerleştirdiği bir varlıktır. Veyahut da üzerinde ilahî emirlerin egemen ve cari olduğu bir sistemdir. Bütün her şey gibi insan da bunlardan bir tanesidir. Baştan ayağa bu hakikate şahitlik eder. Zira ne varlığı kendisindendir, ne de ne de varlık dünyasına çıktığı ilk andan itibaren izlediği programı kendi kararıyla belirleyen bağımsız bir iradeye sahiptir. İnsan ne içinde yaşadığı arada kopuklukların olduğu tesadüfî bir düzen olarak kabul edebilir, ne de varlığı ve varlık düzenini vücut bulduğu muhitin bir özelliği olarak algılayabilir. Çünkü söz konusu muhit ve bu muhitte hükümran olan düzen ne bizatihi muhitin kendisinden kaynaklanır, ne de tesadüfen meydana gelmiştir.

Bu yüzdendir ki insan, yaratılış âleminin eşyayı meydana getiren ve onun tekâmül etmesini sağlayan bir mebdei olduğunu ispatlamak ister. Her varlığa varlık veren ve varlıkları kendilerine özgü yollarında tekâmüle sevk eden O'dur.

Eşyanın birbirleriyle ilişkili olduğunu, dünyada tek bir düzenin egemen olduğunu gördüğünde yaratılışın mebdeinin ve yaratılış düzenini kontrol edenin bir ve tek olduğuna inanmaktan başka çaresi kalmaz.

İnsan Bu Gerçeği Kabul Etmekten Niçin Kaçar?

Bu gerçek azıcık dikkat gösterdiğinde insana apaçık aşikâr olur; onda hiçbir iphama yer yoktur. Ama bazen insan dünyaya öylesine kapılır ki bütün akıl yetisini hayat mücadelesinde kullanır ve bütün zamanını maişeti uğruna harcar; artık onun düşünmeye ayıracak zamanı kalmaz. Neticede de bu gerçekten gaflet eder. Veya tabiatın gönül çelen görüntüsüne kapılarak hevesine uyar ve gününü gün etmeye bakar. Gerçeğe bağlanmak onu maddî zevklerden uzak tutacağından doğal olarak bu hakikati araştırmaktan kaçır.

Bu yüzdendir ki Kur'ân-ı Kerim'de mahlûkatın yaratılışı ile mahlûkat arasında hüküm süren düzen üzerinde çokça durulmuş, bu konuda çok sayıda kanıt ileri sürülmüştür. Nitekim insanların çoğunluğu, özellikle aldatıcı görüntülere kapılıp saadeti günübürlük yaşantıda arayanlar, maddiyatla içli dışlı olmaktan düşünme güçlerini kaybetmişlerdir.

İnsan her durumda yaratılış âleminin bir parçasıdır. Bu âlemi oluşturan diğer unsurlar gibi bu âlemde hüküm süren düzene her an muhtaçtır. Her an zihnini yaratılış âlemine, onda hâkim olan düzene yöneltebilir ve dünyanın Yaratıcı'sını idrak edebilir.

Yüce Allah Kur'ân'da şöyle buyurur:

“Sizin yaratılışınızda ve (Allah'ın) yeryüzünde yaydığı canlılarda, kesin olarak inanan bir toplum için ibret verici işaretler vardır. Gecenin ve gündüzün değişmesinde, Allah'ın gökten indirmiş olduğu rızıkta (yağmurda) ve ölümünden sonra yeri onunla diriltmesinde, rüzgârları değişik yönlerden estirmesinde, aklını kullanan toplum için dersler vardır.”⁽¹⁾

1- Casiye, 4-5.

Açıklama ve Bir Örnek

Kur'ân-ı Kerim'de insanı gökyüzünün, güneşin, ayın, yıldızların, yeryüzünün, dağların, denizlerin, bitkilerin, hayvanların ve insanın yaratılışı üzerinde düşünmeye çağıran, varlıklar arasında hüküm süren hayret uyandırıcı düzeni hatırlatan birçok ayet vardır. Doğrusu yaratılış düzeni, yani mahlûkatı yaratılış gayesine ulaştırmak için kurulan düzen akılları hayrette bırakmaktadır. Bir buğday tanesi ya da bir badem çekirdeği yeraltından çıkıp başağa ya da meyve veren bir ağaca dönüşmektedir. Toprağa düştükten, toprak altında çatlayıp filizlendikten, beyaz köklerini toprağa saldıktan hedefine ulaşınca dek detaylı işlemlerden geçmektedir. Akıl bütün bunlar karşısında hayrete düşmektedir. Yıldızlar, parlak güneş, ışıldayan ay ve toprak, her biri belirlenmiş hareketleri, içlerine yerleştirilmiş gizil güçleri, ayrıca taneye veya çekirdeğe emanet edilmiş esrarengiz güçlerle birlikte mevsimlerin döngüsü, hava değişimleri; bulut, yağmur, rüzgâr, gece ve gündüzün art arda gelişi, bir buğday başağının ortaya çıkmasına yardımcı olur: Koyunlarına aldıkları bu yeni varlığı, bir dadı misali sakınarak yetişkinliğin en son merhalesine ulaştırırlar.

Yeni doğan bir bitkiden çok daha karmaşık bir yapıya sahip olan bir bebek, yaratılış düzeninin milyonlarca, belki de milyarlarca yıllık çalışmasının ürünüdür. Bir insanın günlük yaşam örgüsü, yaratılış âlemiyle ilişkileri bir yana, derunundaki hayret uyandıran düzenden kaynaklanır. Bu öyle bir düzendir ki yüzyıllardır kılı kırk yaran bilginler dahi yalnızca onun zahirini temaşa edebilmişlerdir. Her geçen gün bu düzenin sır perdeleri birer ikişer keşfedilmekte ise de bilinenler bilinmeyenlerin yanında oldukça azdır.

Özet

Allah'ın Varlığı, Kudreti ve İlmi

Bu geniş dünyanın parçalarını, parçalar arasındaki ilişkiyi, birbirinden ayrı tikel düzenlerle bu tikel düzenlerin birbirleriyle ilişkisinden doğan, her köşe bucakta cari olan ve mah-lûkatı her biri için belirlenmiş hedefine ulaştıran bu genel düzeni gözlemlemek akıl sahibi her insana varlık dünyasının ve içinde olan her şeyin, varlıklarını ve bekalarını sonsuz bir kaynaktan aldıklarını gösterir. İşte bu varlık, sonsuz kudreti ve uçsuz bucaksız ilmiyle yeri ve üzerindekileri yaratmış, yaratıklarından her birini terbiye beşiğine yerleştirerek rahmeti ve inayetiyle olgunlaşma yoluna sevk etmiştir. Varlığı sonsuz olan, her şeye gücü yeten ve her şeyi bilen O'dur.

Yüce Allah Kur'ân'da şöyle buyurur:

“Göklerin ve yerin mülkü O'nundur. O, diriltir, öldürür. O, her şeye gücü yetendir. O ilktir, sondur, zahirdir, batındır. O, her şeyi bilendir.”⁽¹⁾

İkinci Dersin Soruları

- 1- Kur'ân'ın tevhid anlayışını açıklayınız.
- 2- Kur'ân niçin gökyüzü, güneş, ay, yıldızlar, yeryüzü, dağlar, vb. hakkında düşünmemizi ister?
- 3- Dünyadaki birbiriyle irtibatlı parçaları ve bunların hayret uyandıran döngüsünü müşahade etmek insana ne öğretir?

1- Hadid, 2-3.

Üçüncü Ders

ADALET

- Nübüvvet
- Nübüvvet Delili
- İnsan ile Başka Varlıklar Arasındaki Fark
- Üçüncü Dersin Soruları

ADALET

Geçen derste kısaca şunu ifade etmeye çalıştık: Eşyanın varlık ve beka açısından bizatihi sahip oldukları ihtiyaç ve eksikliği bizzat karşılayamaz, gideremezler; bu ihtiyaç ve eksiklikler tesadüfen de karşılanıp giderilemez. Bu ihtiyaç ve eksiklikler görünür âlemin üstünde bir varlık tarafından karşılanmalı, giderilmelidir.

Her türlü ihtiyacı ve eksikliği karşılayıp gideren O'dur ve kuşkusuz kendisi her türlü eksiklik ve ihtiyaçtan münezzeh-tir. Aksi takdirde O'nun ihtiyaç ve eksikliklerini karşılayıp giderecek bir kaynağın var olması gerekirdi ki bu durumda O da dünyanın muhtaç parçalarından bir parça olurdu.

Sonsuz kudreti ve ilmiyle mahlûkattan her bir mahlûka varlık bahşeden, yeri ve üzerindekileri, istisna kabul etmeyen kural-larıyla hedefe doğru kılavuzluk edip tekâmül yoluna ileten O'dur.

Bu açıklamadan şu sonuca ulaşırız:

1) Allah varlık dünyası üzerinde mutlak saltanat sahibidir ve varlık bulan her mevcut, vuku bulan her olay O'nun hükmü altındadır. Yüce Allah şöyle buyurur:

“Mutlak saltanat O'nundur, hamd O'nadır.”⁽¹⁾

1- Teğabün, 1.

2) Allah adildir; zira hükümde veya icrada adalet, hükmün, kapsamına giren konularda tolerans göstermeden ve ayrımcılık gözetmeden herkese aynı şekilde uygulanmasıdır. Bilindiği üzere varlık dünyası ve onu oluşturan unsurlar, illiyet ve maluliyet prensibini oluşturan ve asla istisna kabul etmeyen kurallar silsilesiyle idare edilirler. Mesela ateş kendine has fiziksel özellikleri dolayısıyla kömürü, elması, odunu veya kimsesiz bir muhtacın elbisesi gibi yanıcı maddeleri yakabilir.

Bunların yanı sıra adaleti terk edip zulüm işleyen birisi, ihtiyacını karşılamak için bu uğursuz işe girişmiş olabilir. Bu ihtiyaç maddi olabileceği gibi (örneğin başkasının malına göz dikmek) manevî de olabilir (örneğin başkalarının haklarını gözetmeyen ya da güç gösterisi yaparak başkaları üzerinde egemenlik kurarak doyuma ulaşmaya çalışmak).

Bilindiği üzere Allah'ın hiçbir şeye ihtiyacı yoktur. Yüce dergâhından sadır olan bir hüküm eğer tekvinî bir hüküm ise kamunun menfaatini sağlamak içindir ve yaratılış âleminde bu hükme riayet etmek lazım gelir; eğer teşriî bir hüküm ise, kulların saadeti içindir ve kullara yarar sağlar.

Yüce Allah şöyle buyurur:

“Şüphe yok ki Allah zerre kadar haksızlık etmez.”⁽¹⁾

Yine şöyle buyurur:

“Allah, kullarına asla zulmetmek istemez.”⁽²⁾

Nübüvvet

Kitabımızın birinci cildinde de ifade ettiğimiz üzere İslâm'ın üç esasından birisi nübüvvet inancıdır. İslâm dininin gerek-

1- Nisa, 40.

2- Mümin, 31.

rinden olan nübüvvetin anlamı, Allah'ın insanlara kılavuzluk etmek amacıyla kullarından bazıları aracılığıyla birtakım kurallar göndermesidir. Söz konusu kurallara din, bu kuralları getirene de nebi veya peygamber denir. Hz. Muhammed (s.a.a), peygamberlerin sonuncusu; İslâm ise son dindir.

Nübüvvet Delili

Tevhid hakkında söylediklerimizden eşyanın yaratılışının ve mahlûkatın terbiyesinin Allah'a mahsus bir iş olduğu anlaşılmış oldu. Daha açık bir ifadeyle söyleyecek olursak, dünyada varolan her bir nesne ortaya çıktığı ilk andan itibaren bekasını sağlamak, eksiklerini tamamlamak için harekete geçer ve eksiklerini birbiri ardı sıra tamamlayıp ihtiyaçlarını karşılar; imkân dâhilinde kemale ulaşarak ihtiyaçsızlık mertebesine ulaşır. Beka yolunda düzenli bir seyir takip ederek varlığını idame ettirir. Bu seyri tanzim eden, yoldaki durakların her birinde kendisine kılavuzluk eden Allah'tır.

Bundan şunu anlarız: Dünyadaki varlıkların her biri bekasını sağlamak için kendine has bir tekvinî/yaratılışından gelen bir programa sahiptir ve kendi istidadınca bu programı hayata geçirir. Başka bir deyişle, dünyadaki her bir varlık öbeği beka yolculuğunda Allah tarafından kendinse bahşedilen belli vazifelere sahiptir. Kur'ân-ı Kerim'de bu hakikate işaret edilmiştir; şöyle buyurur:

“Her şeye hılkatini (varlık ve özelliğini) veren, sonra da doğru yolu gösterendir, dedi.”⁽¹⁾

Bütün eşya bu genel kuralın kapsamındadır; istisna söz konusu değildir. Gökteki yıldızlar, ayakımızın altındaki yer, ye-

1- Ta-Ha, 50.

rin içinde mevcut olan unsurlar, bitkiler, hayvanlar, vb. hepsi bu hal üzeredir.

İnsan da bu genel hidayet kuralının kapsamındadır; ancak onunla diğer varlıklar arasında bir fark vardır.

İnsan ile Başka Varlıklar Arasındaki Fark

Yerküre, söz gelişi milyonlarca yıl önce yaratılmıştır ve içindeki gizil güçler manzumesini kullanarak, muhalif etkenlerin izin verdiği ölçüde, kendi varlık alanında faaliyet göstermektedir. Kendi hareket alanında varoluşsal etkilerini gün yüzüne çıkarmakta, böylelikle de bekasını sağlamaktadır. Daha güçlü bir etken engellemedikçe bu faaliyetini devam ettirecek, vazifesini yerine getirmekten geri kalmayacaktır.

Badem ağacı, tohumluktan çıkıp bir ağaç olana dek beslenme, gelişme ve büyüme (başka bir ifadeyle seyir) sürecinde birtakım vazifelere sahiptir. Daha güçlü bir etkenin engeliyle karşılaşmadığı sürece asla bu vazifeleri yerine getirmekten geri durmaz, geri duramaz. Her varlık aynı hal üzeredir. Ancak insan türü faaliyetlerini irade yoluyla gerçekleştirir. Yaptıklarını düşünme ve karar alma yetisiyle yapar. İnsan yüzde yüz kendi menfaatine olacak bir işi yapmaktan, önüne bir engel çıkmadıkça vazgeçmez. Yüzde yüz zararına olacak bir işi de zararlı çıkacağını bile bile yapmayı seçer; kimi zaman bir ilacı içmekten imtina ederken, kimi zaman bir şişe zehir kafasına dikip kendisini öldürür.

Kuşkusuz genel ilahî hidayet kuralı, özgür olarak yaratılan bir varlık üzerinde zorla uygulanmaz. Peygamberler hayır, şer, saadet ve şekavet yolunu Allah'ın bildirmesiyle insanlara tebliğ ederler. Din takipçilerine sevap müjdesi verir, onları Allah'ın rahmetine karşı ümitlendirirler. Asileri ise Allah'ın azabıyla korkuturlar. İnsanlar bu iki yoldan hangisini ister-

lerse seçmekte özgürdüler. İnsan akıl yoluyla hayrı ve şerri, faydayı ve zararı tespit edebilir. Ancak akıl çoğu zaman kendini kaybederek nefsanî isteklere tabi olur; bazen de yanlış yolu seçer. Buna göre ilahî hidayetin akıl yolunun yanı sıra hatadan ve yanılığdan uzak başka bir yolla da açıklanması gerekir. Başka bir deyişle Allah akıl yoluyla insanlara beyan ettiği kurallarını başka bir yolla teyit etmelidir.

İşte bu yol nübüvvet yoludur. Allah saadete götüren kurallarını vahiy yoluyla kullarından bir kula açıklar ve onu, insanların ümit, korku, teşvik ve tehdit yoluyla bu kurallara uymalarını sağlamak için kendisine açıklananları halka tebliğ etmekle görevlendirir.

Yüce Allah Kur'ân'da şöyle buyurur:

“Müjdeleyiciler ve uyarıcılar olarak peygamberler gönderdik ki, peygamberlerden sonra insanların Allah’a karşı bir bahaneleri olmasın.”⁽¹⁾

Üçüncü Dersin Soruları

- 1- Adalet nedir, açıklayınız.
- 2- Allah'ın zulmetmeyeceğini nasıl ispatlarız?
- 3- Nübüvvet nedir, açıklayınız.
- 4- Nübüvvet delilini yazınız.
- 5- İnsan ile başka varlıklar arasındaki farkı açıklayınız.

1- Nisa, 165.

Dördüncü Ders

NÜBÜVVET (1)

- Peygamberin Özellikleri
- İnsanlar Arasında Peygamberler
- Şariat Sahibi Peygamberler
- Hz. Muhammed'in Hayatı
- Dördüncü Dersin Soruları

NÜBÜVVET

Peygamberin Özellikleri

Geçen derste anlatılanlardan bir peygamberin şu özelliklere sahip olması gerektiği anlaşılmış oldu:

1- Görevini yerine getirmede hatadan masum ve masum olmalıdır. Kendisine vahyedileni doğru bir şekilde idrak edip, idrak ettiğini hataya düşmeden insanlara ulaştırabilmesi için unutkanlık gibi zihinsel sorunlarla karşılaşma ihtimalinden uzak olmalıdır. Aksi takdirde ilahî hidayet amacına ulaşmaz ve genel hidayet kuralı genel olmaktan çıkarak insan üzerindeki etkisini kaybeder.

2- Sözünde ve eyleminde hatadan ve gûnahtan masum olmalıdır. Nitekim gûnah söz konusu olduğunda tebliğin bir etkisi olmaz. Zira eylemiyle sözü çelişen bir insanın sözüne kimse değer vermez. Üstelik eylemi, yalancılığının göstergesi olarak kullanılır ve “söylediği doğru olsaydı kendisi yapardı.” denilir.

Bu iki özelliği tek bir cümlede ifade etmek mümkündür: Tebliğin sahih ve müessir olabilmesi için peygamberin hatadan ve gûnahtan masum olması gerekir. Yüce Allah Kur’ân’da bu hususa işaret etmiş ve şöyle buyurmuştur:

“O bütün görölmeyenleri bilir. Sırlarına kimseyi muttali kılmaz; ancak, (bildirmeyi) dilediği peygamber bunun

dışındadır. Çünkü O, bunun önünden ve ardından göz-cüler salar ki böylece onların (peygamberlerin), Rableri-nin gönderdiklerini hakkıyla tebliğ ettiklerini bilsin.”⁽¹⁾

3- İffet, şecaat, adalet, vb. ahlakî erdemlere sahip olmalıdır. Bütün bu sıfatlar beğenilen özelliklerdir ve her türlü günah-tan masum olan ve dinî kuralları tam anlamıyla uygulanan bir kimse asla kötü huylarla lekelenmez.

İnsanlar Arasında Peygamberler

Tarih, insanlar arasında peygamberlerin olduğunu ve bu peygamberlerin insanları tevhide davet ettiklerini göstermektedir. Bununla birlikte peygamberlerin hayat hikâyeleri tam olarak bilinmemektedir. Yalnızca Hz. Muhammed’in (s.a.a) hayatı apaçık bilinmektedir. Hz. Peygamber’in yüce dinî amaçlarını içeren Kur’ân, geçmiş peygamberlerin davet konusunu açıklığa kavuşturmuş, amaçlarını beyan etmiştir.

Kur’ân, Allah tarafından insanlara çok sayıda peygamber gönderildiğini ve bu peygamberlerin tamamının insanları tevhide davet ettiklerini bildirmektedir; şöyle buyurur:

“Senden önce hiçbir resul göndermedik ki ona: ‘Benden başka İlah yoktur; şu halde bana kulluk edin’ diye vah-yetmiş olmayalım.”⁽²⁾

Şeriat Sahibi Peygamberler

Kur’ân-ı Kerim bütün peygamberlerin kitap ve şeriat sahibi olmadıklarını bildirmektedir:

1- Cin, 26-28.

2- Enbiya, 25.

“Dini dosdoğru tutun ve onda ayrılığa düşmeyin!” diye Nuh’a emrettiğini, sana vahyettiğini, İbrâhim’e, Mûsâ’ya ve İsâ’ya emrettiğini size de din kıldı.”⁽¹⁾

Bu ayetten de anlaşıldığı üzere peygamberlerden yalnız beşi kitap ve şeriat sahibidir:

- 1) Hz. Nuh (a.s)
- 2) Hz. İbrahim (a.s)
- 3) Hz. Musa (a.s.)
- 4) Hz. İsa (a.s)
- 5) Hz. Muhammed (s.a.a)

Hz. Muhammed’in Hayatı

Doğumundan Bisete Kadar:

Kur’ân ayetlerinden Hz. Peygamber’in yetim olduğu anlaşılmaktadır. O, okula gitmemiş; serveti, malı mülkü olmamıştır. Kavmi içerisinde sıradan bir hayat sürmüş, kavgasız gürültüsüz yaşamıştır.

Güzel ahlaklı, güvenilir bir insan olmasına karşın cahil, kültürsüz, zalim insanlar arasında yaşamıştır. Puta tapan, hura felere inanan, heveslerine esir olan, iffetsizlik, kan dökücülük, çocuk katillliği, yol kesicilik, kumarbazlık ve atalarla övünme dışında bir şey bilmeyen insanlarla bir arada yaşamıştır. O dönemde zulümden, hak yiyicilikten, sapkınlıktan başka bir şey hüküm sürmüyordu. Yahudiler hahamlarının heveslerine tabi olmuşlardı, Hristiyanlar kilisenin kayıtsız şartsız egemenliğine teslim olmuşlardı, Mecusîler ise din adamlarına

1- Şûrâ, 13.

boyun eğmişlerdi. Diğerleri de taştan, ağaçtan yontup gümüşle, altınla süsledikleri putlarına gönül vermişlerdi.

Bisetten Hicrete:

Cehaletin ve hurafelerin kol gezdiği, zulmün hüküm sürdüğü böylesine karanlık bir ortamda Allah, Peygamberi'ni âlemlere rahmet olarak gönderdi ve onu insanları Allah'ın birliğine, adalete, iyiliğe, sosyal ilişkileri güçlendirmeye davet etmekle görevlendirerek hiç tolerans göstermeksizin hakkı izlemesini ve hakikatin yanında yer almasını istedi.

Başlangıçta Hz. Peygamber genel hatlarıyla davet etmekle görevlendirildi; merhametsiz, zalim insanların yaşadığı bir ortamda yaşadığından İslâm'ı kabul etmeleri mümkün olan birkaç kişiye davetini açıklamakla görevlendirildi. Böylece az sayıda bir topluluk ona iman etti. Rivayetlerin bildirdiğine göre O'na iman eden ilk erkek, kendi yanında büyüyen amcaoğlu Ali b. Ebu Talib (a.s); ilk kadın ise eşi Hz. Hatice (a.s) idi.

Bir müddet sonra akrabalarını davet etmekle görevlendirildi. Daha sonra ise Hz. Peygamber Allah'ın emriyle davetini herkese açıkladı.

Arapların, bilhassa Mekkelilerin davet karşısındaki tepkisi sert oldu. Kâfirler ve müşrikler bu tertemiz davete olumsuz cevap vermekle kalmadılar daveti kabul edenlere merhamet etmediler.

Doğru düzgün mantık yürütemiyorlardı. Hz. Peygamber'i kâhin, sihirbaz, mecnun ve şair olduğunu ileri sürüp onu alaya aldılar. Hz. Peygamber konuşma yaparken veya ibadet ederken gürültü çıkarıyorlar, başına toz toprak, diken atıyor, kimi zaman dövüyor veya kötü söz söylüyorlardı. Bazen taş yağmuruna tutuyorlar, bazen de aldatıcı vaatlerde buluna-

rak O'nu kararından vazgeçirmeye, hedefinden saptırmaya çalışıyorlardı. Ancak Hz. Peygamber asla geri adım atmadı; yalnız kavminin cahil oluşuna üzüldü. Nitekim Allah kimi ayetlerinde Hz. Peygamber'i teselli ederek ona sabretmesini emretmiştir, kimi ayetlerinde de en küçük bıkkınlık ve gevşeklikten onu nehyetmiştir.

Hz. Peygamber'e iman edenler de kâfirlerin işkencelerine maruz kalıyorlar, kimi zaman da işkence altında can veriyorlardı. Bıçağın kemiğe dayandığı zamanlar da oluyordu. Böyle zamanlarda sahabe Hz. Peygamber'den kıyam etmek, mukadderatlarını değiştirmek için izin istiyorlardı. Onların bu isteklerine Hz. Peygamber, *"Ben bu konuda Allah'tan bir emir almadım, sabredin."* diyerek karşılık veriyordu. Kimileri artan baskılar sonucunda öteberilerini toplayıp Mekke'ye hicret etmişti.

Kâfirler uzun yıllar Hz. Peygamber'e ve sahabesine işkence etmeye devam ettiler. Sonunda Hz. Peygamber'i öldürmeye karar vererek kendileri açısından bu tahammül edilemeyecek denli zor duruma son vermek istediler. Bunun üzerine Hz. Peygamber bir gece Allah'ın emriyle Mekke'den ayrıldı.

Dördüncü Dersin Soruları

- 1- Peygamber niçin masum olmalıdır?
- 2- Peygamberlerin davetinin ortak noktası nedir?
- 3- Şariat sahibi peygamberlerin isimlerini sayınız.
- 4- Hz. Peygamber'e iman eden ilk erkek ve ilk kadın kimdi?

Beşinci Ders

NÜBÜVVET (2)

- Hicretten Vefatına Hz. Peygamber'in Hayatı
- Hz. Peygamber'in Manevî Şahsiyeti
- Beşinci Dersin Soruları

NÜBÜVVET

Hicretten Vefatına Hz. Peygamber'in Hayatı:

Allah, Peygamberini kâfirlerin kararından haberdar etti ve geceleyin Medine'ye hicret etmesini emretti. Bunun üzerine Hz. Peygamber amcaoğlu Hz. Ali'ye kendi yerine yatırarak geceleyin Allah'a tevekkül ederek kendisini öldürmek için evin etrafını kuşatan düşmanların askerlerinin arasından geçip dışarı çıktı. Yolda Ebubekir'le karşılaştı; birlikte şehrin dışına çıktılar ve şehri çevreleyen yakın dağlardan birinde bir mağaraya saklandılar. Üç gün sonra, kâfirler Hz. Peygamber'i aramaktan vazgeçince Medine'ye hareket ettiler.

Medine halkı (Medine'nin ileri gelenleri hicretten bir süre önce Mekke'de iman getirerek Hz. Peygamber'e biat etmişlerdi ve Medine'ye döndükten sonra akrabalarını da İslâm'a davet etmişlerdi) Hz. Peygamber'i karşılayıp canlarını ve mallarını İslâm'ın ilerlemesi uğruna Hz. Peygamber'e teslim ettiler.

Böylece İslâm daveti ilerledi. Mekke'de müşriklerin işkencelerine maruz kalan Müslümanlar zamanla evlerini arkalarında bırakarak Mekke'ye hicret ettiler. Bir müddet sonra savaş aye-ti nazil oldu. Müslümanlar cihad hazırlığı yaptılar ama asla savaşı başlatan taraf olmadılar. Hz. Peygamber Medine'nin ve etrafındaki şehirlerin yönetimini eline almıştı. Medine ve çevresinde yaşayan Yahudî kabileleriyle, ayrıca çölde yaşa-

yan putperest Arap kabileleriyle antlaşmalar yaparak adaleti icra etti.

Hicretin ikinci yılında Medine Müslümanları ile müşrikler arasında, Mekke ile Medine arasındaki bir vadide, Bedir Savaşı vuku buldu. Müslümanlar bu savaştan mucizevî bir şekilde galip ayrıldılar. Sayıları müşriklerin sayısının üçte biri kadar, donanımları ise müşriklerin güçlü donanımlarına karşın yetersiz olsa da Allah'ın yardımıyla zafer kazandılar. Müşrikler geride büyük can kaybı, çok sayıda esir ve ganimet bırakarak Mekke'ye dönmek zorunda kaldılar.

Hicretin üçüncü yılında bir önceki yılın intikamını almak için üç bin (bir başka rivayette beş bin) kişilik bir orduyla müşrikler yine Medine'ye doğru hareket ettiler. Medine dışında İslâm ordusuyla savaşa tutuştular. Uhud Savaşı adıyla bilinen bu savaşta başlangıçta müşrikler hezimete uğradılar, ama sonra Müslümanlar yenildiler, çok sayıda sahabî şehit düştü. İslâm ordusunda direnç gösteren herkes öldürüldü, Hz. Peygamber'in alnı ve dişi yara aldı. Ama Hz. Ali savaşın sonunda dek dimdik ayakta kaldı ve Hz. Peygamber'in mukaddes canını korumak için kılıç salladı. Savaşın sonlarına doğru saha-be Hz. Peygamber'in etrafında toplandı, müşrikler savaştan vazgeçip Mekke'ye hareket ettiler. Bu savaşta da tam bir galibiyet elde edemediler.

Hz. Peygamber bu iki savaştan sonra Arap kâfirlerle ve Yahudîlerle toplam seksen dört savaş yaptı; bunlardan en meşhurları Hendek, Hayber ve Huneyn savaşlarıdır. Bütün bu savaşlarda Muhacir ve Ensâr büyük fedakârlıklar göstermişlerdir. Tarihçilerin görüş birliğiyle aktardıklarına göre İslâm ordusunun en cesur ferdi ve zaferin anahtarı Ali b. Ebu Talib idi.

Hicretin altıncı yılında Hz. Peygamber Ehlikitap halklarının yöneticilerini, mesela Rum Kayseri'ni, Mısır ve Habeşistan

kralları gibi Hıristiyan yöneticiler ile Mecusî İran'ın Şah'ını İslâm'a davet etti.

Hicretin sekizinci yılında, Allah'ın Mekke'nin fethi konusunda verdiği vaat gerçekleşti ve Mekke kan dökülmeden fethedildi. Böylece Hicaz'da İslâm düşmanlarının çıkarları için çalışan ne kadar fesat topluluğu varsa ortadan kaldırıldı. Mekke fethinden kısa bir süre sonra Taif de fethedildi ve İslâm'ın egemenliği, Arabistan yarımadasının tamamına yayıldı.

Hicretin onuncu yılında Hz. Peygamber Veda Haccı olarak bilinen son haccını yapmak üzere Mekke'ye hareket etti. Haceriyesini yerine getirdikten ve halka gerekli olan açıklamaları yaptıktan sonra dönüş yolunda Allah'ın emriyle Hz. Ali'nin velayetini ve hilafetini sahabenin önünde (bu hacca, Arabistan yarımadasının farklı bölgelerinden gelen yetmiş bin, başka bir rivayete göre yüz yirmi bin kişi katılmıştı) açıkladı.

Hz. Peygamber Medine'ye döndükten kısa bir süre sonra vefat etti. Allah'ın selamı onun ve Ehlibeyti'nin üzerine olsun.

Hz. Peygamber'in Manevî Şahsiyeti

Hz. Peygamber, tarih rivayetlerinin kesin bir dille anlattıklarına göre, hayat standartları açısından çok düşük bir muhitte, cehaletin, fesadın ve kötü ahlakın kol gezdiği bir toplumda yetişmişti. Böyle bir muhitte, herhangi bir eğitim öğretimden geçmeden çocukluk ve gençlik yıllarını geçirmişti. Efendimiz asla putlara tapmamış, insanın doğasına aykırı eylemlerde bulunmamıştır. Bununla birlikte böyle bir toplum içerisinde yaşayan biri olarak gündelik yaşamı gürültü koparacak bir geleceği olacağının habercisi de değildi. Yoksul, okula gitmemiş, gözü kulağı kapalı bir yetimin böyle bir geleceğe sahip olabileceği inanılır bir şey değildi.

Hız. Peygamber günlerini bu şekilde geçirirken tertemiz bir yürek, dupduru bir zihinle ibadetle meşgul olduğı bir gece bambaşka bir şahsiyet kazandı.

Suskun derunî şahsiyeti semavî bir şahsiyete dönüştü. Binlerce yıllık inançları hurafe olarak niteledi ve gerçekçi bakış açısıyla insanların inançlarının aslında yalnızca zulümden ibaret olduğunu gördü. Geçmiş ve geleceğı birlikte görerek insanlığın saadet yolunu belirledi. Hız. Peygamber'in görüşü ve duyuşu değışti; hakikat dışında bir şey görmedi, duymadı. Dilinden ilahî kelim, semavî söz ve hikmet cari oldu. Ticaretle, alışverişle günlük işlerini düzenlemekle meşgul olan haletiruhiyesi kanatlanarak dünya işlerinin ıslahına, insan tarafından kurulan bin yıllık dalalet ve zulüm mekanizmasını yerle bir etmeye yöneldi. Hakkı ve hakikati ihya etmek için bir başına kıyam etti. El ele vermiş, iç içe geçmiş, insana korku veren bütün muhalif dünya güçlerini hiçe saydı. İlahî öğretiyi açıkladı ve varlığın bütün gerçeklerini Yaratan'ın yeğâneliğinden elde etti.

Biricik Allah'ın azameti ve kibriyası karşısında kulluğun en güzel göstergesi olan bir dizi ibadeti kapsayan hükümler, kurallar getirdi. İnsan toplumunun bütün sorunlarına yeterli cevabı veren, tevhid öğretisine ve yüce insanî ahlaka saygı esasına dayanan birbirleriyle uyumlu yasaları ve ceza kanunlarını açıkladı.

Hız. Peygamber'in getirdiğı yasaların, bu yasalar ister ibadete ilişkin kurallar olsun ister karşılıklı ilişkileri düzenleyen kanunlar olsun, etki alanları geniştir; insanın farz olunabilecek bireysel ve toplumsal bütün sorunlarına, zamanla ortaya çıkabilecek ihtiyaçlarına cevap vermektedir.

Hız. Peygamber dininin bütün yasalarını evrensel ve ebedî yasalar olarak niteler. Bu, dinin insan topluluklarının dünyevî

ve uhrevî bütün ihtiyaçlarını daima karşılayabileceği anlamına gelir. İnsanların saadete erişebilmeleri için dindar hayat tarzını benimsemeleri gerekir. Kuşkusuz Hz. Peygamber bunu boşu boşuna, üzerinde düşünmeksizin söylememiştir. Bilakis yaratılış âlemi ve dünyanın geleceği üzerinde düşündükten sonra bu sonuca varmıştır. Başka bir deyişle, getirdiği yasalarla insanın fiziksel ve ruhsal doğası arasındaki uyumu açıklığa kavuşturmuş, sonra da gelecekte vuku bulacak gelişmeleri, Müslüman toplumların uğrayacakları zararları genel itibariyle göz önünde bulundurmuş ve dinî ahkâmın ebediliğine hükmetmiştir.

Hz. Peygamber'den elimize ulaşan öngörüler, vefatından hemen sonra ve çok sonra karşılaşılabilecek durumları açıklamaktadır.

Efendimiz dinî öğretiyi ve yasaları, mucizevî belagati ve fesahatiyle belagat sanatının hâkimleri olan Arap fasihlerini bile dize getiren, dünya bilgelerini hayrette bırakan Kur'ân'da insanlara tilavet etmiştir.

Bütün bu işleri yirmi üç yılda yapmıştır. Bu yirmi üç yılın on üç yılı, Mekke kâfirlerinin tahammülfersa işkence ve baskıları altında; on yılı ise dışarıdaki açık ve içerideki gizli düşmanlarla (münafıklar) yapılan savaşlarla, çatışmalarla, seferberliklerle; aynı zamanda sahabenin inançlarını, ahlaklarını ve davranışlarını ıslah etmekle geçmiştir.

Efendimiz bu uzun yolu, hakkı takip etmek ve hakkı ihya etmek yönünde aldığı sarsılmaz kararlar kat etmiştir. Onun gerçekleri gören gözü yalnızca Hakk'a aşındı. Kendi çıkarlarına veya kamunun temayüllerine, hislerine uysa da bir an olsun hakka aykırı bir davranışta bulunmadı. Hak bildiğini kabul etti, geri çevirmedi; batıl bildiğini geri çevirdi, asla kabul etmedi.

Beşinci Dersin Soruları

- 1- Müslümanlar ve kâfirler arasındaki ilk savaş kaç yılında vuku bulmuştur ve adı nedir?
- 2- Hicretin üçüncü yılında hangi savaş vuku bulmuştur?
- 3- Hz. Peygamber kaç yılında Rum, Habeşistan ve İran yöneticilerini İslâm'a davet etmiştir.
- 4- Mekke Fethi'nin tarihi nedir?
- 5- Hicretin onuncu yılında vuku bulan en önemli olay hangisidir?
- 6- Saadete erişebilmeleri için insanların hangi hayat tarzını benimsemeleri gerekir?

Altıncı Ders

HZ. PEYGAMBER'İN MANEVÎ ŞAHSİYETİ FEVKALADE İDİ

- Hz. Peygamber'in Yöntemi
- Nebevî Yöntem
- Altıncı Dersin Soruları

HZ. PEYGAMBER'İN MANEVÎ ŞAHSİYETİ FEVKALADE İDİ

Geçen ders üzerinde insaflica düşünürsek, böyle bir şahsiyetin öyle bir muhitte ortaya çıkmasının mucizevî bir şey olduğunu anlarız. Bu, Allah'ın özel inayetidir; bundan başka bir açıklaması olamaz. Bu yüzdendir ki Allah, Kur'ân'da defalarca Hz. Peygamber'in önceden okuryazar olmadığından, yetim ve fakir oluşundan söz etmekte; Efendimize ihsan buyurduğu şahsiyeti bir mucize saymakta ve böylelikle davetinin hakkaniyetini kanıtlamaktadır. Şöyle buyurur:

“O, seni yetim bulup barındırmadı mı? Seni yolunu kaybetmiş bulup da yol göstermedi mi? Seni fakir bulup zengin etmedi mi?”⁽¹⁾

Yine şöyle buyurur:

“Sen bundan önce ne bir yazı okur, ne de elinle onu yazardın. Öyle olsaydı, batıla uyanlar kuşku duyarlardı.”⁽²⁾

Ve şöyle buyurur:

“Eğer kulumuza indirdiklerimizden herhangi bir şüpheye düşüyorsanız, haydi onun benzeri bir sure getirin,

1- Duhâ, 8.

2- Ankebut, 48.

**eğer iddianızda doğru iseniz Allah'tan gayri şahitlerini-
zi (yardımcılarınızı) da çağırın.”⁽¹⁾**

Hız. Peygamber'in Yöntemi

Hız. Peygamber'in Allah'ın emriyle üzerine dinini temellendirdiğı ve insanların saadet kaynağı olarak gördüğü tek esas tevhid ilkesidir.

Tevhid ilkesine göre yaratılış kaynağı ve ibadet edilmeye değer olan tek varlık Allah'tır; Allah dışından bir varlık karşısında boyun eğilemez, tazimde bulunulamaz.

Buna göre toplumda uygulanması gereken yöntem herkesin eşitliği ve kardeşliğidir. Toplumda hiç kimsenin Allah dışında bir varlığı kayıtsız şartsız hâkim olarak görmemesidir. Yüce Allah şöyle buyurur:

“(Resulüm!) de ki: Ey ehlikitap! Sizinle bizim aramızda müşterek olan bir söze geliniz: Allah'tan başkasına tapmayalım. O'na hiçbir şeyi eş tutmayalım ve Allah'ı bırakıp da kimimiz kimimizi ilahlaştırmasın. Eğer onlar yine yüz çevirirlerse, işte o zaman: ‘Şahit olun ki biz Müslümanlarız!’ deyiniz.”⁽²⁾

Hız. Peygamber bu semavî emre uyarak herkesi eşit ve kardeş gördü ve insanlar arasında eşitliği ve kardeşliği tesis etti. İlahî ahkâmın ve hadlerin icrasında ayrımcılık yapmadı, kimseye ayrıcalık tanımadı. O, tanıdık-yabancı, güçlü-zayıf, zengin-fakir, kadın-erkek arasında fark gözetmedi. Dinî ahkâm ve kurallarını esas alarak herkese hak ettiğini verdi. Kimsenin kimse üzerinde tahakküm kurma ve zor kullanma hakkı yoktur.

1- Bakara, 23.

2- Al-i İmran, 64.

İnsanlar Allah'ın kanunlarının sınırları dışında olabildiğince özgürdürler. (Kuşkusuz kanuna rağmen özgürlüğün yalnızca İslâm'da değil hiçbir toplumsal düzende yeri yoktur.)

Bu toplumsal özgürlük ve sosyal adalet yöntemi idi. Nitekim Yüce Allah, Hz. Peygamber hakkında şöyle buyurur:

“Yanlarındaki Tevrat ve İncil’de yazılı buldukları o elçiye, o ümmi Peygamber’e uyanlar (var ya), işte o Peygamber onlara iyiliği emreder, onları kötülükten meneder, onlara temiz şeyleri helal, pis şeyleri haram kılar. Ağırılıklarını ve üzerlerindeki zincirleri indirir. O Peygamber’e inanıp ona saygı gösteren, ona yardım eden ve onunla birlikte gönderilen nur’a (Kur’an’a) uyanlar var ya, işte kurtuluşa erenler onlardır. De ki: Ey insanlar! Gerçekten ben sizin hepinize, göklerin ve yerin sahibi olan Allah’ın elçisiyim.”⁽¹⁾

Yani ben sizin aranızda Allah’ın bana emrettiği yöntemi uyguluyorum.

Nebevî Yöntem

Bu yüzdendir ki Hz. Peygamber, yaşadığı sürece kendisine ayrıcalık tanımamıştır. Önceden kendisini tanımayan birini asla daha önce tanıdıklarından ayrı utmazdı. Ev işleri yapar, herkesle yüz yüze görüşür, ihtiyaç sahiplerini bizzat dinlerdi. Taht üzerinde veya başköşede oturmazdı. Yolculuğa çıkarken teşrifatlı törenler istemezdi. Eline para geçtiğinde ihtiyacı kadarını harcar, geri kalanını fakirlere verirdi. Kimi zaman da ihtiyacı olduğu halde bütün parasını ihtiyaç sahiplerine verir, kendisi aç kalırdı. Fakirler gibi yaşar, fakirlerle oturup kalkardı. Başkalarının hakları konusunda asla tolerans göstermezdi,

1- A'râf, 157-158.

ama şahsî hakları konusunda olabildiğince affediciydi. Mekte Fethi'nde Kureyş ileri gelenlerini huzuruna çıkarttıklarında, hicretten önce uğradığı onca eziyete, hicretten sonra çıkardıkları fitneye ve savaşlara karşın asla sert çıkmadı, hepsini affetti. Allah'ın selamı O'nun ve Ehlibeyti'nin üzerine olsun!

Altıncı Dersin Soruları

- 1- İslâm dininin esası nedir?
- 2- Toplumda tevhidin gerçekteşmesi ne anlama gelir?
- 3- İnsan hayatında tevhidin toplumsal etkisi nedir?

Yedinci Ders

İMAMET (1)

Kısaca Masum İmamlar'ın (a.s) Hayatları

- İmamet Delili
- İmam'a Her Zaman İhtiyaç Duyulur
- İmamın Masumiyeti
- İmam'ın Ahlakî Faziletleri
- İmam'ın İlmi
- İmamların İsimleri
- İmamların Hayatlarına Kısa Bir Bakış
- Yedinci Dersin Soruları

KISACA MASUM İMAMLAR'IN (A.S) HAYATLARI

İmamet

İmamet, dünya hayatında dinî önderlik anlamına gelir. Önder olan kimseye imam denilir. Şia, Hz. Peygamber'in vefatından sonra Allah'ın bir imam atadığına ve bu imamın dinî ahkâmın ve öğretinin koruyucusu olup halkı doğru yola yönelttiğine inanır.

İmamet Delili

Nübüvvet bahsinde açıkladığımız üzere Allah'ın mahlûkatına inayeti mahlûkattan her bir mahlûku belirlenmiş hedefine (ki bu hedef, kemale ulaşmaktır) yönlendirmesidir. Mesela meyve ağacı gelişip büyüyerek tomurcuklanır, meyve vermeye yönlendirilir. Meyve ağacının izlediği yol, bir kuşun yolundan farklıdır. Kuş da kendine özgü bir yol izler ve belirlenmiş hedefine ulaşır; bir ağaç için biçilmiş yolu izlemez ve ağacın hedefine ulaşmayı amaçlamaz. Bu şekilde her mahlûk kendisi için belirlenmiş hedefe, kendi doğasına uygun yola yönlendirilir. Açık ki Allah'ın mahlûkatından biri olan insan da bu genel kuralın kapsamında hedefine yönlendirilir.

Ayrıca yine önceki derste insanın saadete irade yoluyla erişebileceği açıklığa kavuşmuş idi. İnsana özgü ilahî hidayet

ancak davet, tebliğ, peygamberler aracılığıyla din gönderme yoluyla gerçekleşir. Böylelik, ayet-i kerimede de işaret edildiği üzere, insana hüccet tamamlamış olur:

“Müjdeleyici ve sakındırıcı olarak peygamberler gönderdik ki insanların peygamberlerden sonra Allah’a karşı bir bahaneleri olmasın!”⁽¹⁾

Peygamber göndererek din tesis etmekle ilgili delilin aynısı, peygamberden sonra, Allah’tan vahiy alma ve nübüvvet dışında kemal sıfatlarda peygamberle aynı özellikte olan, yani ismet sıfatına sahip olup dini koruyan ve insanlara önderlik eden imamın tayini açısından da geçerlidir. Böyle bir kimse dinî öğretiyi ve kuralları el değmeden, ilk haliyle koruyacak ve insanlara önderlik edecektir. Böyle olmazsa eğer, genel hidayet düzeni bozulur ve insanların Allah’a karşı bahaneleri olur.

İmam’a Her Zaman İhtiyaç Duyulur

Nasıl ki akıl hataya düştüğü için insanların peygamber ihtiyacını tam anlamıyla karşılayamazsa, ümmetin âlimleri ve onların tebliğleri de insanların imam ihtiyacını karşılayamaz. Zira açıklandığı üzere mesele insanların dine uymaları veya uymamaları değildir; mesele, Allah’ın dininin el değmeden, değişmeksizin ve dönüşmeksizin insanlara ulaşmasıdır.

Âlimler, salih ve takvalı olsalar dahi hatadan ve günahtan masun değildirler. İstemeyerek de olsa dinî öğretinin ve kuralların bir kısmını değiştirme veya göz ardı etme ihtimalleri söz konusudur. Bunun en güzel örneği İslâm içerisindeki farklı mezhepler ve görüş ayrılıklarıdır.

Buna göre imamın varlığı zorunludur. Onun sayesinde dinî öğreti ve kurallar oldukları şekliyle muhafaza edilebilir, in-

1- Nisa, 165

sanlar da istidatları ölçüsünde imamın yol göstericiliğinden faydalanırlar.

İmamın Masumiyeti

Yukarıdaki ifadelerimizden imamın da peygamber gibi hatadan ve günahattan masum olması gerektiği anlaşılmış oldu. Çünkü imam masum olmadığı takdirde dinî davet eksik kalacak, ilahî hidayet etkisini kaybedecektir.

İmam'ın Ahlakî Faziletleri

İmam, ahlakî açıdan şecaat, iffet, cömertlik, kahramanlık ve adalet gibi birtakım faziletlerle sahip olmalıdır. Çünkü günahattan masum olan kimse bütün dinî kuralları hayatına geçirir ve güzel ahlak dinin gerekliklerinden birisidir.

İmam'ın ahlakî faziletler bakımından insanların hepsinden üstün olması gerekir; zira birisinin kendinden üstün birisine liderlik etmesinde bir sakınca yoktur, ancak ilahî adalet buna izin vermez.

İmam'ın İlmi

İmam, dinin hamisi ve insanların önderi olduğundan insanların dünyevî ve uhrevî ihtiyaçlarını, insanın saadetiyle ilişkili meseleleri bilmelidir. Çünkü cahil bir önder akıl açısından kabul edilemez olduğu gibi böyle bir kimsenin önderliği genel hidayet kuralı açısından da anlamsızdır.

Hidayet İmamları (a.s)

Hz. Peygamber'in vefatından sonra onun halifeliğini, insanların dinî ve dünyevî önderliğini üstlenen Hidayet İmamla-

rı (a.s) on iki kişidir. Bu konuda Şîî ve Sünnî tariklerle Hz. Peygamber'den çok sayıda hadîs rivayet edilmiştir. Ayrıca her imam kendisinden önce gelen imam tarafından belirtilmiştir.

İmamların İsimleri

- 1- Hz. Emîrû'l-Müminin Ali b. Ebi Tâlib (a.s)
- 2- Hz. İmam Hasan Mücteba (a.s)
- 3- Seyyidü's-Şüheda Hz. İmam Hüseyin (a.s)
- 4- Hz. İmam Seccâd (a.s)
- 5- Hz. İmam Muhammed Bâkır (a.s)
- 6- Hz. İmam Cafer Sâdık (a.s)
- 7- Hz. İmam Musa Kâzım (a.s)
- 8- Hz. İmam Rıza (a.s)
- 9- Hz. İmam Muhammed Taki (a.s)
- 10- Hz. İmam Ali Naki (a.s)
- 11- Hz. İmam Hasan Askerî (a.s)
- 12- Hz. İmam-ı Zaman Hüccet İbni'l-Hasan (a.s)

İmamların Hayatlarına Kısa Bir Bakış

On İki İmam, Hz. Peygamber'in vefatından sonra iki yüz elli yıl boyunca halkın arasında olmuşlardır. Ancak Hz. Peygamber'in vefat ettiği günden itibaren İmamlar'a muhalefet edenler ortaya çıkmış, farklı vesilelerden faydalanarak hilafet makamını gasp etmiş, dini doğâl yolundan saptırmışlardır. Bunun dışında söz konusu muhalif gürüh kendi konumlarını sağlama almak, hükümetlerini muhtemel bütün tehlikeler-

den korumak için Hz. Peygamber'in Ehlibeyti'nin nurunu söndürmeye, İmamlar'ı ortadan kaldırmaya çalışmışlardır. Hidayet İmamları bu yüzden genel bir ıslah hareketi başlatamamışlar; başka bir deyişle dinî öğretiyi, şeriatı ve Hz. Peygamber'in sünnetini İslâm toplumun içerisinde kamuya anlatamamışlardır.

Müminlerin Emîri Ali (a.s) elli yıllık zahirî hilafet döneminde iç savaşlarla, Talha, Zübeyir, Âişe, Muâviye gibi hükümleri ihlal edip kanlı savaşlara imza atan nüfuzlu sahabeyle uğraşmaktan yüce hedeflerini hayata geçirememiştir.

Bu yüzden ki Hidayet İmamları bütün insanları terbiye etme, yetiştirme görevinden tenezzül edip, özel talebeler yetiştirmek, genel birtakım ıslahatlar yapmak ve (imkân ölçüsünde) iyiliği emredip kötülükten sakındırmakla yetinmişlerdir. Yani dinî öğretiyi ve kurallar bağlamında doğru sözü açıkça dile getirip insanları yüce amaçlara yöneltmek için yönetimi ele geçirmek yerine, istidatlı ve salahi yetli birtakım özel talebeler yetiştirmekle yetinmiş, dönemlerindeki zalim hükümetlere karşı iyiliği emredip kötülükten sakındırmak amacıyla kıyam etmişlerdir. Böylelikle dini tamamen yok olmaktan kurtarmışlar, Allah'ın apaçık dininin günbegün sesiz sedasız nurunu yaymasına, ilk şekline dönüp bütün âlemi aydınlatacağı güne kavuşmasına olanak sağlamışlardır.

Bu gerçek, Hidayet İmamları'ndan her birinin imametleri döneminde yaşadıkları muhitte izledikleri yöntem incelendiğinde açıkça ortaya çıkar.

Yedinci Dersin Soruları

- 1- İmamet nedir, açıklayınız.
- 2- İmamet delillerinden bir tanesini yazınız.

- 3- Niçin imama muhtacız, açıklayınız.
- 4- İmamın masum olması niçin gereklidir, açıklayınız.
- 5- İmamlar niçin ahlakî faziletlere sahip olmalıdırlar, açıklayınız.
- 6- İmam'ın ilminin sınırları ne kadardır?
- 7- Hz. Peygamber'in vefatından sonra imamlar kaç yıl insanların arasında olmuşlardır?
- 8- Hidayet İmamlarının Hz. Peygamber'in vefatından sonra en önemli işi ne olmuştur?

Sekizinci Ders

İMAMET (2)

Masum İmamlar'ın Yöntemleri

- Müminlerin Emîri'nin (a.s) Yöntemi
- İmam Hasan Müçteba ve İmam Hüseyin (a.s)
- İmam Hasan Müçteba (a.s)
- İmam Hüseyin (a.s)
- Sekizinci Dersin Soruları

MASUM İMAMLAR'IN YÖNTEMLERİ

Müminlerin Emîri'nin (a.s) Yöntemi

Hız. Peygamber'in vefatından sonra bildiğimiz gibi Müslümanların yönetimi Allah'ın bildirmesi üzerine nassla Müminlerin Emîri'ne geçmişti. Ancak nassla belirlenen velayet, seçimle belirlenen halifelige dönüştü; hilafet koltuğunu da başkaları işgal etti.

Hız. Ali ve seçkin sahabeden Ebuzer ve Mikdad gibi bazıları insanlara bu konudaki hükümleri, nassı hatırlattılsa da müspet bir cevap alamadılar.

Hız. Ali insanlardan uzaklaşmıştı; bir süre evinde kalıp Kur'an'ı bir araya getirmekle meşgul oldu. Daha sonra bir grup sahabenin eğitim öğretimiyle ilgilendi. Hız. Ali, Hız. Peygamber dönemindeki parlak ve rekabet kabul etmez geçmişine rağmen -Hız. Peygamber'in veziri, İslâmî fetihlerin kilidiydi ve ilim, hâkimlik, hitabet ve diğer manevî faziletler açısından bütün Müslümanlardan üstündü- I. Halife zamanında devlet işlerinde kendisinden istifade edilmedi. O yalnızca Allah'a ibadetle ve sayılı birkaç sahabeyi yetiştirmekle meşgul oldu. Sıradan bir insan gibi yaşadı.

II. Halife'nin hilafeti döneminde Hız. Ali, her ne kadar kendisine hassas konumlarda bir görev verilmediyse de, bir ölçüde ilgi gördü; önemli işlerde görüşüne başvuruldu, kendisine

danışıldı. Nitekim II. Halife defalarca “Ali olmasaydı Ömer helak olurdu.” demiştir.

III. Halife’nin hilafeti döneminde ise halkın Hz. Ali’ye teveccühü arttı. Yirmi beş yıl boyunca eğitim öğretim halkası genişlemiş, ilminin ışıkları daha geniş bir alanı aydınlatmıştı; öyle ki velayet mektebinde doğrudan veya dolaylı yoldan eğitim gören birçok insan işbaşına gelmişti.

III. Halife’nin öldürülmesinden sonra hilafeti kabul etmesi için Hz. Ali’ye baskı yaptılar. Bunun üzerine Hz. Ali, yönetim işini eline aldı. Uzun zamandır unutulmuş Hz. Peygamber’in sünnetini ihya etti, sosyal adaleti hayata geçirdi ve yersiz imtiyazları ortadan kaldırdı. Kural tanımayan yöneticileri ve valileri görevden aldı, beytülmalde yağmalanan mallarla halifenin ona buna bağışladığı taşınmazları geri aldı. Dinî kurallara uymayanları cezalandırdı.

Yağmacı ve menfaatçi bir grup nüfuz sahibi, kendi çıkarlarının tehlikeye girdiğini görünce muhalefet bayrağını ellerine aldılar ve Osman’ın intikamını alma bahanesiyle kanlı iç savaşlar başlattılar. Bu iç savaşlar Hz. Ali’yi yeni ıslahatlar yapmaktan alıkoymuştu.

Hz. Ali beş yıllık hilafet süresince birçok sorunla karşı karşıya kalmış olsa da birçok insan yetiştirmiş, muhtelif ilim alanlarında çok değerli hazineleri sarıh beyanıyla bizlere hatıra olarak bırakmıştır. Bu cümleden olarak Arapça dilbilgisi olan nahiv ilmi Hz. Ali Efendimiz tarafından geliştirilen bir ilim dalıdır.

Hz. Ali’nin vasıfları söze sığmaz, faziletleri saymakla bitmez. Tarihte Efendimiz kadar düşünürleri meşgul etmiş, mütefekkirleri etkisi altına almış başka bir şahsiyet yoktur.

İmam Hasan Mücteba ve İmam Hüseyin (a.s)

Şia ve Sünnî kaynaklarında Hz. Peygamber'den (s.a.a) şöyle nakledilir:

“Benim bu iki oğlum imamdır; ister imamet için kıyam etsinler, ister bir kenara çekilsinler.”

İmam Hasan ve İmam Hüseyin'in imamet dönemlerinin büyük kısmı Muâviye'nin saltanatı dönemine rastlar. Bu dönem, Masum İmamlar'ın iki yüz elli yıllık imamet dönemlerinin en karanlık ve en üzüntü verici dönemidir. İmam Hasan (a.s) altı aylık zahirî hilafetinde, İmam Hüseyin (a.s) ise Muâviye'den sonra yaşadığı altı aylık ömründe görünürde yenilgiyle sonuçlanan, iç yüzünde ise gerçek birer zafer ve fetih olan birtakım girişimlerde bulundular.

İmam Hasan Mücteba (a.s)

İmam Hasan Mücteba (a.s) değerli babasının şehadetinden sonra hilafet makamına geçti ve Muâviye'nin gailisini bertaraf etmek için ordu donatmakla meşgul oldu. İnsanlar arasında dedesi ve babası gibi yaşadı, ancak bir süre sonra Muâviye'nin gizli ihlalleri karşısında çalışmalarının sonuçsuz kaldığını gördü. Ordu komutanları Muâviye ile anlaşmışlardı; öyle ki İmam Hasan'ı elleri bağlı halde Muâviye'ye teslim edebilir veya öldürebilirlerdi.

Böyle bir durumda İmam Hasan'ın (a.s) Muâviye ile savaşı kesin yenilgiden başka bir sonuç vermeyecekti. Üstelik İmam Hasan yakınlarıyla birlikte kıyam edip şehit olsaydı bu durum Muâviye'nin saltanatında herhangi bir sarsıntıya yol açmayacak, halkın uyanmasına da fayda sağlamayacaktı. Çünkü Muâviye arabozucu siyasetiyle kolaylıkla İmam Hasan'ı çeşitli yöntemlerle, hatta yakınlarının eliyle öldürtebilir,

sonra da yas meclisleri düzenleyip kan davasında bulunabilir, Hz. Peygamber'in oğlunun kanına bulanen ellerini paklayabilirdi. Bu yüzdendir ki İmam Hasan, belli şartlar çerçevesinde Muâviye ile barış anlaşması imzalamayı kabul etmiştir. Ancak Muâviye anlaşma maddelerinde belirlenen kuralları çiğnemiş, hiçbirini uygulamamıştır.

İmam Hasan anlaşma imzalayarak kendi canını, kardeşi İmam Hüseyin'in, yakınlarının ve ashabının canlarını gerçekleşmesi kesin bir tehlikeden korumuş, seçkin ashabından görünüşte İslâm olan toplumun yanında hakiki bir toplum oluşturabilmiş ve İslâm'ı yok olmaktan korumuştur.

Kuşkusuz Muâviye İmam Hasan'ın bu uygulamasının gerçek yüzünü anlamayacak biri değildi. Bu yüzden barış sağlandıktan ve tam anlamıyla yönetimi ele geçirdikten sonra İmam Ali ashabından ve yaranından kimi bulduysa çeşitli bahanelerle ortadan kaldırmıştır. Oysa anlaşma şartlarından birisi Ehlibeyt'i sevenlerin güvende olmasıydı.

Ama Muâviye Peygamber Ailesi'nin canına kastetmekle de kalmadı, oğlu Yezid'in veliahtlığını sağlamlaştırmak için hazırlık yaptı. İmam Hasan'ı eşini kullanarak zehirletti; çünkü anlaşma şartlarından birisi Muâviye'den sonra tekrar İmam Hasan'ın halife olmasıydı.

İmam Hüseyin (a.s)

İmam Hüseyin (a.s), değerli ağabeyinden sonra Allah'ın emri ve kardeşinin vasiyeti üzerine imam oldu. Muâviye'nin hilafeti döneminde yaklaşık on yıl boyunca İmam Hasan'ın metodunu izledi. Muâviye yaşadığı sürece etkili bir eylemde bulunamadı.

Muâviye'nin ölümünden sonra oğlu Yezid hilafet makamını işgal etti. Emevî saltanatı en ihtişamlı, güçlü döneminde

olsa da Yezid kayıtsız davranıyor, babası Muâviye gibi görünüşte de olsa şeriatı uymuyordu; mukaddesatı açıkça alaya alıyordu.

Bu çirkinlikler İmam Hüseyin'e Yezid'e muhalefet etmek, hak ve adalet uğruna kıyam etmek için uygun fırsatı sağlamıştı. Emevilerin korku veren kudretine karşı gelmek kesin bir yenilgiyle sonuçlanacak olsa da İmam Hüseyin'in ve yaranının mazlumca şehit edilmeleri hak ve adalet yolunda İslâm'a yeni bir çehre kazandırmış, taze gönülleri İmam Hüseyin'e bağlamıştır.

İmam Hüseyin Yezid'e biat etmekten kaçındı. Bir süre Allah'ın Evi'nde kaldıktan sonra kıyam etti ve Kerbela'da Yezid askerleriyle yaptığı savaşta çocukları, kardeşleri, akrabaları ve dostlarıyla birlikte şehit oldu. Yezid askerleri İmam Hüseyin'i şehit ettikten sonra eşyalarını yağmaladılar; kadınları ve kızları (aralarında İmam Ali'nin kızı Hz. Zeyneb de vardı) esir alıp onları Kerbela şehitlerinin kesik başları eşliğinde Kufe'ye, oradan da Şam'a, Yezid'e götürdüler. Şehitlerin parça parça olmuş başsız bedenleri, Kerbela çölünde üç gün üç gece toprağın üzerinde kaldı.

Bu can yakıcı olay Hz. Peygamber'in Ehlibeyt'inin amacının Emevilerin ve taraftarlarınıninkinden çok farklı olduğunu açıkça ortaya koydu ve hakkı batıldan açıkça ayırdı.

Bu olay kısa sürede İslâm âleminin köşe bucağında duyuldu ve inkılâbî hareketlerin ortaya çıkmasına neden oldu. On iki yıl süren kanlı çatışmalar meydana geldi ve sonunda Emevî saltanatını yıkan ana nedene dönüştü.

Kerbela Olayı'nın en açık etkisi Ali b. Ebi Talib'in velayetini gönüllere yerleşmesi oldu. İçsel bir dönüşüm yaşayan büyük bir grup, Hz. Peygamber'in Ehlibeyt'inin muhabbetini şiar

edindiler ve günbegün çoğaldılar. Bugün dünyanın dört bir yanında yüz milyona yakın Şîî bulunmaktadır.

Sekizinci Dersin Soruları

- 1- İmam Ali (a.s) halife olunca nasıl hükümet etti?
- 2- İmam Ali (a.s) insanlardan uzakta, evinde kaldığı süre içerisinde neler yaptı?
- 3- İmam Hasan'ın (a.s) zahirî hilafeti kaç yıl sürdü?
- 4- İmam Hasan (a.s) Muâviye ile niçin savaşamadı?
- 5- İmam Hasan (a.s) nasıl şehit oldu?
- 6- İmam Hüseyin'in (a.s) kıyamının İslâm'ın ihyasındaki etkisi nasıl oldu, açıklayınız.

Dokuzuncu Ders

İMAMET (3)

Masum İmamlar'ın Yöntemleri

- İmam Seccad (a.s)
- İmam Muhammed Bâkır (a.s)
- İmam Cafer Sâdık (a.s)
- İmam Musa Kâzım (a.s)
- Dokuzuncu Dersin Soruları

MASUM İMAMLAR'IN YÖNTEMLERİ

İmam Seccad (a.s)

İmam Seccad'ın (a.s) imamet dönemi, genel itibariyle diğer İmamlar'ın yöntemleriyle uyumlu iki bölüme ayrılır. İmam Seccad, Kerbela faciasında değerli babasıyla birlikte bulunmuş, Hüseyinî harekette yer almıştır. Babasının şehadetinden sonra esir alınarak Kerbela'dan Kufe'ye, oradan Şam'a götürülmüştür. Esaret süresinde asla takiyye yapmamış, korkusuzca hakkı ve hakikati izhar etmiştir. İçinde bulunduğu durumun gereği olarak ancak irat ettiği hutbelerle hakikati açıklayabilmiş, bu şekilde Ehlibeyt'in hakkaniyetini ve üstünlüğü herkese hatırlatmış; babasının mazlumluğunu, Emevîlerin başlarına getirdikleri zalimane, acımasız musibetleri ortaya çıkarmış ve halkın duygularının deniz misali taşmasına sebep olmuştur.

İmam Seccad, ancak esaret döneminden sonra Medine'ye dönebildi. Bu dönemde ortalık sakinleşmiş, İmam Seccad da evinin kapısının yabancılara kapatarak ibadetle meşgul olmuş; sessiz sedasız Hak ve hakikat takipçisi insanlar yetiştirmiştir. İmam Seccad, otuz beş yıllık imameti boyunca doğrudan veya dolaylı olarak çok sayıda insan yetiştirmiş, İslâm maarifini kalplerde yerleştirmiştir.

İmam Seccad'ın mihrapta semavî bir dille Allah'a yalvarıp yakardığı duaları ihtiva eden *Sahife-i Seccadiye* adlı eseri tek başına bütün İslâm maarifini içeren kapsamlı bir eserdir.

İmam Muhammed Bâkır (a.s)

İmam Muhammed Bâkır'ın (a.s) imamet döneminde dinî ilimlerin yayılması için uygun ortam büyük ölçüde hazırlanmıştı. İmam Muhammed Bâkır'dan önceki dönemde Emevîlerin baskısıyla Ehlibeyt fıkhrına dair hadîsler, sahabenin Hz. Peygamber'den naklettiği beş yüz binden fazla hadîsle birlikte yok olmuştu.

Kısaca özetlemek istersek, İmam Seccad'ın, Kerbela faciasından sonraki otuz beş yıllık imamet süresinde yaptığı çalışmalarla Şîî nüfusunda ciddi bir artış olmuş, kalabalık bir Şîî cemaati vücuda gelmişti ancak bu cemaat İslâm fıkhrından yoksundu.

Öte yandan Emevîler, iç muhalefet, bencillik ve yetersizlik gibi sebeplerle iyice zayıflamıştı. Beşinci İmam, bu fırsatı değerlendirdi ve Ehlibeyt ilmini ve İslâm fıkhrını yaymaya çalıştı. Ders halkalarından topluma yüzlerce âlim kazandırdı.

İmam Cafer Sâdık (a.s)

Altıncı İmam İmam Cafer Sâdık (a.s) zamanında İslâm ilimlerini yaymak için ortam daha da müsaitti. Çünkü bir taraftan İmam Bâkır'ın (a.s) hadîsleri yayma yönündeki çalışmaları, öte yandan onun mektebinde yetişen âlimlerin tebliğleri hal-kın İslâm maarifine ve Ehlibeyt ilmine olan ihtiyacının farkına varmasını sağladı.

Emevî devletinin yıkılması, onun yerine geçen Abbasî devletin henüz istikrar bulamamış olması da bunda etkili oldu.

Abbasîler amaçlarına ulaşip Emevileri yıkmak için Ehlibeyt'in mazlumluluğu ve Kerbela şehitlerinin intikamı sloganını gündeme getirmişlerdi. Bu bakımdan Ehli-i Beyt İmamları'na karşı görünüşte de olsa iyi geçiniyorlardı.

İmam Sâdık (a.s) çeşitli ilim dallarında ders hakları kurdu; farklı bölgelerden âlimler ve bilginler bölük bölük evinde toplanıyorlar, huzuruna varıyorlar, ahlak, peygamber kıssaları, hikmet gibi İslâm maarifinin muhtelif alanlarında İmam Sâdık'a sorular soruyor, cevaplar alıyorlardı.

İmam Sâdık her tabakadan insanla tartışıyor, farklı dinlere mensup insanlarla münazarada bulunuyor, çeşitli ilim dallarında talebeler yetiştiriyordu. O dönemde İmam Sâdık'ın sözlerini ve açıklamalarını ihtiva eden ve "usul" adı verilen yüzlerce kitap yazılmıştı.

Şia, İslâm'ı Hz. Peygamber'in Ehlibeyt'i'nin öğrettiği şekilde yaşar. Şiîler dinî meselelerde İmam Sâdık'ın ilminden faydalanarak her türlü iphamdan kurtulmuş, mezheple ilgili bilinmeyenleri onun şifa veren açıklamalarıyla açıklığa kavuşturmuşlardır. Ehlibeyt'in yolu olan Şia mezhebi halk arasında bu yüzden Caferîlik olarak isimlendirilmiştir.

İmam Musa Kâzım (a.s)

Abbasîler, Emevileri ortadan kaldırdıktan sonra hilafeti ele geçirdiler ve Hz. Fâtıma evladına yönelerek bütün güçleriyle Peygamber evladiyla mücadele ettiler; bir kısmının boynunu vurdular, bir kısmını diri diri gömdüler, bir kısmını bina temellerine veya duvar aralarına sıkıştırdılar. Altıncı İmam'ın evini ateşe verdiler, kendisini birkaç kez Irak'a çağırdılar. Bu nedenle İmam Sâdık'ın hayatının son döneminde takiyye daha da önem kazandı. İmam Sâdık göz hapsinde tutulduğundan Şia'nın önde gelenleri dışında kimseyi kabul etmiyordu. So-

nunda ikinci Abbasî halifesi Mansur tarafından zehirlenerek şehit edildi. Bu nedenle Yedinci İmam, İmam Musa Kâzım döneminde muhaliflerin baskıları daha şiddetlendi ve arttı.

İmam Musa Kâzım (a.s) takiyye etmekle birlikte İslâmî ilimlerin intişarı için de çalıştı. Şiîlere büyük bir hadîs külliyyatı bıraktı; nitekim İmam Musa Kâzım'dan fıkıh konusunda rivayet olunan hadisler, İmam Muhammed Bâkır ve İmam Sâdık (a.s) dışarıda tutulursa, diğer İmamlar'dan nakledilen hadislerden çok daha fazladır. İmam Musa Kâzım döneminde takiyye etmek elzem olduğundan kendisinden nakledilen rivayetlerde genellikle adı zikredilmemiş, bunun yerine "Âlim" veya "Salih Kul" ifadeleri kullanılmıştır.

İmam Musa Kâzım dört Abbasî halifesiyle aynı dönemde yaşamış (Mansur, Hadi, Mehdi ve Harun) ve hepsinden baskı görmüştür. Sonunda Harun'un emriyle hapse atılmış ve yıllarca süren ve nakillerle geçen hapis hayatından sonra hapiste zehirlenerek şehit edilmiştir.

Dokuzuncu Dersin Soruları

- 1- İmam Seccad'ın (a.s) dini ihya yöntemi hakkında bilgi veriniz.
- 2- Sahife-i Seccadiye hakkında bilgi veriniz.
- 3- İmam Bâkır'ın (a.s) dinin ihyasındaki en önemli rolü ne idi, açıklayınız.
- 4- Şia mezhebi niçin Caferîlik adıyla tanınmıştır, açıklayınız.
- 5- İmam Sâdık'ın (a.s) ünlü kimyager talebesinin adını nedir?
- 6- Âlim ve Salih Kul lakapları hangi İmam için kullanılmıştır?

Onuncu Ders

İMAMET (4)

Masum İmamlar'ın Yöntemleri

- İmam Rıza (a.s)
- İmam Muhammed Taki, İmam Ali Naki ve İmam Hasan Askerî (a.s)
- İmam-ı Zaman: Beklenen Mehdî (a.s)
- Onuncu Dersin Soruları

MASUM İMAMLAR'IN YÖNTEMLERİ

İmam Rıza (a.s)

Yaşadıkları dönemleri göz önüne alan her akıl sahibi insan Ehlibeyt'in (a.s) çağdaşı halifelerin onlara uyguladıkları işkence ve baskıların, sürekli soruşturma halinde olduklarının ve Şiîlerine eziyet ettiklerinin farkına varır. Buna karşın günden güne Şiîlerin sayısında artış olmuş, imanları kuvvetlenmiş; hilafet kurumu onların nazarında çirkin bir şey olarak görünmüştür.

Bu durum, Masum İmamlar'ın çağdaşı halifeler için huzursuzluk ve sıkıntı veren bir ukdeye dönüşmüştü. Aslında onlar bu durum karşısında aciz ve çaresiz kalmışlardır.

Yedinci Abbasî halifesi Me'mun, İmam Rıza'nın (a.s) çağdaşıydı. Kardeşi Emin'i öldürerek hilafet makamına ulaşmıştı. Şimdi de kendisini durmadan rahatsız eden, kaygılandırıran sıkıntıdan kurtulmak, Şia'nın defterini baskı ve zorbalık dışında bir yolla dürmek istiyordu.

Bu amaçla uygulamaya koyulduğu siyaset şuydu: İmam Rıza'ya veliahtlık makamı verecek, böylece onu fasit hilafet kurumuna dâhil ederek Şiîlerin gözünde küçültecek, İmam'ın masum ve pak olduğu inancını zedeleyecekti. Böylece Şia mezhebinin esası olan imamet makamı imtiyazını kaybedecek, Şia mezhebi temelden çökecekti.

Bu amacına ulaşabildiği takdirde başka bir başarı daha elde edecekti; Fatıma evladının Abbasî hilafetini yıkmak için arka arkaya başlattığı kıyımları önleyecekti. Çünkü Fatıma evladı hilafetin bilahare kendilerine geçeceğini gördüklerinde kendiliğinden kanlı kıyımlardan vazgeçeceklerdi. Amacına ulaştıktan sonra İmam Rıza'yı (a.s) şehit etmesinin Me'mun açısından bir sakıncası da yoktu.

Me'mun, İmam Rıza'yı önce halife olmaya, sonrasında ise veliaht olmaya davet etti. Önce ısrar etse de sonradan tehdit etmeye başladı. Bunun üzerine İmam Rıza azil, atama vb. yasama ve yürütme işlerine müdahil olmamak şartıyla veliahtlığı kabul etti.

Bu ortamda halkın hidayetiyle uğraştı; elinden geldiğince mezhep ileri gelenleri ve din adamlarıyla tartıştı, İslâm maarifine ve dinî hakikatlere dair değerli açıklamalarda bulundu. (Me'mun'un da mezhep tartışmalarına aşırı ilgisi vardı.) İmam Rıza'dan İslâm maarifine dair naklolunan hadîsler çokluk açısından Müminlerin Emîri'nin açıklamalarına benzer; bu konuda diğer İmamlar'dan naklolunan hadîslerden daha fazladır.

İmam Rıza'nın bir başka bereketi şuydu: Değerli babalarından naklolunan ve Şiîler arasında sineden sineye aktarılan hadîsler İmam Rıza'ya sunuluyor, onun işaret ve teşhisiyle kirli ellerin müdahale ettiği uydurma ve mevzu hadisler aydınlatılarak açıklanıyordu.

İmam Rıza, veliaht unvanıyla Medine'den Merv'e yaptığı yolculuğu sırasında gittiği her yerde, bilhassa İran'da halk tarafından coşkuyla karşılanıyordu. Her taraftan bölük bölük kendisini görmeye geliyorlar, mum etrafında uçuşan kelekler gibi onun etrafına toplanıyorlar, ondan dinî ahkâmı ve maarifi öğreniyorlardı.

Me'mun halkın ilgisini görünce siyasetinin yanlışlığının farkına vardı ve siyasi yenilgisini örtbas etmek için İmam Rıza'yı zehirleterek şehit etti. Bundan sonra Şiîlere yönelik önceki halifelerin siyaseti tekrar uygulanmaya başlandı.

İmam Muhammed Taki, İmam Ali Naki ve İmam Hasan Askerî (a.s)

İmam Muhammed Taki, İmam Ali Naki ve İmam Hasan Askerî'nin yaşadıkları ortam birbirine benziyordu. Me'mun İmam Rıza'nın şehadetinden sonra tek evladı İmam Muhammed Taki'yi Bağdat'a çağırttı ve ona ilgi alaka gösterdi. Kızını İmam'la evlendirip kendi yanına yerleştirdi.

Dostane bir davranış gibi görülse de Me'mun'un bunu yapmaktaki amacı İmam'ı sürekli gözetim altında tutmaktır.

İmam Ali Naki ile İmam Hasan Askerî'nin dönemin hilafet merkezi olan Samirra'da ikamet etmeleri de aslında birer göz hapsiydi.

Bu üç İmam'ın imamet süreleri toplamda elli yedi yıldır. O dönemde İran'da, Irak'ta ve Suriye'de yaşayan Şiîlerin nüfusu yüz binden fazlaydı ve aralarında binlerce hadîs râvisi vardı. Buna karşın söz konusu üç İmam'dan nakledilen hadislerin sayısı çok azdır. Bunda ömürlerinin kısa olmasının da etkisi vardır. Dokuzuncu İmam yirmi beş yaşında, Onuncu İmam kırk yaşında, On Birinci İmam ise yirmi yedi yaşında şehit olmuşlardır. Bütün bunlar onların dönemlerinde muhaliflerin kontrolünün ne kadar şiddetli olduğunun apaçık delilleridir. Bu yüzden İmamlar, vazifelerini özgürce yerine getirememiş, ancak usule ve fûrua ait meselelerde onlardan çok değerli rivayetler nakledilmiştir.

İmam-ı Zaman: Beklenen Mehdî (a.s)

İmam Hasan Askerî zamanında hilafet merkezi, nasıl olursa olsun İmam'ın halefini ortadan kaldırma kararı almıştı. Bu şekilde imamet kurumunu ve Şiîliği ortadan kaldırmak istiyorlardı. İmam Hasan Askerî, bu açıdan da göz hapsinde tutuluyordu.

Bu yüzden İmam-ı Zaman'ın (a.s) doğumu gizlendi. Altı yaşına kadar, babası hayatta olduğu sürece gizli tutuldu. Şia'nın hasları dışında onu kimse görmemişti.

Babası şehit olduktan sonra İmam-ı Zaman Allah'ın emriyle gaybete gitti. Küçük gaybet denilen bu dönemde birbiri ardında niyabet makamına ulaşan dört naip vasıtasıyla Şiîlerin sorularını cevaplıyor, sorunlarını çözüyordu.

İmam Zaman küçük gaybetin ardından büyük gaybete gitti; Allah'ın emriyle zuhur edip zulümle dolmuş yeryüzünü adaletle dolduruncaya dek büyük gaybette kalmaya devam edecektir.

Hz. Peygamber'den (s.a.a) ve Masum İmamlar'dan (a.s) İmam-ı Zaman'ın şahsiyeti, gaybeti ve zuhuru hakkında Şia'nın ve Ehlisünnet'in rivayet ettikleri çok sayıda hadis nakledilmiştir. Yine Şia'nın ileri gelenlerinden birçoğu babası hayat-tayken nur cemalini görme şerefine nail olmuş ve babasından onun imam olacağı müjdesini almışlardır.

Bunların yanı sıra nübüvvet ve imamet derslerimizde yaptığımız araştırmada, dünyanın asla Allah'ın dininden ve o dinin hamisi olan imamdan yoksun olamayacağı sonucuna varmıştık.

Onuncu Dersin Soruları

- 1- Yedinci Abbasî halifesinin adı nedir ve hangi İmam'ın çağdaşıdır?
- 2- İmam Rıza'nın çağdaşı halife veliahtlık makamını hangi amaçla İmam'a vermiştir?
- 3- İmam Muhammed Taki, İmam Ali Naki ve İmam Hasan Askerî'nin toplam imamet süresi ne kadardır?
- 4- İmam-ı Zaman'ın doğumu niçin gizlenmiştir?

On Birinci Ders

MEÂD

- İslâm Öncesi Dinlerde Meâd İnancı
- Kur'ân-ı Kerim'de Meâd
- Ölen Bedendir, Ruh Değil
- İslâm'a Göre Ölümün Anlamı
- On Birinci Dersin Soruları

MEÂD

Kitabımızın başında da ifade ettiğimiz gibi mukaddes İslâm dininin üç esasıdan birisi meâd inancıdır; yani Yüce Allah'ın ölümden sonra herkesi yeniden diriltip hesaba çekeceğine, iyilere ödüllendirip onlara ebedî nimet bahşedeceğine; kötülere ise yaptıklarının karşılığını vereceğine imandır. Bütün bunlar Kıyamet Günü'nde olacaktır.

İslâm Öncesi Dinlerde Meâd İnancı

Allah'a ibadet etmeye davet eden, insanlara iyiliği emredip kötülükten sakındıran bütün dinlerde meâd inancı vardır; bütün bu dinlerde insanın öldükten sonra başka bir hayat süreceğine inanılır. Bütün dinlerde salih amelin beraberinde güzel bir ödülü getireceği konusunda herhangi bir tereddüt yoktur. Bu ödül bu dünyada görülmeyeceğinden doğal olarak ödül başka bir dünyada, başka bir hayatta görünür hale gelecektir.

Ayrıca arkeolojik kazılarda ortaya çıkarılan antik mezarlarda, insanların ölümden sonraki hayata inandıklarını gösteren işaretlere rastlanmıştır. Söz konusu mezarlardan, meâd inancının bir yansıması olarak, insanların, ölünün öbür dünyada rahat etmesi için birtakım törensel uygulamalar yaptıkları anlaşılmaktadır.

Kur'ân-ı Kerim'de Meâd

Kur'ân-ı Kerim'de meâd, her türlü şüphe ve kuşkuyu bertaraf etmek için, yüzlerce ayette insanlara hatırlatılır. Bazı ayetlerde insanın basireti artırmak, ilk eşyanın yaratılışı hakkında iphamı uzaklaştırmak için Allah'ın mutlak kudret sahibi olduğu hatırlatılarak şöyle buyrulur:

“İnsan, bizim kendisini az bir sudan (meniden) yarattığımızı görmedi mi ki, kalkmış apaçık bir düşman kesilmiştir. Bir de kendi yaratılışını unutarak bize bir örnek getirdi. Dedi ki: ‘Çürümüşlerken kemikleri kim diriltecek?’ De ki: “Onları ilk defa var eden diriltecektir. O her yaratılmışı hakkıyla bilendir.”⁽¹⁾

Kimi zaman da insanı yeryüzünün bahar mevsimindeki dirilişi, kış mevsimindeki ölümü üzerine düşünmeye davet ederek Allah'ın kudretini hatırlatır:

“Senin yeryüzünü kupkuru görmen de Allah'ın ayetlerindendir. Biz onun üzerine suyu indirdiğimiz zaman, harekete geçip kabırır. Ona can veren, elbette ölüleri de diriltir. O, her şeye kadirdir.”⁽²⁾

Bazen de akıl yürütmelere başvurarak insanın Allah vergisi fitratını bu gerçeği itiraf etmeye çağırır:

“Biz göğü, yeri ve ikisi arasındakileri boş yere yaratmadık.”

[Eğer amaç bu olsaydı, yani insan birkaç gün oyalanıp uyuyup ölseydi, ardından bir başka insan gelip aynı şeyleri yapsaydı dünyanın yaratılışı boş yere olurdu, bir oyuncaktan farksız olurdu; Allah böylesi boş bir işle iştigal etmekten beridir.]

1- Yâsîn, 79.

2- Fussilet, 39.

“Bu (yaratılanların boş yere yaratıldığı iddiası), inkâr edenlerin zannıdır. Cehennem ateşinden dolayı vay inkâr edenlerin haline! Yoksa biz iman edip salih amel-ler işleyenleri, yeryüzünde fesat çıkaranlar gibi mi tutacağız? Yoksa Allah’a karşı gelmekten sakınanları yoldan çıkan arsızlar gibi mi tutacağız? ”

[Bu dünyada Salih amel işleyenlerle fesat çıkaranlar amel-lerinin tam karşılığını görmezler. Başka bir dünya olmazsa bu iki grupta yer alanlar amellerine uygun karşılığı ala-mazlar. Bu durumda her ikisi de Allah katında eşit olur. Bu ise Allah’ın adaletine aykırıdır.]”⁽¹⁾

Ölen Bedendir, Ruh Değil

İslâm’a göre insan bedenden ve ruhtan oluşan bir mahlûktur. İnsanın bedeni maddedir ve bu açıdan maddenin yasalarına bağımlıdır; yani bir hacmi ve ağırlığı vardır; hayatı zamanla ve mekânla sınırlıdır; sıcaktan, soğuktan vb. etkilenir; zaman-la eskir (yaşlanır), çözülür ve sonunda bir gün Allah’ın emriyle parçalanarak yok olur.

Ama ruh madde değildir; maddenin yukarıda zikrolunan hiçbir yasasına tabi değildir; bilakis ilim, düşünce, irade, şef-kat, kin, sevinç, üzüntü gibi sıfatlar ona aittir. Nasıl ki ruh maddî sıfatlara sahip değilse, ruhsal sıfatlar da maddî özellik-lere sahip değildir. Kalp, akıl ve bedeni oluşturan diğer par-çalar sayısız faaliyetlerinde ruha ve ruhsal sıfatlara tabidirler. Bedenin hiçbir parçasını yönetim merkezi olarak tayin etmek mümkün değildir. Yüce Allah şöyle buyurur:

“Sonra onu az bir su (meni) halinde sağlam bir karargâ-ha (ana rahmine) yerleştirdik. Sonra bu az suyu “alaka”

1- Sâd, 27-28.

haline getirdik. Alakayı da “mudga” yaptık. Bu “mudga”yı da kemiklere dönüştürdük ve bu kemiklere de et giydirdik. Nihayet onu bambaşka bir yaratık olarak ortaya çıkardık.”⁽¹⁾

İslâm’a Göre Ölümün Anlamı

Buraya kadar söylenenleri göz önüne aldığımızda İslâm açısından ölümün bir yok oluş olmadığı anlaşılır. İslâm’a göre ölüm yokluk kabul etmeyen insan ruhunun bedenle ilişkisini bitirmesidir. Beden yok olurken ruh yaşamaya devam eder. Yüce Allah buyurur:

“(Kâfirler dediler ki:) ‘Biz toprakta yok olduktan sonra mı, biz mi yeniden yaratılacaktı?’ Hayır, onlar Rablerine kavuşmayı inkâr etmektedirler. De ki: ‘Sizin için görevlendirilen ölüm meleği canınızı alacak, sonra Rabbinize döndürüleceksiniz!’”⁽²⁾

Hız. Peygamber (s.a.a) şöyle buyurur:

“Sizler yok olmayacaksınız; bir evden bir başkasına geçeceksiniz.”

Berzah: İslâm’a göre insan öldükten sonra dünyadaki hayatına göre bir hayat sürer; iyilerden ise nimetlendirilir, kötülerden ise azaba uğrar. Kıyamet koptuğunda ise topluca hesaba çekilmek için hazırlanır. İnsanın kıyamete dek içerisinde yaşadığı âleme berzah âlemi adı verilir.

Yüce Allah şöyle buyurur:

“Onların önlerinde, diriltilip mezarlarından çıkarılacakları güne dek bir berzah var.”⁽³⁾

1- Müminûn, 14-15.

2- Secde, 10-11.

3- Müminûn, 100.

Yine şöyle buyurur:

“Allah yolunda öldürülenleri ölü sanma. Onlar diridir ve Rableri katında rızıklanırlar.”⁽¹⁾

On Birinci Dersin Soruları

- 1- Meâd nedir, açıklayınız.
- 2- Kur’ân’da meâd tasviri nasıldır, açıklayınız.
- 3- Beden ile ruh arasındaki farklar nedir, yazınız.
- 4- İslâm açısından ölüm nedir, açıklayınız.
- 5- Berzah nedir, açıklayınız.

1- Al-i İmran, 169.

On İkinci Ders

AHLAK (1)

- Çalışmanın Gerekliği, Meslek ve Zanaatın Önemi
- İşsizliğin Zararları
- Çiftçilik ve Çiftçiliğin Faydaları
- Özgüven
- Başkalarına Ümit Bağlamanın Zararları
- On İkinci Dersin Soruları

AHLAK (1)

Çalışmanın Gerekliği, Meslek ve Zanaatın Önemi

Çalışmak, yaratılış düzeninin üzerine bina edildiği bir temeldir. Mahlûkun bekasını garanti eden de çalışmaktır. Yüce Allah mahlûklarını, her birinin durumuna uygun vesilelerle donatmıştır. Mahlûk bu vesileleri kullanarak menfaatine göre hareket eder ve zararı kendisinden uzaklaştırır.

Yaratılış âleminde en karmaşık, en hayret verici role sahip olan insanın ihtiyaçları diğerk mahlûkatınkinden çok daha fazladır. Bu yüzden hem sayısız ihtiyaçlarını karşılamak için hem de doğasında varolan aile kurumunu kurmak ve ayakta tutmak için daha fazla çalışmaya ihtiyaç duyar.

Fitrî ve sosyal bir din olan İslâm bu yüzden çalışmayı ve kazanç sağlamayı farz kılmış, işsiz güçsüz insanlara çok fazla değer vermemiştir.

İslâm'a göre her insan Allah'ın kendisini yönlendirdiği, zevkine ve kişiliğine uygun bir meslek edinmek zorundadır. Mesleđini icra ederek rızkını kazanmalı, toplumda üzerine düşen görevi yerine getirip toplumsal yükün altına girmeli ve insanların huzuru için çalışmalıdır.

Yüce Allah şöyle buyurur:

“Ve gerçekten de insan, ancak çalıştığını elde eder.”⁽¹⁾

Bu yüzdendir ki İslâm’da tembelliği yüzünden çalışmayanlar kınanmışlardır.

İşsizliğin Zararları

Yukarıda ifade edilenlerden çalışmanın yaratılışın insanın önüne serdiği bir yol olduğu anlaşılmış oldu. İnsan ancak bu yolu kat ederek saadete ulaşabilir. Kuşkusuz yaratılış mecrasından sapmak, birazcık olsa dahi, insanın zararına sonuçlanır. Bu durumda insanın hayatının üzerine bina edildiği temelden sapma dünya ve ahiret mutsuzluğunu beraberinde getirecektir.

Bu yüzdendir ki Yedinci İmam (a.s) şöyle buyurur:

“Çalışırken tembellik etme, yorulma; yoksa dünyanı da, ahiretini de kaybedersin.”

Hız. Peygamber (s.a.a) işsizliği huy edinenlere, kendi hayat yükünü başkalarının omuzlarına yükleyenlere lanet etmiştir.

Sosyalpsikoloji araştırmaları, günümüzdeki toplumsal bozulmaların büyük bir kısmının işsizlikten kaynaklandığını göstermiştir. Ekonomik dolaşımı, kültürel hareketliliği engelleyen ve ahlakî sapmalarla hurafelere inanmayı yaygınlaştıran da işsizliktir.

Çiftçilik ve Çiftçiliğin Faydaları

Toplumsal gıda ihtiyacını karşılayan çiftçilik zanaatı, öneminden dolayı meslekler arasında en çok beğenilen meslektir. Bu yüzden İslâm’da çiftçilik çokça tavsiye edilmiştir.

1- Necm, 39.

Altıncı İmam (a.s) şöyle buyurur:

“Kıyamet günü çiftçilerin makamı her makamdan yüksektir.”

Beşinci İmam (a.s) ise şöyle buyurur:

“Ziraattan daha iyi, faydası çiftçilikten daha umumi başka hiçbir zanaat yoktur. Çünkü iyisiyle kötüsüyle bütün insanlar ve bütün hayvanlar ondan faydalanır ve lisanihâl ile çiftçiye dua ederler.”

Özgüven

Kitabımızın inanç esasları bölümünde defalarca İslâm'ın insanın Allah'tan başkasına tapmamasını, âlemlerin Rabbi olan Allah'tan başkasına boyun eğmemesini amaçladığını belirtmiştik.

Bütün varlıkların yaratıcısı ve rabbi Allah'tır. Herkes O'nun rızkını yer. Kimsenin kimseye önceliği yoktur, herkes O'na dönecektir.

Her Müslüman özgüven sahibi olmalı, Allah'ın kendisine bahsettiği bağımsızlıktan faydalanmalı, kendisinin hizmetine verdiği vesileleri kullanmalı, hayat yolunda yürümelidir; ümidini başkalarına bağlamamalı, her gün Allah'a başka birini ortak koşmamalı, her gün yeni bir put yapmamalıdır. Kimse kimsenin rızkını yemez, herkes kendi rızkını yer. İşçi emeğinin karşılığını alır; aldığı işverenin karşılıksız başışı değildir. Memur da hak ettiği maaşı alır, amirinin devletin kesesinden bağışladığı parayı değil. Bu yüzden özgür insan Allah dışında kimseye ümit bağlamamalı, boyun eğmemelidir. Aksi takdirde batınında başkasına kul olmuş, putperestlerin zahirinde görünen şirke bulaşmış olur.

Başkalarına Ümit Bağlamanın Zararları

Başkalarına ümit bağlayarak yaşamak, insanın onurunu, bağımsızlığını, özgürlüğünü kaybetmesi ve bütün toplumsal çirkinliklerin kaynağıdır.

Başkalarına ümit besleyerek gözünü onun bunun eline diken kimse aslında iradesini ve bilincini satmış olur. Böyle bir kimse kendisine söylenen her şeyi hak batıl, iyi kötü ayrımı yapmaksızın yerine getirmek zorunda kalır. Başkalarının kulu kölesi haline gelir. Her türlü zulme ve haksızlığa razı olur ve sonunda bütün insanî değerleri ayaklar altına alır.

Malî yardım talebinde bulunmak İslâm'da zaruret hali dışında haramdır. İslâmî kurallardan biri olan malî yardımlar yalnızca giderleri gelirlerinden fazla olan fakirlere veya çalışamayacak halde olanlara yapılır.

On İkinci Dersin Soruları

- 1- İslâm'ın çalışmanın önemi hakkındaki görüşünüz yazınız.
- 2- İşsizliğin zararlarını açıklayınız.
- 3- İslâm açısından çiftçilik niçin önemli ve değerlidir, açıklayınız.
- 4- İnsanın özgürlüğü açısından özgüvenin etkisini açıklayınız.
- 5- Başkalarına ümit bağlamanın zararlarını yazınız.

On Üçüncü Ders

AHLAK (2)

- Ölçüye Hile Karıştırmak
- Zulüm
- İnsanları İncitmek ve Kötülük Etmek
- Yalan
- Gıybet ve iftira
- Rüşvet
- Hırsızlık
- On Üçüncü Dersin Soruları

AHLAK

Ölçüye Hile Karıştırmak

İslâm açısından ölçüye hile karıştırmak büyük bir günahtır. Yüce Allah Kur'ân'da ölçüye ve tartıya hile karıştıranları kınanmış ve tehdit etmiştir:

“Ölçüde ve tartıda hile yapanların vay haline! Büyük bir günde âlemlerin Rabbinin huzurunda divan duracaklardır.”⁽¹⁾

Hilebaz zulmedip hırsızlık yapmakla kalmaz halkın güvenini kaybedip zamanla müşterilerini ve sermayesini de kaybeder.

Zulüm

Yüce Allah Kur'an'ında yüzlerce kez zulümden söz etmiş, yırtıcı hayvanlara özgü bir sıfat olan bu sıfatı kınamıştır. (Kur'an'ın yüz on dört suresinin üçte ikisinde zulümden söz edilir.)

Fıtratıyla zulmün kötü bir şey olmadığını anlamayacak ya da en azından zulmün topluma ne büyük zararlar vereceğini, ne çok kanlar döküleceğini, nice ocaklar söndüreceğini bilmeyen birini bulmak imkânsızdır.

1- Mutaafffin, 1.

Tecrübeler zulüm saraylarının ne kadar güçlü olurlarsa olsunlar ayakta kalamadıklarını, er geç zalimlerin üzerine çöktüğünü göstermiştir. Yüce Allah şöyle buyurur:

“Şüphesiz Allah zalim bir topluluğu nihaî amacına ulaştırmaz.”⁽¹⁾

Allah'ın veli kulları ise şöyle buyurur:

“Saltanat küfürle baki kalır ama zulümle baki kalmaz.”

İnsanları İncitmek ve Kötülük Etmek

Bu iki sıfat birbirine yakındır. Çünkü birisini dille, sözle incitmek, örneğin kötü söz söylemek veya elle hoşla gitmeyen bir davranışta bulunmak bir çeşit eziyettir. Kötülük (şer) ise birtakım işlerle insanların başına fenalık getirmektir. Her halükarda bu iki sıfat insanın kendisine ulaşmak için vücudunda getirdiği toplumun amacına aykırıdır. Bu amaç, asayiş ve huzurdur.

Bu yüzden toplumun salâhını birinci derecede önemseyen İslâm bu ikisini haram etmiştir. Nitekim Yüce Allah şöyle buyurur:

“Mümin erkeklere ve mümin kadınlara yapmadıkları bir şeyden dolayı eziyet edenler de bir iftira ve açık bir günah yüklenmişlerdir.”⁽²⁾

Hız. Peygamber (s.a.a) şöyle buyurur:

“Bir Müslümanı inciten beni incitmiştir. Beni inciten ise Allah'ı incitmiştir. Böyle bir kimse Tevrat'ta, İncil'de ve Kur'an'da lanetlenmiştir.”

Yine şöyle buyurur:

1- Enam, 144.

2- Ahzab, 58.

“Bir Müslümana sert bir bakışla bakarak onu korkutanı kıyamet gününde Allah korkutur.”

Yalan

İslâm’da yalan büyük günahlardandır. Kur’ân’da Allah yalanın kesinlikle cezalandırılacağını bildirmiştir.

Yalan yalnızca şeriatla günah olarak nitelenmemiştir; yalanın çirkin ve kötü bir davranış olduğu akıl yoluyla da bilinir. Yalanın toplumda yaygınlaşması toplumsal güveni sarsar ve yok eder. Toplumsal güvenin yok olmasıyla da insanlar birbirlerine karşı güvensiz olur, görünüşte sosyalleşmiş gibi görünürler de münferit bir şekilde yaşamaya başlarlar.

Gıybet ve iftira

Başkaları hakkında kötü konuşmak, başkalarını kınamak, söylenenler doğru olursa gıybet, yalan olursa iftira ve bühtandır. Allah, insanı (Peygamberler ve İmamlar dışında) masum yaratmamıştır. Herkes sahip olduğu eksiklikler oranında hata yapar. İnsanların geneli Allah’ın amelleri başkalarının gözlelerinden gizleyen sır perdelerinin ardında yaşarlar. Bu perde bir an olsun kaldırılacak olsa eksiklikler, ayıplar ortaya çıkar ve insanlar birbirlerinden nefret edip uzaklaşırlar. Sonuçta da toplum düzeni çabucak bozulur. Bu yüzden Allah gıybeti haram ederek yaşam alanının görüntüsünü güzelleştirmiştir. Bu dış güzellik zamanla içteki çirkinliği ıslah edecektir. Yüce Allah şöyle buyurur:

“Birbirinizin gıybetini yapmayın. Herhangi biriniz ölü kardeşinin etini yemekten hoşlanır mı? İşte bundan tiksindiniz!”⁽¹⁾

1- Hucurat, 12.

İftira, gıybetten çok daha çirkindir. Günahı da daha fazladır. Akıl açısından da çirkin bir davranış olduğu açıktır. Yüce Allah Kur'ân'da iftiranın kötülüğü tartışmaksızın beyan eder:

“İftira edenlerin imanı yoktur.”⁽¹⁾

Rüşvet

Görevi olduğu halde yaptığı bir iş karşılığında insanın maddî bir karşılık almasına rüşvet denir.

İslâm'da rüşvet büyük günahlardandır ve rüşvet alan, ilahî azaba müstahak olur. Kitap'ta ve Sünnet'te bu husus açıkça belirtilmiştir.

Hz. Peygamber (s.a.a) rüşvet verene, rüşvet verene ve rüşvet-te aracılık edene lanet etmiştir.

Altınca İmam (a.s) şöyle buyurur:

“Rüşvet almak Allah'a inkâr etmekle birdir.”

Elbette bu söylenenler yasal bir iş için verilen veya alınan rüşvetle ilgilidir; yasalara aykırı, yasadışı bir iş için verilen veya alınan rüşvetin günahı çok daha büyük, azabı çok daha çetindir.

Hırsızlık

Hırsızlık, toplumun mal emniyetini tehdit eden kötü bir iştir. İnsanın hayatını idame ettirebilmesi için gerekli olan şeyle-rin başında mal ve servet gelir. İnsan malını ve servetini bir ömür boyu çalışıp didinerek kazanır. Asayiş, servetin etrafına görünmez bir duvar örür. Bu duvar, her türlü saldırıya karşı

1- Nahl, 105.

güven duygusu oluşturur, sosyal düzeni koruyan bir unsur haline gelir. Bu duvarı yıkmak, tahrip etmek, servet uğrunda harcanan ömür sermayesini heba etmek olur; insanların çalışmalarının büyük kısmının yok olmasına ve çalışma şevklerinin kırılmasına neden olur.

Bu yüzden İslâm ceza hukukunda, hırsızın dahi vicdanen nefret edilecek bir iş olduğuna şahitlik ettiği hırsızlığı cezalandırmış, elinin (sağ elinin dört parmağının) kesilmesine hükmetmiştir. Yüce Allah şöyle buyurur:

“Hırsızlık eden erkek ve kadının, yaptıklarına karşılık bir ceza ve Allah’tan bir ibret olmak üzere ellerini kesin.”⁽¹⁾

On Üçüncü Dersin Soruları

- 1- Niçin İslâm’da ölçüye hile karıştırmak büyük günahlardan sayılmıştır?
- 2- İncitmek ile kötülük arasındaki farkı yazınız.
- 3- Niçin İslâm şeriatı incitmeyi ve kötülük yapmayı haram etmiştir.
- 4- Hz. Peygamber’in (s.a.a) insanlara eziyet etmek hakkındaki hadisini yazınız.
- 5- Yalanın sosyal ilişkilerdeki olumsuz etkilerini yazınız.
- 6- İftira ve gıybet nedir?
- 7- Allah niçin iftira ve gıybeti haram etmiştir?
- 8- Rüşvet nedir, açıklayınız.

1- Maide, 38.

9- Hz. Peygamber'in (s.a.a) rüşvet veren ve rüşvet alan hakkındaki hadîsini yazınız.

10- Hırsızlığın toplumdaki olumsuz etkilerini yazınız.